

ANÀLISI DE LA SITUACIÓ TURÍSTICA DE MANRESA

Autora: Mar Fernández Garcia

Tutora: Sílvia Aulet Serrallonga

Treball Final de Grau

Entrega: 28 de maig 2018

Facultat de Turisme- Universitat de Girona

Universitat de Girona

“Le véritable voyage de découverte ne consiste pas à chercher de nouveaux paysages, mais à avoir de nouveaux yeux.”

- Marcel Proust -

Agraïments

A la professora **Silvia Aulet** per la seva tutorització i guiatge al llarg del treball, i per està en tot moment pendent dels progressos.

A la professora **Saida Palou** que inicialment va ser un gran pilar per ajudar-me a posar en ordre les meves idees i ser més realista amb el que volia assolir en el meu projecte.

A **Roger Sanllehí** per tot el temps que vam estar valorant i analitzant el passat, el present i el futur del sector turístic de la nostra ciutat.

A **Joan Calmet** per fer-me veure que Manresa amaga bells indrets i que estan preparats per ser descoberts.

A **Neus Comellas** per transmetre'm el seu sentiment per Manresa i veure la importància de conèixer-nos a nosaltres mateixos i així projectar al món la nostra ciutat.

Als treballadors de l'**Oficina de Turisme de Manresa**, en especial la Francesca, la Sònia i l'Ivan, per tot el seu temps i paciència, i facilitar-me dades per poder acotar amb més profunditat el meu treball.

I una especial referència a la meva mare i els meus tiets per totes les reflexions, debats i plujes d'idees per treure partit d'una destinació en desenvolupament i descobrir-la des d'una altra mirada.

Índex

1. Introducció.....	8
1.1 Motivació de l'estudi i justificació del tema.....	8
1.2 Objectius de l'estudi- Objectius primari i secundari.....	9
1.3 Metodologia.....	10
1.4 Estructura del treball.....	11
2. Marc Teòric.....	12
2.1 El desenvolupament turístic sostenible.....	12
2.2 Planificació territorial.....	15
2.3 El capital humà i la competitivitat turística.....	16
2.4 El treball en xarxa- Sinèrgies entre agents turístics.....	17
3. Context.....	18
4. Estudi del municipi de Manresa.....	23
4.1 Perfil socio- econòmic del municipi relacionat amb el turisme.....	23
4.1.1 Estructura econòmica.....	23
4.1.2 Evolució demogràfica.....	27
4.1.3 Ocupació.....	30
4.1.4 Motors de l'economia local.....	32
4.1.5 Pes i dinàmica general del turisme.....	35
4.2 Identificació i avaluació del potencial del recursos turístics.....	39
4.3 Avaluació de l'oferta d'allotjament.....	48
4.4 Avaluació de l'oferta complementària.....	55
4.5 Infraestructures.....	61
4.6 Sistema organitzatiu i institucional del turisme.....	63

4.7 Identificació i avaluació dels mercats.....	67
4.8 Comunicació i promoció.....	70
4.9 L'entorn competitiu.....	73
5. Diagnosi.....	76
5.1 Origen intern- Debilitats.....	76
5.2 Origen intern- Fortaleses.....	77
5.3 Origen extern- Amenaces.....	78
5.4 Origen extern- Oportunitats.....	78
6. Propostes estratègiques de millora.....	79
7. Conclusions.....	91
8. Bibliografia i Webgrafia.....	94

Índex d'il·lustracions

Il·lustració 1. Principis econòmics de la sostenibilitat.....	14
Il·lustració 2. Imatge oficial de "Manresa Capital de la Cultura Catalana 2018 (CCC'18)"	21
Il·lustració 3. El xef manresà Jordi Cruz durant la roda de premsa de la presentació CCC'18.....	21
Il·lustració 4. Imatge de la campanya <i>Teaser</i> en la CCC'18 Manresa.....	57
Il·lustració 5. Organització del Govern a Manresa l'any 2017	63

Índex de taules

Taula 1. Distribució de facturació classificat per sectors econòmics l'any 2013.....	33
Taula 2. Categoria de la naturalesa dels recursos a l'àmbit local.....	40
Taula 3. Reconversió dels recursos amb potencialitat turística en recursos turístics.....	44
Taula 4. Allotjaments turístics registrats l'any 2016 per l' <i>Idescat</i>	48
Taula 5. Nombre d'establiments i places d'allotjament del 2017 per l'OIT de Manresa.....	49
Taula 6. Nombre d'allotjaments per categories.....	51
Taula 7. Calendari d'activitats.....	56
Taula 8. Programació mensual de l'últim trimestre de Manresa CCC'18.....	58
Taula 9. Eixos estratègics 2018.....	71
Taula 10. Assistència de Fires i <i>Workshops</i> on hi és present Manresa.....	72

Índex de gràfics

Gràfic 1. Població ocupada per sectors l'any 2017.....	23
Gràfic 2. Superfície agrària de l'any 2009.....	24
Gràfic 3. Tipologia de conreu de les terres llaurades l'any 2009.....	25
Gràfic 4. Construcció d'habitatges l'any 2009.....	26
Gràfic 5. Evolució demogràfica de la població de Manresa dels anys 2007- 2017.....	27
Gràfic 6. Estructura demogràfica de Manresa.....	28
Gràfic 7. Població per lloc de naixement a Manresa l'any 2017.....	29
Gràfic 8. Cens atur registrat per sector del municipi de Manresa l'any 2017.....	30
Gràfic 9. Evolució dels aturs registrats des de l'any 2007 al 2014.....	31
Gràfic 10. Distribució de la facturació dels exercicis 2013 i 2014 de Manresa.....	33
Gràfic 11. Categories de recursos turístics a la ciutat de Manresa.....	40
Gràfic 12. Procedència dels usuaris de l'OIT de Manresa.....	68

Índex de mapes

Mapa 1. Mapa del territori d'estudi.....	19
Mapa 2. Localització de Manresa la comarca del Bages.....	19
Mapa 3. Localització de l'oferta d'allotjament de Manresa.....	53
Mapa 4. Xarxa de comunicacions de Manresa.....	62

1. Introducció

Aquest document presenta una anàlisi de la situació turística del municipi de Manresa. Primerament, s'exposaran les raons personals per les quals s'ha escollit aquest estudi, els objectius que es pretenen assolir, l'estructura que marcarà les pautes d'aquest treball, i finalment s'especificarà la metodologia i procediment per a desenvolupar cadascuna de les etapes d'aquest informe.

1.1 MOTIVACIÓ DE L'ESTUDI I JUSTIFICACIÓ DEL TEMA

Principalment, una de les motivacions més rellevants que m'han encaminat a fer aquest treball de final de grau, és que sóc manresana. Tot i així ja des de ben petita volia fugir d'aquella ciutat de gran extensió però on tothom es coneixia. No només era jo la que tenia aquest pensament, moltes de les meves amistats tenien la mateixa idea que jo, i alguns encara pensen que Manresa no és la seva ciutat, que és una ciutat grisa i deprimida.

A mesura que passaven els anys, vivint, treballant i estudiant a la ciutat de Girona, i fent noves amistats per la comarca i arreu, sempre que torno a Manresa tinc un sentiment nostàlgic que m'envaeix l'esperit perquè percebo els canvis d'allò que els meus ulls veien fa només 5 anys. Ara que estic a la recta final dels estudis de Grau en Turisme, molts elements els relaciono amb l'àmbit turístic i és per això que mica en mica he anat descobrint aquella llum dins d'una Manresa grisa. A llum em refereixo a la bellesa natural, cultural, històrica i social que formen part del patrimoni tangible i intangible de Manresa.

Me n'adono que quan s'està fora de la teva ciutat durant un temps, la valores molt més, la dones a conèixer i parles d'ella: de les seves qualitats, de la seva especificitat i diferenciació davant les altres destinacions de l'interior de Catalunya. També comentar que el fet d'haver estudiat en una ciutat turística i universitària com Girona, tens contacte amb gent que no només és de Girona o de les seves comarques sinó també d'altres indrets que em parlaven molt de la seva ciutat d'origen i veia com admiraven la seva ciutat, com per exemple els ciutadans de Vic. Els vigatans i el seu sentiment característic d'estima cap a la seva ciutat em captivava.

És per això que penso que els ciutadans de Manresa tenen molt a veure amb el desenvolupament del turisme a la capital bagenca, doncs la ciutat de Vic té més arribades de visitants i de turistes que no pas Manresa que és més pròxima tan de la capital catalana, Barcelona, com de la majestuosa Montserrat i del Món San Benet, i a la vegada, amb una potència econòmica com la marca internacional *Tous*.

En conclusió, el meu treball de final de grau consistirà en analitzar i contribuir a la projecció de la ciutat de Manresa aplicant els meus coneixements acadèmics per tal d'intentar millorar l'activitat turística de la localitat d'estudi.

1.2 OBJECTIUS DE L'ESTUDI- OBJECTIUS PRIMARI I SECUNDARIS

Com a hipòtesi de sortida, aquest estudi pretén fer una recerca de la realitat turística que es viu a la ciutat de Manresa actualment, quins són els problemes del per què Manresa no està completament desenvolupada en l'àmbit turístic, analitzant així com funcionen totes les peces de l'engranatge turístic de la ciutat. Per tant l'objectiu principal a assolir en aquest treball és **millorar el desenvolupament de l'activitat turística de la capital del Bages**, evitant així l'estancament d'aquesta activitat i assegurar-ne el seu creixement continuat en el futur.

En l'estudi també s'han marcat diversos objectius secundaris que facilitaran l'assoliment de l'objectiu primordial. Aquests objectius secundaris es poden classificar en tres nivells:

I. Social i cultural:

- Analitzar els plans estratègics municipals, les actuacions en l'àmbit turístic que s'han dut a terme en els últims anys, els programes i projectes turístics de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*.
- Proposar accions promocionals per donar a conèixer la destinació.
- Ampliar la implicació de tots els actors que participen en el desenvolupament local turístic de Manresa.
- Reconvertir els recursos amb potencialitat turística en recursos d'ús turístics.

II. Econòmic:

- Quin és el motor econòmic, històric i actual de la ciutat de Manresa, per poder afavorir projectes turístics. Analitzar quina és o quines són les fonts de recursos econòmics de les que disposa l'Ajuntament de Manresa per a potenciar projectes turístics.
- Creació de nous productes i activitats que es puguin realitzar durant tot l'any, i d'aquesta manera fomentar la creació de llocs de treball a la ciutat.
- Involucrar agents privats i públics en els projectes turístics.

III. Mediambiental:

- Promoure una zona d'alt valor paisatgístic i natural.
- Compatibilitzar l'activitat turística amb el respecte de recursos naturals d'una forma sostenible.

Com a últim objectiu complementari, tant a nivell social i cultural com també econòmic i mediambiental, és marcar diverses propostes estratègiques per a poder millorar la situació turística de Manresa.

1.3 METODOLOGIA

En aquest apartat es parlarà sobre les tècniques d'obtenció i tractament d'informació que seran més adequades per tal d'obtenir respostes al llarg del treball, a partir d'una anàlisi d'aquestes i resoldre el problema que es presenti.

Els elements que s'han tingut en compte per tal d'elaborar el projecte final de carrera són una sèrie de fonts d'informació de diferent tipologia:

- Elements teòrics: teories, conceptes i hipòtesis, que s'han obtingut, analitzat i processat per tal de realitzar el marc teòric del projecte.
- Elements tècnics: fonts d'informació com entrevistes personals i investigacions periodístiques, fonts acadèmiques i dades oficials, que s'han tractat per realitzar tan el marc teòric com el marc pràctic.

Al llarg del treball s'han realitzat entrevistes amb: el Regidor de Turisme de Manresa, Joan Calmet, la Regidora de Projecte de Ciutat i Festes, Neus Comellas, el gerent de la *Fundació de Turisme i Fires de Manresa*, Albert Tulleuda, treballadors de l'Oficina de Turisme de la ciutat, Francesca, Sònia i Ivan. I finalment amb el copropietari de l'*Hotel 1948****, Roger Sanllehí.

S'han realitzat aquestes entrevistes per tal de contrastar informació, obtenir opinions personals i sobretot, per acotar i completar l'estudi. A la vegada al llarg de l'apartat on es realitza l'anàlisi de la destinació, l'Oficina de Turisme de Manresa ha facilitat les seves dades d'aquest últim any 2017 i del seu coneixement històric del context turístic de la ciutat, així com també dades oficials disponibles a *Idescat*. Tanmateix, hauria estat de molta utilitat haver realitzat una entrevista amb el Consell Comarcal del Bages, el Gremi Hotelier i amb la Santa Cova, però no va ser possible. Cap d'aquestes institucions es va mostrar disponible a contestar i facilitar respostes a una sèrie de dubtes per a poder ampliar i acotar el projecte.

Pel que fa a la metodologia utilitzada per realitzar les propostes estratègiques i les conclusions, s'organitzen i es sintetitzen les idees que s'han obtingut al llarg del treball, originades a partir del coneixement obtingut a l'hora de realitzar-lo.

S'ha de tenir en compte, però, que l'estructura d'aquest treball tindrà un guió molt semblant als plans de dinamització turística i/o plans estratègics turístics. Tal i com s'anomena el títol d'aquest treball d'anàlisi d'una destinació, es tindran en compte diverses pautes que caracteritzen aquestes dues tipologies d'anàlisi d'àmbit turístic.

1.4 ESTRUCTURA DEL TREBALL

El treball està estructurat de forma lineal, és a dir, que aquest assoleix una continuïtat que permet una fàcil comprensió en la matèria que s'hi desenvolupa. Tanmateix, l'estructura es divideix en quatre grans blocs diferenciats. En primer lloc hi consten les motivacions, els objectius i la metodologia en què es determina el projecte, a més d'un apartat d'agraïments a aquelles persones que han fet possible que aquest treball s'hagi pogut desenvolupar.

Seguidament s'exposarà el marc teòric, on es veuran reflectits quatre conceptes cabdals per un bon desenvolupament turístic d'una destinació:

- I. Desenvolupament turístic sostenible.
- II. Planificació territorial.
- III. El capital humà i la competitivitat turística.
- IV. El treball en xarxa- Sinèrgies entre agents turístics.

Aquests quatre conceptes són la teoria necessària per garantir una millor comprensió dels elements que s'analitzen i del desenvolupament d'estratègies per tal de mitigar el conflicte del perquè Manresa no creix en activitat turística.

En el tercer bloc, es formularà el marc pràctic on s'exposa una breu descripció del context de situació del territori de la Comarca del Bages i la seva capital, per tal de situar Manresa que és la ciutat d'estudi del projecte. Després, es realitza un estudi exhaustiu de la situació actual de la destinació-Manresa, és a dir, es tractaran els temes de l'oferta turística de la ciutat, l'oferta complementària, la categoria dels recursos turístics i de conèixer el sistema organitzatiu i institucional del turisme. A més, en el mateix bloc, s'exposaran quines són les eines de promoció i de comunicació que s'utilitzen per donar a conèixer el municipi, així com també una descripció i anàlisi dels mercats turístics potencials. Això permetrà redactar en el quart bloc les propostes de millora que afavoreixen a cadascun dels segments de mercat identificats en l'apartat d'anàlisi de la destinació, i a la vegada per tal d'assolir alguns dels objectius marcats en el projecte. A més a més, a partir de la identificació dels segments de mercat que s'identifiquen a Manresa, es distingiran les tendències del mercat turístic per tal d'ajustar les propostes de millora. I en l'últim punt del tercer bloc s'estudiarà l'entorn competitiu més proper a la destinació.

Finalment, el quart i últim bloc inclou la diagnosi, el pla d'accions i les propostes estratègiques de millora que estan adaptades a les possibilitats de la ciutat i del seu territori, tot en base a les necessitats dels visitants.

Les conclusions serviran per determinar el creixement de l'activitat turística de la destinació, i per tant, la veu del municipi hauria de poder superar la discreció actual i passar a tenir ressò en el gran i dinàmic món del turisme.

2. Marc Teòric

Com s'ha comentat amb anterioritat, l'objectiu principal d'aquest Treball Final de Grau és millorar el desenvolupament de l'activitat turística de Manresa. És per aquesta raó doncs que aquest apartat s'ha dedicat a fer un petit anàlisi i recerca literària sobre quatre grans pilars per a poder realitzar una bona dinamització d'una destinació.

2.1 EL DESENVOLUPAMENT TURÍSTIC SOSTENIBLE

El desenvolupament turístic integral d'un determinat territori requereix, segons Lanquar (1985), de la interacció d'una sèrie d'agents o actors de les diverses localitats del territori, de la població dels nuclis que reben turistes i visitants, de les administracions públiques caracteritzades per la seva implicació directa, agents i promotors turístics, i finalment dels consumidors de l'experiència turística en la destinació. Tot aquest conjunt, en la seva interacció i sincronització, generen processos de dinamització tan econòmic, socio- cultural i ambiental. Tanmateix, el desenvolupament del fenomen turístic constitueix un factor explicatiu dels canvis que esdevenen en el territori.

Sens dubte, no s'hauria de subestimar el poder de les percepcions, opinions i actituds que tenen els propis residents cap als impactes del turisme. Un amfitrió feliç és essencial per despertar una imatge positiva de la destinació, perquè aquest generaria comentaris positius d'ella i podria resultar un increment en el volum d'entrades de visitants els quals voldran consumir i "tastar" allò que se'ls comunica que és tan "bo" (Snaith i Haley, 1999).

És així com el coneixement de les percepcions, opinions i actituds de la població local sobre el desenvolupament del turisme i els seus impactes poden resultar de gran ajuda per identificar les inquietuds i preocupacions reals dels residents. En conclusió, d'aquesta manera s'optimitzarien els beneficis i es minimitzarien els problemes.

Aleshores, el coneixement de les percepcions dels residents sobre el desenvolupament del turisme i els seus impactes poden ajudar a identificar les inquietuds reals dels residents, i així realitzar polítiques i accions adequades, optimitzant els beneficis i minimitzant els problemes (Andriotis i Vaughan, 2003).

Buhalis i Law (2008) afegeixen que la participació dels residents en una destinació ajuden en la construcció d'experiències turístiques als visitants gràcies a diverses i diferents tipologies d'eines col·laboratives. El recolzament que aporta la comunitat local ha estat ben reconeguda des dels anys 70 i és per aquest motiu que s'ha convertit en un factor important per a realitzar una bona investigació entre les connexions dels impactes i les actituds dels residents envers a l'activitat turística del seu territori.

A partir del canvi en la mentalitat del turista i dels seus hàbits de comportament, va néixer un nou moviment en forma d'activitat turística que segueix els principis sostenibles (Gascón i Canyades, 2009). Però no va ser introduït i definit fins que la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i Desenvolupament, en l'informe Brundtland de l'any 1987, es van proposar els principis del desenvolupament sostenible per primera vegada i que encara ara es regeixen. En aquest informe es va denominar el concepte de desenvolupament sostenible com *“aquell que satisfà les necessitats del present sense comprometre les necessitats de les futures generacions”*.

A més, l'Organització Mundial del Turisme (OMT) afegeix que el turisme sostenible és un turisme conseqüent i responsable dels seus efectes actuals i posteriors, econòmics, socials i mediambientals que satisfan els desitjos i necessitats dels visitants, del mateix sector, de l'entorn i de la comunitat local. L'objectiu principal d'aquest moviment és per una banda minimitzar el dany sobre el medi ambient i les comunitats autòctones, i alhora maximitzar els beneficis econòmics (Delgado, 2004).

Al llarg d'aquests últims anys, s'ha intentat definir de forma universal el terme de sostenibilitat dins l'àmbit turístic, però el fet que hi hagi una existència de milers i diverses definicions més o menys precises i amb diferents punts de vista, ha acabat causant la imprecisió del concepte, fins i tot s'ha arribat a qüestionar la seva validesa (Hunter, 1997).

A hores d'ara, s'està cercant un acord per conèixer les eines i instruments apropiats que s'han d'utilitzar per assolir els objectius i paràmetres que s'haurien de seguir per a què una activitat que des d'un principi no és viable de manera sostenible, ho pugui ser i a més a més ajudi a atenuar les externalitats negatives mediambientals provocades per la mateixa. Menys encara, es notifiquen resultats pragmàtics clars que afirmen que s'estigui anant per una bona direcció.

Es conclou doncs, que el desenvolupament turístic crea aquesta confusió i dificultat a l'hora de plantejar-lo perquè no és un model harmònic, estàtic ni determinat sinó un model en continua dinamització que no es pot aplicar de forma genèrica a qualsevol territori en concret. El desenvolupament turístic sostenible s'ha d'adaptar a les diferències espacials i sobretot temporals (Donaire, 2005).

Malgrat la complexitat de l'aplicació d'aquest model genèric sostenible a tota tipologia de territori, existeixen una sèrie de pilars bàsics que permeten iniciar i construir un recorregut per encaminar un bon desenvolupament sostenible, tenint en compte les diverses realitats de cada camp. Així doncs, per tal de garantir un bon desenvolupament sostenible en una destinació, serà necessària la participació de tots els agents relacionats amb el sector turístic. Tot i que en termes de sostenibilitat, en molts casos, a causa de l'absència de recursos es crea un conflicte entre els diferents àmbits econòmics.

Segons Sancho (2005), els temes de desenvolupament de la sostenibilitat d'un territori es basen en la competència de caire econòmic pels escassos recursos. Per tant, hi ha una necessitat i a la vegada una exigència per part dels individus a l'hora de crear l'equilibri entre el progrés, el creixement i l'ús adequat dels béns, assolint un objectiu primordial que és el de garantir un futur desenvolupament d'altres actes.

Comptat i debatut, l'absència de relacions institucionals moltes vegades es dona perquè els portaveus del sector públic no tenen una afinitat ni un vincle unit amb el sector privat, dificultant així la comunicació i el compromís conjunt i harmònic.

Per consegüent, tal com diu Román Alzérrec (2007), es necessita assolir i construir una estructura sòlida entre els diversos agents en la qual el poder de governabilitat la tingui el poble. Aquesta ha de ser transparent, responsable, acordada, efectiva i eficient, però sobretot que eviti accions que perjudiquin la imatge com la corrupció. Per tant, per aconseguir aquesta unió es requereix la participació del resident, un agent fonamental per desenvolupar l'economia local i intentar eradicar les diferències.

En definitiva, si hi ha una conscienciació sobre els processos ambientals, econòmics, socials i culturals per part de tots els agents, serà més senzill definir les línies d'actuació que s'hauran de dur a terme per un desenvolupament sostenible en el territori. Cal incidir en la prevenció i resolució de problemes de diferents àmbits, no tan sols ambientals sinó també socials, econòmics i culturals. Aquest canvi de comportament i consciència resultarà una millor compenetració entre la diversitat d'agents que permetrà crear un vincle més sòlid entre ells i així millorar l'economia local.

De totes maneres, les administracions públiques han de prendre el control sobre l'oferta turística. Aquesta ha de ser adequada i segueixi els paràmetres acordats entre els diferents agents que hi intervenen i siguin aquests els valors i trets característics pels quals els turistes es sentin atrets. Per tant, a l'hora de desenvolupar l'oferta turística de qualsevol motivació, cal considerar que la sostenibilitat no només està limitada en l'àmbit local i en interessos ecològics, sinó que s'ha de tenir en compte l'equilibri entre les dimensions: social, cultural i econòmica.

Il·lustració 1. Principis econòmics de la sostenibilitat.
Recuperat de VARTAN Group (2017)

2.2 PLANIFICACIÓ TERRITORIAL

La demanda turística a mesura que va adquirint major grau d'experiència es comporta amb nivells superiors d'exigència respecte l'oferta preexistent. Així, lluny de l'oferta espontània de recursos, es requereix que els productes acabats siguin autèntics. És en aquest moment d'exigència on es planteja, no només la necessitat d'un ordenament territorial dels espais, sinó també d'implantar uns models de planificació turística basats en estratègies que potenciïn el desenvolupament general (Fernández, 2004). En definitiva, la planificació territorial és un procés intens de reflexió i de generació de coneixement compartit sobre l'activitat turística de la ciutat i dels seus efectes.

Segons Barrado (2001), per dur a terme una bona planificació s'ha de començar per una delimitació del potencial turístic en el qual es denominen les unitats ambientals turístiques. Aquestes responen a un espai que disposi d'un recurs territorial turístic bàsic o reuneixi un mínim de recursos territorials complementaris que possibilitin dinamitzar turísticament l'espai. S'han d'analitzar els recursos naturals, culturals i socials existents per ser més eficient en l'oferta i estudiar la capacitat de càrrega perquè ens permeti enfocar-nos al mercat objectiu. En resum, el que vol dir Barrado (2001) és que és necessari crear un full de ruta per les futures polítiques turístiques.

És per això que la planificació de l'activitat turística és essencial per l'ordenació territorial i per tant, per corregir o preveure conflictes. És per aquesta raó que existeixen una sèrie d'instruments per definir el model. Segons Orduna (2002), és indispensable que en la planificació territorial d'àmbit local hi hagi coordinació de diverses estratègies entre l'administració pública i les iniciatives de les entitats privades en la qual es reflecteixi el protagonisme del capital social. Per tant, la planificació estratègica s'adquireix com a un projecte integral, global i participatiu que compta amb una visió del futur desitjable i amb uns objectius establerts conjuntament amb els organismes que el proposen, assolint uns objectius concrets (Forn i Pascual, 1995).

Cal tenir en compte que l'estructura organitzativa territorial és canviant tal com succeeix amb l'administració pública. Com diu Barrado (2001), aquestes estructures organitzatives estan subjectes a regulacions mitjançant normatives territorials/sectorials i depenen molt de les estructures geopolítiques. Per tant, un dels elements més significatius a tenir en compte en la gestió dels espais turístics, des de la perspectiva de la gestió, són les diferents escales geogràfiques les quals van des d'un nivell internacional i nacional fins a regional i local. Cadascun dels diversos nivells planteja una sèrie de funcions i reptes diferenciats.

El paper que té la gestió de les destinacions és administrar i recolzar la integració dels diferents recursos, activitats i agents involucrats a través de polítiques mesurades i ajustades a cada nivell. Aquest és el repte més gran que sovint comporta certes dificultats per mantenir la coexistència entre els diferents nivells d'administració i/o gestió. La funció de la política ha de ser en tot cas basada en compatibilitzar el lliure mercat i l'empresa amb la preservació dels avantatges estructurals que garanteixin la continuïtat de l'activitat en unes condicions òptimes (Ivars, 2001).

2.3 EL CAPITAL HUMÀ I LA COMPETITIVITAT TURÍSTICA

L'escenari turístic internacional, dinàmic i en continu creixement fa que cada vegada el factor capital humà sigui imprescindible pel desenvolupament de noves i constants estratègies competitives.

Es plantegen diverses i diferents definicions en relació al capital humà, però es generalitza que aquest concepte es relaciona amb l'educació formal i informal de la persona, tot i que també formen part l'experiència adquirida laboralment i professionalment, com el talent i les condicions de salut físiques i mentals dels individus (Bañuls et al., 2007).

En base a Bañuls et al. (2007), el capital humà fa referència a la quantitat de coneixements útils i valuosos que s'acumulen al llarg de l'experiència educativa i formativa de l'individu, sense subestimar la capacitat i el talent innat (educació i qualificacions adquirides). Per tant, es diferencien dues tipologies de capital humà: el capital humà innat (aptituds físiques i intel·lectuals dels individus) i el capital humà adquirit (educació familiar, educativa i professional).

Actualment, el sector turístic representa una de les fonts de creació de llocs de treball i també és un gran atractiu per l'entrada de divises externes. Això explica com cada vegada és més interessant, globalment, enfortir la competitivitat turística de tots els destins. És així doncs com el capital humà és un factor molt important a tenir en compte per consolidar els factors que determinen aquesta capacitat de la competitivitat d'una destinació turística (World Economic Forum, 2007).

Segons Sancho (1998), es distingeixen els avantatges comparatius (recursos que fan característica i especial cada destinació) i que per tant, són els que han donat a llum el naixement i expansió turístic. Per altra banda, es diferencien els avantatges competitius (valor afegit de la destinació), com per exemple: qualitat dels serveis, fàcil accessibilitat o productes innovadors. Fent èmfasi a l'avantatge competitiu, Bravo (2004) en el seu estudi defineix aquest concepte com una capacitat que té una destinació per crear valors afegits als seus propis recursos, i a la vegada aquesta integra efectivament els factors productius, socials i institucionals dels quals disposa. És així doncs, com la destinació manté la seva presència i protagonisme en els mercats. En poques paraules, aquest autor relaciona el concepte de competitivitat amb el de productivitat. Aquest autor comenta que *"la competitivitat d'una destinació depèn d'un ampli conjunt de factors tan a nivells microeconòmics com macroeconòmics"*. De manera que, la competitivitat internacional d'un país s'estudia a través de l'anàlisi de costos i preus relatius en el marc de la teoria dels avantatges competitius i, de la capacitat d'aquest per a poder competir de manera eficaç en els mercats internacionals.

L'estudi de Dwyer et al., (2000) dona com a conclusió que els factor més importants per l'anàlisi de la competitivitat en el turisme són els preus. D'altra banda, autors com Crouch i Ritchie (1999), consideren que l'anàlisi de la competitivitat en els destins turístics és aplicat per la teoria dels avantatges comparatius, identificant diferents categories assignades als factors de recursos històrics, culturals, humans, de capital i de les seves infraestructures.

En tot cas, es requereixen diversos factors, més o menys importants, per a poder ser una destinació amb competitivitat turística. No deixa de ser rellevant per obtenir èxit en el mercat que el propi destí garanteixi atractius i diverses tipologies d'experiències superiors a les que ofereixen els altres (Dwyer et al., 2003).

2.4 EL TREBALL EN XARXA- SINÈRGIES ENTRE AGENTS TURÍSTICS

L'activitat turística és composta i creada en part per diferents agents, tan del sector públic com privat. Aquests actuen conjuntament seguint el traçat que exigeixen les polítiques públiques adequades per afrontar l'administració del sector i l'organització dels actors, ja sigui per la qualitat de la xarxa del gremi hotelier, l'organització empresarial, les infraestructures que faciliten l'accés, la seguretat pública o la mà d'obra de qualitat (Pascarella et al., 2009). A més segons el Banc d'Espanya (2004), la col·laboració pública i privada en el disseny i la gestió de les activitats relacionades en l'àmbit turístic facilita la integració regional.

Concretant, el desenvolupament en destins turístics parteix des d'un procés participatiu. En primer lloc la població, que és qui participa activament mantenint la seva pròpia identitat i en segon lloc, el territori que és la base per enfortir les dinàmiques econòmiques, socials i culturals facilitant la col·laboració de cadascun dels components de la destinació, assolint una major intervenció i control entre ells mateixos. Així doncs, com s'ha comentat anteriorment, per poder assolir aquest procés de desenvolupament és essencial la participació de tots els agents que interactuïn en el territori de la destinació. Per tant, serà indispensable un projecte en comú que reuneixi: sostenibilitat mediambiental, qualitat de vida, millora d'infraestructures, canvis socials i culturals, creixement econòmic del territori, ... (Muñoz i Fuentes, 2013). Aquests mateixos autors defineixen la cooperació entre agents d'una destinació com *“una acció complementària entre els agents que assoleixen un mateix objectiu emmarcat en un projecte en comú i generen sinèrgies en el destí, de manera que la participació de totes les parts obté un millor resultat que no pas el sumatori individual de cadascun d'ells”*.

Segons Muñoz i Fuentes (2013), per assolir una bona competitivitat en el destí és necessari incorporar els interessos, necessitats i participació activa constant de cadascun dels actors que tenen un paper en aquest sector. És així com neix el desenvolupament integral i desenvolupament participatiu d'un destí turístic.

Oyarzún i Szmulewicz (1999), argumenten que si es millora la coordinació i la cooperació entre els agents turístics, s'adquireix l'anomenada sinèrgia entre els *stakeholders*. D'aquesta manera és més senzill assolir una gestió de qualitat del destí turístic.

A partir de la definició de Freeman al 1984 dels *stakeholders* del turisme, són "aquells individus o grups d'individus procedents d'entitats públiques o privades que poden afectar o poden ser afectats per l'activitat turística. En el seu conjunt, cadascun d'ells són peces essencials en la gestió i planificació de la destinació." És per aquest motiu que els agents turístics o els també anomenats *stakeholders*, són actors essencials que tenen la capacitat d'influir en el desenvolupament i creixement del destí.

3. Context

La comarca del Bages es troba encaixada al nucli del Principat que és el màxim exponent de la Catalunya Central, i té la ciutat de Manresa com a capital. La situació de la comarca constitueix un encreuament de xarxa de comunicacions que és essencial pel territori. La comarca està molt ben comunicada amb totes les ciutats importants del país, i a la vegada és denominada com el territori veí de l'àrea metropolitana de Barcelona. Però El Bages no ha sabut rendibilitzar i potenciar la seva excel·lent xarxa de comunicacions per crear-se un posicionament en el mapa turístic català i atraure turistes i visitants, com altres zones turístiques com el Pirineu i el Pre- Pirineu (Llurdés i Caballé, 2000).

Pel que fa a l'extensió del territori, la comarca té una superfície de 1.092,3 quilòmetres quadrats on la major part del territori correspon a boscos (73%), dels quals un percentatge important és conreada (21%), i la superfície ocupada per sòl urbanitzable és baixa (6%). Aquesta última és la part de la superfície del territori on es concentren els nuclis de població i és el cor que fa bategar l'activitat econòmica de la comarca (Consell Comarcal del Bages, sd).

Des de l'any 2015, El Bages es compon per 30 municipis on hi viuen actualment 175.095 habitants (*Idescat*, 2017), els quals un 42,9%, és a dir un 43% representatiu d'aquest nombre d'habitants en el territori, es concentren a la capital de la comarca, Manresa (75.152 habitants).

Fent un petit esment al sector econòmic històric del Bages, la comarca havia tingut com a activitat econòmica principal el sector industrial, concretament en la indústria tèxtil i minera (Prat i Díaz, 2014), gràcies a l'abundància d'energia hidràulica que proporcionaven els rius Llobregat i Cardener. Però, el sector tèxtil i miner van patir una crisi a partir del procés de diversificació i de recomposició de l'estructura industrial que va fer que el Bages deixés de ser una comarca especialitzada en aquesta tipologia d'indústries. Entre els anys 60 i 70 les indústries alimentàries i manufactureres, al costat del sector metal·lúrgic, sobresurten com a una de les principals activitats econòmiques del territori de la comarca del Bages. Però no va ser fins als anys 90 que la comarca va viure la creació i el creixement de nombrosos polígons industrials. És per això doncs que avui en dia, dels 30 municipis de la comarca, 23 encara compten amb polígons d'activitat econòmica.

Com a dades econòmiques addicionals exposades pel Consell Comarcal del Bages, s'hi representen 5.223 empreses en el territori, de les quals la gran majoria tenen una estructura dominada per la petita empresa i especialment per la microempresa (76,4%), és a dir, empreses que tenen menys de 5 treballadors i/o treballadores (Consell Comarcal del Bages, sd).

En conclusió, el Bages és una comarca que destaca per tenir una estructura econòmica molt sòlida en l'activitat industrial i comercial, però també cal tenir en compte que el sector primari és un vector econòmic on hi treballa un nombre important de població activa de la comarca.

Pel que fa al sector turístic, Llurdés i Caballé (2000), opinen que la localització del Bages en el mapa turístic de Catalunya no afavoreix gaire el territori. El turisme de Catalunya es reparteix bàsicament entre la costa i la muntanya que passa de llarg de la Depressió Central. Malauradament, aquest no és l'únic aspecte que no afavoreix l'activitat turística a la comarca. La passivitat de diversos agents locals i comarcals i/o la poca sinèrgia entre aquests, fan que els recursos turístics potencials que caracteritzen el territori encara no s'hagin manifestat ni transformat en autèntics productes. En canvi, en aquests últims anys, el Consell Comarcal del Bages afirma que l'activitat turística de la comarca ha estat molt positiva al llarg del temps. El nombre de places d'establiments hotelers ha incrementat un 20% arribant a més de 1.500 places a la vegada que, els indicadors de demanda han seguit creixent. Actualment, es consta que els establiments hotelers i els allotjaments de turisme rural han augmentat el nombre de pernoctacions respecte els anys anteriors.

Mapa 1. Mapa del territori d'estudi. Recuperat de l'Ajuntament de Manresa (sd)

Mapa 2. Localització de Manresa en la comarca del Bages. Recuperat del Consell Comarcal del Bages (sd)

La capital de la comarca del Bages, Manresa, situada prop de la unió dels corredors fluvials del Cardener i el Llobregat amb els seus 75.152 habitants (*Idescat*, 2017), ocupa una posició central dins del Pla de Bages. Manresa és la ciutat d'interior de Catalunya més rellevant, darrere de les capitals provincials com ara Lleida i Girona. Manresa limita amb els termes municipals de Fonollosa, Sant Joan de Vilatorrada i Sant Fruitós de Bages al nord i nord- est; el pont de Vilomara i Rocafort a l'est; Sant Vicenç de Castellet, Castellgalí, Sant Salvador de Guardiola al sud i sud- oest; i Rajadell a l'oest (Diputació de Barcelona, 2015).

El municipi és conegut per la seva extensa vocació industrial, comercial i de serveis, juntament amb altres ciutats com Vic i Igualada, que segons Llurdés (2016), rep moltes influències de l'àrea metropolitana de Barcelona a conseqüència de l'aproximació a aquesta, gràcies al teixit de la xarxa urbana de nuclis amb dinàmiques semblants que la deriven. Per tant, Manresa juga un paper molt important com a nexa rellevant de comunicacions, accentuat per l'Eix del Llobregat i l'Eix Transversal.

La ciutat de Manresa es caracteritza per tenir un patrimoni cultural històric, divers i rellevant:

- Les muralles i les esglésies medievals.
- Els edificis d'estil barroc i elements gòtics.
- Les fàbriques i edificis d'habitatge modernistes.
- Les escultures al llarg del teixit urbà de la ciutat.
- Les façanes dels carrers i les places del Centre Històric.

Tots aquests elements, entre d'altres, fan d'una Manresa singular, atractiva i amb caràcter. Així doncs, la ciutat disposa pròpiament de diversos recursos turístics amb diferent naturalesa, com per exemple: el patrimoni urbà per diferents estils (medieval, barroc i modernista), patrimoni natural, cultural i històric com la Sèquia. Tot i així, Manresa no ha sabut rendibilitzar els diversos i diferents recursos que posseeix, ni tampoc de la proximitat de la majestuosa Montserrat, del nucli de Cardona ni del *complex* del Món San Benet. Per tant, el problema existent no és la manca de la diversitat de recursos turístics propis i/o de proximitat a la ciutat. Segons Llurdés (2016), Manresa, una ciutat situada al cor de Catalunya molt ben connectada en xarxes de comunicacions, conclou que és un clar exemple de com algunes ciutats no aconsegueixen rendibilitzar el seu patrimoni urbà com a vector del desenvolupament turístic de cara a un millor posicionament i fer-se un lloc significatiu en el sector.

L'Ajuntament manresà va impulsar el projecte de la Manresa Ignasiana l'any 2015, i va ser batejat com "Manresa 2022". Aquest projecte, amb un pressupost que ascendeix els 10 milions d'euros, pretén recuperar la figura de Sant Ignasi de Loiola aprofitant que en aquest mateix any es commemora el cinquè centenari de l'estada del fundador de la Companyia de Jesús a la ciutat, on va tenir les seves experiències místiques que van donar a lloc a la famosa i universal obra dels "Exercicis Espirituals". Malauradament, tot i que Manresa és un important centre de pelegrinatge jesuític, no s'ha transformat en un moviment turístic percebut en la resta de la ciutat.

D'altra banda, Manresa aquest any 2018 s'ha declarat com a capital de la Cultura Catalana, agafant el relleu de Reus. La capital del Bages iniciarà al llarg de tot aquest any 130 activitats repartides en més d'una quarantena d'espais i amb la col·laboració d'aproximadament 50 entitats, on la cultura n'és la protagonista. Aquesta iniciativa va arrencar la seva activitat l'any 2004, inspirada en la Capital Europea de la Cultura (1985), la qual fomenta que una ciutat durant un any mostri el desenvolupament i vida cultural del territori. Així doncs, Manresa amb l'eslògan *Ponts de Cultura* (transversalitat dels sis ponts que té ciutat), tindrà l'oportunitat de promocionar-se en aspectes econòmics, culturals i de desenvolupament turístic, mostrant la potencialitat de la comarca del Bages. És a dir, Manresa vol reivindicar-se a partir del seu valor cultural i patrimonial donant a conèixer la seva herència ignasiana, la seva riquesa arquitectònica i museística, les seves tradicions festives, els actius culturals com són la Fira de la Mediterrània i la Fira de l'Aixada, el Teatre Kursaal i el seu ric teixit associatiu. La inauguració es va realitzar amb gran èxit, el passat 20 de gener al Teatre Kursaal on la Regidora de Cultura i Joventut, Anna Crespo, va fer un petit èmfasi del que significa la imatge de Manresa com a Capital de la Cultura Catalana 2018, *Ponts de Llum*.

Il·lustració 2. Imatge oficial de "Manresa, Capital de la Cultura Catalana 2018 (CCC'18)". Recuperat del Servei Educatiu del Bages (2017)

Il·lustració 3. El xef manresà Jordi Cruz durant la roda de premsa de la presentació CCC'18. Recuperat de l'article *Manresa estén <<ponts>> com a Capital de la Cultura Catalana 2018*, Naciódigital (2017)

Un altre punt és l'Anella Verda de Manresa, on la ciutat està posant el seu punt de mira als seus espais naturals de proximitat al nucli urbà, sobretot gràcies a la vetlla i intervenció de l'associació Meandre, entre altres. Aquesta té com a objectiu principal: la preservació del patrimoni i de la riquesa natural de Manresa. Meandre és una entitat sense ànim de lucre legalment constituïda a Manresa l'any 2006, que demana la implicació ciutadana per a què augmenti la consciència de cuidar el territori natural de la ciutat.

D'altra banda, Manresa continua fent esforços per no estancar-se turísticament i es dedica plenament a transformar-se i obrir-se al món d'una altra manera.

Una de les apostes d'aquests últims anys ha estat fer de Manresa una ciutat universitària, comptant amb una oferta àmplia i en constant creixement d'aquest calibre. S'hi poden trobar tres centres d'alt nivell:

- La Fundació Universitària del Bages (FUB).
- L'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa (EPSEM- UPC) i la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).
- A més, la ciutat acull també les pràctiques de Medicina de la Universitat Internacional de Catalunya (UIC), gràcies a un acord amb la *Fundació Althaia*.

Tanmateix, la Residència Universitària ha estat una aposta ferma gràcies a un equipament jove, confortable, dinàmic i pràctic.

Remarcar un altre equipament bàsic pels universitaris que és la Biblioteca del Campus Universitari (BCUM), un espai per a l'estudi, adaptat a les necessitats dels estudiants d'arreu.

4. Estudi del municipi de Manresa

El terme municipal de Manresa s'estén en 41,66 quilòmetres quadrats i és una ciutat que es manté cohesionada malgrat el creixement significatiu que ha patit en aquest últim segle. L'oferta comercial de la ciutat es concentra al centre urbà i en alguns pocs nuclis perifèrics relativament aïllats del centre. A la perifèria del municipi s'hi localitzen onze polígons d'activitat econòmica, per tant és en aquesta zona on s'hi presenta l'activitat industrial de la ciutat. Pel que fa al sector de serveis, es manifesta amb més força en els nuclis d'activitat econòmica, per tant aquest sector és d'important presència al centre de la ciutat i al polígon comercial dels Trullols.

Manresa considera que té el rol d'ésser la capital d'un sistema urbà que va més enllà dels límits del municipi tant a nivell de serveis com a nivell econòmic, administratiu o educatiu.

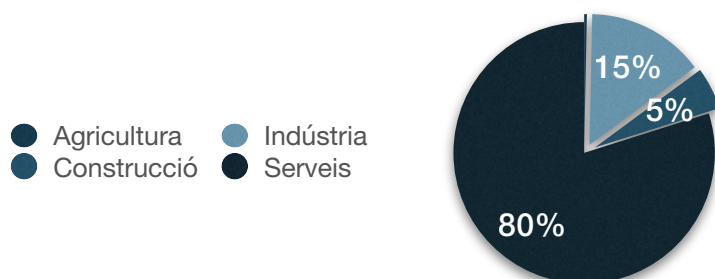
4.1 PERFIL SOCIO- ECONÒMIC DEL MUNICIPI RELACIONAT AMB EL TURISME

En el següent apartat s'analitza qualitativament la realitat social i econòmica de la ciutat. A la vegada que s'estudiarà la fotografia de la capital del Bages periòdicament, és a dir, s'analitzarà i es comentarà l'evolució de la ciutat. Per tant, aquest punt serveix com a una eina per a poder avaluar les diferents estructures socials i econòmiques tan actuals com històriques de la ciutat de Manresa.

4.1.1 ESTRUCTURA ECONÒMICA

L'estructura econòmica del municipi es basa en l'agricultura, la indústria, la construcció, el comerç i en els serveis.

Gràfic 1. Població ocupada per sectors de l'any 2017

Font: Idescat. Registre del 2017.

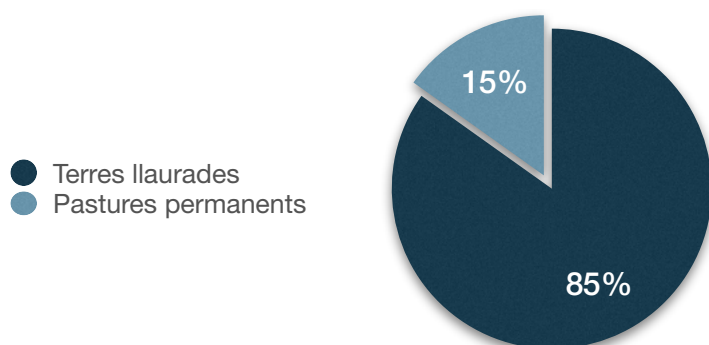
*Població ocupada per sectors tan en règim general com per autònoms de la S.S.
Elaboració pròpia.*

Dels **75.152 habitants de Manresa** se'n representen 28.423, en el gràfic 1, que tenen una ocupació en els sectors econòmics registrats l'any 2017 i 39.659 habitants es mostren actius. En el gràfic 1 s'observa amb clara evidència com el sector de serveis és l'activitat econòmica que més s'explota en la ciutat, per tant aquest és el principal motor de l'economia local del darrer any 2017.

El 80% representat en el gràfic 1, senyala els 23.509 llocs de treball que ocupen els manresans en el sector serveis. Seguidament, el sector industrial ocupa un 15% del pes de l'economia de la ciutat de Manresa, el qual significa que 4.284 manresans treballen en aquest sector econòmic. Pel que fa al sector de la construcció es representa amb 1.541 treballadors de Manresa que s'hi dediquen, i que per tant, suposa un 5% de la població que ocupa aquest sector a la localitat. Finalment, el sector primari no assoleix ni l'1% (menys de 100 treballadors) en l'activitat econòmica de la capital del Bages.

En definitiva, Manresa ha passat de ser una ciutat industrial a una ciutat dedicada als serveis.

Gràfic 2. Superfície agrària de l'any 2009

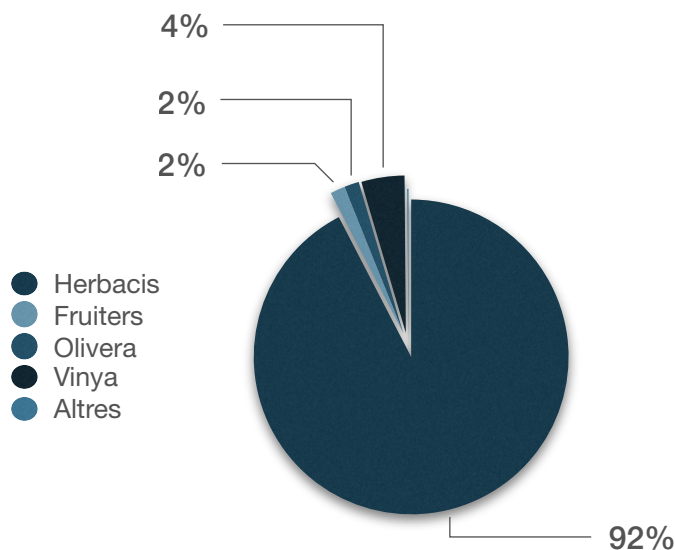

Font: *Idescat. Cens superfície agrària registrat l'any 2009.*
Elaboració pròpia.

El gràfic 2 proporciona les dades sobre la tipologia de superfície agrària que es va registrar l'any 2009 (l'últim exercici que es va realitzar i presentar per *Idescat*). A partir de les dades obtingudes d'aquest gràfic, es pot observar clarament que la superfície agrària més representada són les terres llaurades amb un 85%. Per tant, de les 1.782 superfícies agràries registrades l'any 2009, 1.512 representen les terres llaurades i 270 a pastures permanents (15%).

A fi d'arribar a una conclusió, es pot afirmar que la utilitat principal de la superfície agrària que s'inclou en el territori del municipi de Manresa és per llaurar i conrear.

Gràfic 3. Tipologia de conreu de les terres llaurades l'any 2009

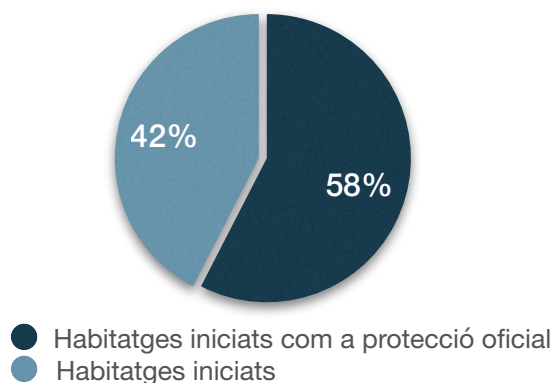
Font: *Idescat. Cens de terres llaurades per tipologia de conreus registrades l'any 2009.*
Elaboració pròpia.

En el gràfic 3 es facilita els cens de cada tipologia de conreu de les terres llaurades de l'any 2009 a partir de les dades presentades per l'*Idescat*. Així doncs, amb la representació del gràfic es pot observar com la tipologia d'herbacis és la més conreada com a superfície de terres llaurades a la ciutat de Manresa, representant 1.398 conreus d'herbacis en la totalitat de les 1.512 terres conreades. Seguidament de la vinya (4%), de l'olivera (2%) i dels arbres fruiters (2%). La qual cosa implica una forta concentració, pràcticament del 100%, d'herbacis conreats en les superfícies de terres llaurades.

El que es representa com a conreus d'herbacis llaurats a Manresa, són en la seva gran majoria: cereals, com el blat, la civada i l'ordi, i també de conreus herbacis per a pastures. Tanmateix, s'hi consta en aquest gran grup d'herbacis: les plantes hortícoles, d'arrel, de beina, de fruit, de flors o de planta viva.

En conclusió, la tipologia de conreu de les terres llaurades a Manresa són els herbacis i la vinya clarament, guanyant en percentatge el primer a aquest últim. Tot i així cal dir que la vinya, històricament i actualment, no deixa de ser una tipologia de conreu que és molt important per l'economia local.

Gràfic 4. Construcció d'habitatges l'any 2009

Font: Idescat. *Cens construcció habitatges l'any 2009.*
Elaboració pròpia.

El gràfic 4 representa la construcció dels 159 habitatges que es van iniciar l'any 2009 a Manresa, els quals tenen naturalesa de protecció oficial que representen un 58%, un percentatge major pel que fa als habitatges iniciats sense protecció oficial per part de l'Ajuntament de Manresa (42%). És a dir, Manresa és una ciutat que té molt clar que els ciutadans han d'ésser assistits amb ajudes i facilitats per part de l'administració a causa del context que s'està vivint actualment.

En el portal web *Manresa Jove*, els ciutadans poden informar-se en matèria d'habitatge d'entre altres temes. En aquesta mateixa web, hi ha un apartat tan sols per a les convocatòries d'habitatges de protecció oficial, en el qual s'ha de realitzar una sol·licitud i enviar-la en el fòrum, gestionada per l'empresa municipal *Foment de la Rehabilitació Urbana de Manresa S.A.*

Per tant, la ciutat està al corrent de la necessitat d'ajudes per a la població perquè puguin optar per un pis digne. Aquesta organització ajuda a que els ciutadans puguin viure sota un sostre facilitant diferents suports i assistències.

La ciutat ha patit en aquests darrers anys el que s'anomenaria una crisi social, per ser més específics, dels més de 75.000 manresans, 13.000 habitants són usuaris de serveis socials.

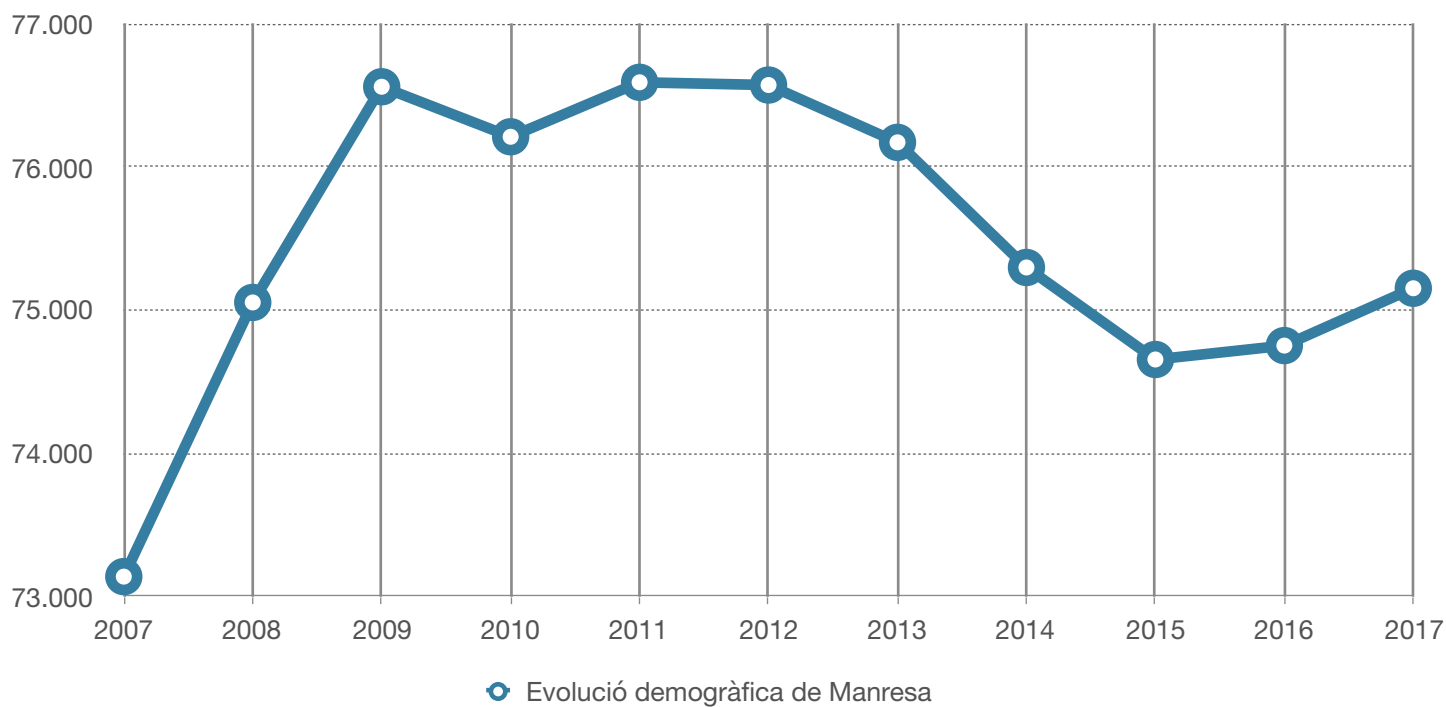
En resum, els serveis socials inverteixen molts recursos econòmics públics locals, com per exemple: augmentar la construcció de pisos de protecció oficial.

4.1.2 EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA

L'evolució de la demografia manresana d'aquests últims deu anys (període entre el 2007 i 2017), es fa evident en el gràfic 5. La població creix sumant gairebé 2.000 habitants entre els anys 2007 i 2009, però a partir de l'any 2010 i coincidint amb la crisi econòmica, comença un progressiu descens d'inscrits en el Padró d'Habitants de Manresa fins a situar-se en 75.152 habitants (últimes dades registrades per l'*Idescat* l'any 2017).

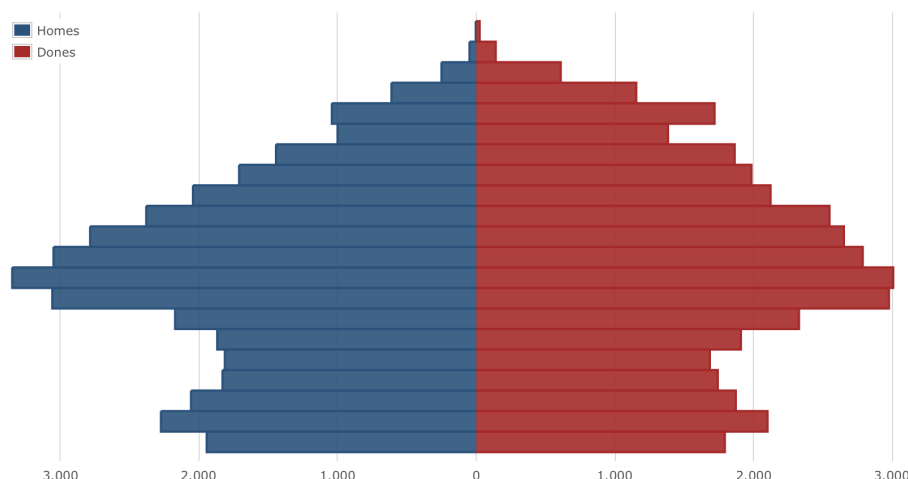
Així doncs, tal i com es pot observar en el següent gràfic, Manresa està patint una disminució notable pel que fa al número d'habitants des del 2010, tot i que l'Ajuntament de Manresa afirma que els primers anys d'aquest últim segle la capital del Bages creix en número d'habitants i l'envelliment frena.

Gràfic 5. Evolució demogràfica de la població de Manresa dels anys 2007-2017

Font: *Idescat. Elaboració pròpia.*

Gràfic 6. Estructura demogràfica de Manresa

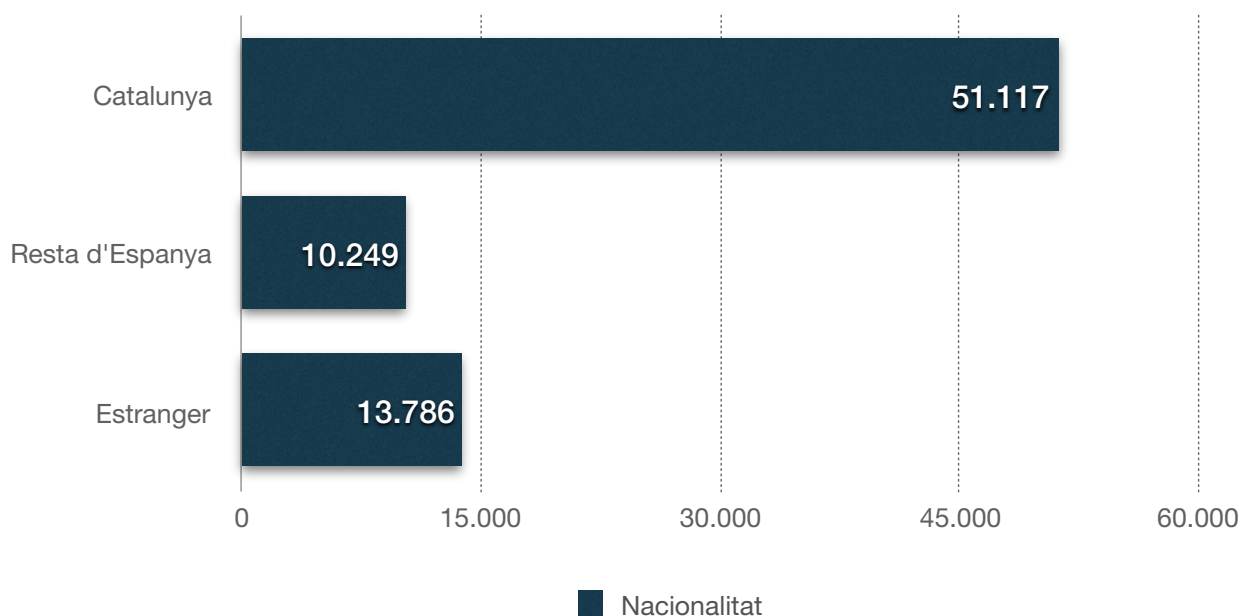
*Font: Idescat. Padró municipal d'habitants.
Població per sexe i edat quinquennal a Manresa l'any 2017.*

El gràfic 6 representa la piràmide de la població de Manresa de l'any 2017 on es pot apreciar la disminució de l'envelliment, tenint en compte que en aquest any d'estudi la població també ha disminuït. Per tant, es pot resumir que aquest 2017 la població de Manresa ha disminuït a la vegada que l'envelliment es frena, ja que a partir de les dades d'*Idescat* es destaca que la franja d'edat de la població de 85 anys o més, se'n representen 2.843 habitants i pel que fa a la franja d'edat de la població d'entre 0 a 14 anys n'estan registrats 12.044. La franja d'edat majoritària que es representa a la població de Manresa són aquells d'entre 15 i 64 anys (48.115 habitants). Pel que fa al major nombre d'empadronats, tenint en compte el sexe i l'edat, la majoria de la població manresana té d'entre 30 i 64 anys guanyant en nombre, la població de sexe masculí per 300 habitants a la població femenina. Tot i que dels 75.152 habitants registrats al municipi l'any 2017, la població femenina (38.404 habitants) supera en nombre a la població masculina (36.748 habitants).

Altrament, es pot preveure que la població jove d'entre 15 i 29 anys no supera els 2.000 habitants, tan en sexe masculí com en femení. És per aquesta raó que es podria anticipar que la població de Manresa dintre de 20 anys seria una població majoritàriament envellida, i la població d'entre 30 i 64 anys l'any 2038 seria gairebé insignificant.

Tanmateix, fer un petit incís en el rejueniment que ha patit la ciutat: la població d'immigració a la ciutat ha suposat un rejueniment important de la piràmide d'edat, ja sigui amb re-agrupacions familiars o naixements, segons les dades d'*Idescat* (2017). Finalment, dir que aquesta piràmide de població és de tipus constrictiva, la qual té com a característica principal que la zona central és més ampla que no pas les bases inferior i superior, demostrant que la població no està envellida.

Gràfic 7. Població per lloc de naixement a Manresa l'any 2017

*Font: Idescat. Població per lloc de naixement de l'any 2017 a Manresa.
Elaboració pròpia.*

Com s'observa en el gràfic 7, la població d'immigració de la localitat és d'un volum important per a tenir en compte en aquest estudi. Pel que fa el sexe de la població estrangera, hi viuen 6.063 dones i 5.541 homes en la capital del Bages.

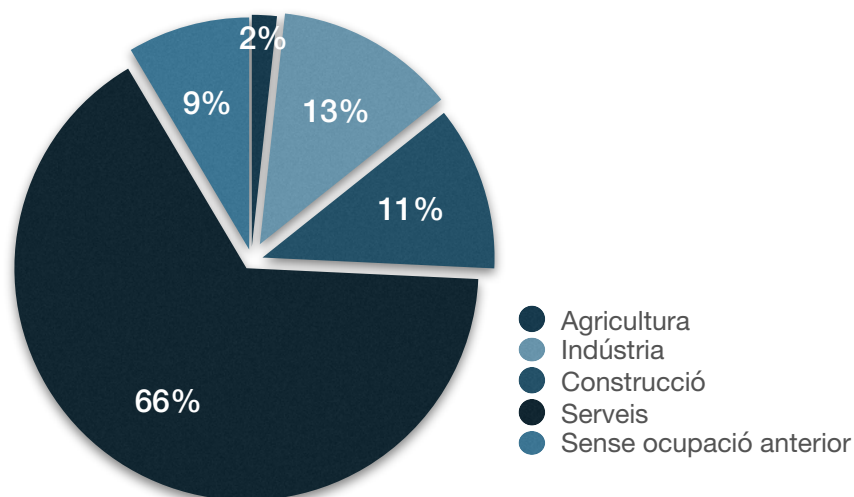
En general, Manresa es situa en els 75.000 habitants i escaig en aquest últim any 2017 on el percentatge d'estrangers de la ciutat ronda el 14% en la totalitat de la població i amb un 86% té nacionalitat espanyola. Per tant, en el conjunt de la població d'immigració volteja el 16% de la població manresana. Pel que fa a les immigracions per part de la resta de la UE, a l'Ajuntament s'ha registrat un 13% de la població d'immigració i un 87% de la resta de països del món.

Segons les dades de l'Idescat de l'any 2016, el cens de migracions externes que es van registrar es classifica amb un 51% d'immigracions i amb un 49% d'emigracions a la ciutat.

La tendència dels nouvinguts en els barris sol ser en el Casc del Barri Antic, seguit de Vic- Remei, Valldaura i Les Escodines.

4.1.3 OCUPACIÓ

Gràfic 8. Cens atur registrat per sectors del municipi de Manresa l'any 2017

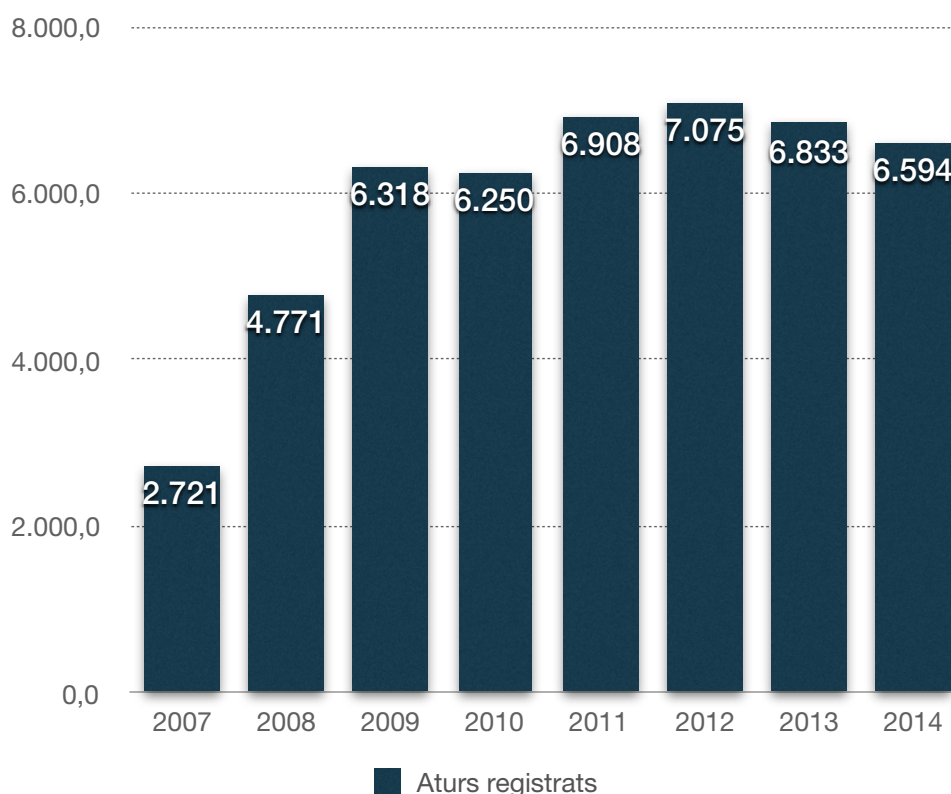

Font: Idescat. Elaboració pròpia.

L'any 2017 Manresa tanca amb 4.978 persones registrades a l'atur, les quals estan classificades per tipologia de sectors en la plataforma d'*Idescat* l'any 2017. Des de les oficines del *Servei Públic d'Ocupació* estan inscrits 3.272 habitants a l'atur (66%) en el sector dels serveis, seguidament del sector de la indústria i la construcció amb un 13% i 11% respectivament. Segueixen però 424 persones a l'atur que no tenien cap ocupació anterior.

La Fundació Privada d'Acció Solidària contra l'Atur (ASCA) anomenada *La Petjada*, és una organització que es va fundar als anys 80 amb l'objectiu de mobilitzar la ciutadania i lluitar per canviar la situació d'injustícia amb solidaritat i no amb beneficència, és a dir creant nous llocs de treball. Una altra vegada doncs, es pot observar aquesta Manresa que s'aixeca solidàriament i que vol frenar l'atur concedint, per exemple, microcrèdits sense interessos per a projectes que creïn ocupació i d'aquesta manera evolucionar com a una societat on tothom tingui una vida digna, creant llocs de treball o ocupen llocs de treball.

Gràfic 9. Evolució dels aturs registrats des de l'any 2007 al 2014

Font: *El Perfil de la Ciutat. Edició 2015. Evolució de l'atur del municipi de Manresa.*
Elaboració pròpia.

La població d'aturats que es configura en el gràfic 9, són aquelles persones majors de 16 anys, tot i estar en disponibilitat de treballar no estan inserides en la producció de béns o serveis.

A Manresa l'any 2014 hi havien 6.594 ciutadans en situació d'atur, el que representaria l'1,1% de l'atur de Catalunya, que en la mateixa data es registrava un total de 575.948 persones desocupades en tot el territori català (Ajuntament de Manresa, 2014). Com es pot observar amb clara evidència en aquest gràfic, entre els anys 2009 i 2014, l'atur a la ciutat de Manresa s'incrementa en petita constància. Cal tenir present que l'evolució de la població desocupada a Manresa i Catalunya han seguit una tendència molt similar (*Idescat*). Tot i així es pot observar com les xifres de desocupació entre el 2007 i el 2008 es dupliquen, passant així de l'any 2007 amb 2.721 persones desocupades a 4.771 l'any 2008, a conseqüència de la crisi econòmica que es va patir arreu de tot el país. En resum, a partir de la crisi econòmica iniciada entre l'any 2008 i 2009, la capital del Bages ha mantingut el seu nivell de desocupació, mantenint-se estable en l'entorn de l'1,1%, envers a les fluctuacions que ha patit la resta de Catalunya.

4.1.4 MOTORS DE L'ECONOMIA LOCAL

El teixit productiu de la ciutat d'estudi registrat l'any 2016 per l'Ajuntament de Manresa consta de 1.220 empreses de les quals 144 són Societats Anònimes i 1.076 són Societats Limitades. Aquestes generen un volum de negocis de 1.514,7 milions d'euros l'any i generen 9.831 llocs de treball. La indústria manufacturera és el negoci que genera més activitat econòmica, amb un 15,5% del volum de negocis del teixit empresarial de la capital del Bages i la que destaca és l'empresa *Joieria Tous* amb 223 milions d'euros facturats l'any 2016. Seguidament ressalta la indústria de maquinària i equips, representada amb un 9,8% del volum de l'estructura econòmica de la ciutat i l'empresa que destaca en aquesta tipologia d'activitat industrial és l'empresa *AUSA Center* amb 59,3 milions d'euros facturats. Com a últim sector a destacar que concentra major volum de negocis del teixit empresarial de Manresa, és la venda i reparació de vehicles de motor que genera un 9% d'activitat econòmica a la capital del Bages, ressaltant l'empresa *FUTURAUTO* la qual va facturar 24,7 milions d'euros l'any 2016.

De manera que la capital bagenca és la ciutat que factura el percentatge més alt pel que fa al volum d'activitat econòmica de la comarca (29,7%) i la segueixen els pobles de Sant Fruitós amb un 15,4% i Santpedor amb un 14,6% representant els 5,2 mil milions d'euros facturats l'any 2016 a la comarca del Bages. Santpedor és el municipi de la comarca que registra un nivell més alt degut a la seva facturació per càpita i que augmenta fins els 100.063 d'euros facturats per cada habitant.

Pel que fa l'hostaleria, l'arxiu *Estructura Empresarial del Bages- Edició 2016* de l'Ajuntament de Manresa, s'ha arribat a la conclusió que l'any 2016 el sector industrial va generar un volum de negocis de 64,7 milions d'euros la qual va donar 963 llocs de treball a la capital bagenca. Convé destacar que l'hostaleria té un major pes en termes d'ocupació que no pas en termes econòmics, però que se n'ha sortit prou bé de la crisi. L'evolució que ha mantingut el sector de la restauració i de l'hostaleria al llarg del 2016 ha estat positiva, incrementant-se en nombre d'empreses del sector i augmentant els volums de venda i d'ocupació.

Naturalment és indispensable no tenir en compte la comarca del Bages com un factor important en l'economia local. Segons dades de la plataforma de la Generalitat de Catalunya, *Idescat* l'any 2011, es pot afirmar que existeixen elements diferencials entre l'estructura econòmica de la comarca del Bages i de la mitjana catalana. El sector primari a Catalunya representa un 1,8% del PIB en canvi a la comarca del cor de Catalunya ascendeix el 2,7%. A la vegada que el sector industrial al Bages (28,2%) té un pes substancial pel que fa a l'economia local i també és superior a la mitjana catalana (19,9%). Tanmateix es podria dir que el sector de la construcció, si la mitjana catalana representa un 7,5% del PIB en l'economia a Catalunya, el Bages quasi bé duplica la xifra arribant al 13,7%. Tot i així la situació s'inverteix quan analitzem el sector serveis el qual la mitjana catalana engloba el 70,8% del PIB mentre que si s'observa el del Bages representa el 55%.

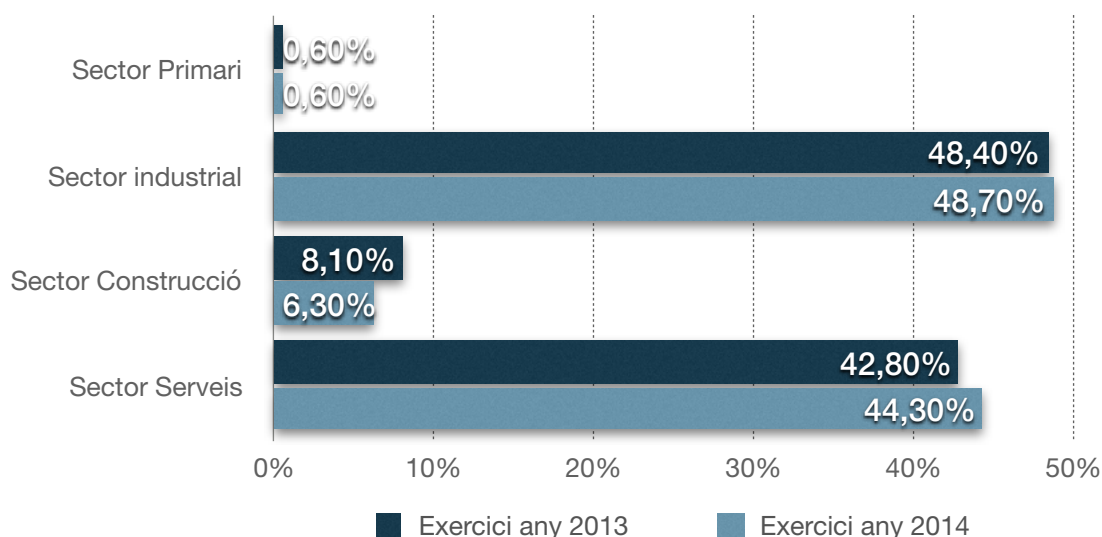
En conclusió, la comarca del Bages i la seva capital té, malgrat la desindustrialització que ha patit el territori, una activitat econòmica industrial latent. Al llarg del temps Manresa ha aconseguit que el sector serveis sigui una de les activitats de major ocupació i una de les primordials per generar activitat econòmica. Tot i així l'activitat industrial i el món de la construcció continuen sent grans pilars, com es poden observar en els exercicis de distribució de la facturació des de l'Ajuntament de Manresa (taula 1 i gràfic 10).

Taula 1. Distribució de facturació classificat per sectors econòmics l'any 2013

DISTRIBUCIÓ FACTURACIÓ PER SECTORS EXERCICI ANY 2013	
Sector Primari	0,6%
Sector Secundari (Indústria)	48,4%
Sector Secundari (Construcció)	8,1%
Sector Serveis	42,8%

Font: Ajuntament de Manresa, Informes Estructura Empresarial 2016.
Elaboració Pròpia.

Gràfic 10. Distribució de la facturació dels exercicis 2013 i 2014 de Manresa

Font: Ajuntament de Manresa. Elaboració pròpia.

Analitzant la taula 1 i el gràfic 10 de la pàgina anterior, es pot observar que les dades són poc actualitzades però fan referència específicament a la ciutat de Manresa als anys 2013 i 2014.

En el gràfic 10 s'hi representen les dades dels exercicis econòmics dels anys 2013 i 2014 i es pot concloure que no hi ha hagut una gran evolució entre aquests anys. Tot i així cadascun dels sectors que formen part del motor econòmic de Manresa, sectors terciari i secundari, es veu com van créixer a poc a poc.

També s'aclareix fàcilment, en la taula 1, que els motors econòmics principals de la ciutat d'estudi són el sector industrial i el sector serveis amb un 48,4% i un 42,8% respectivament. Per contra, des de l'Ajuntament deixen molt clar que actualment el sector terciari és el que representa un major volum d'activitat econòmica que no pas el sector industrial.

Pel que fa al territori del Bages les empreses protagonistes del motor de l'economia de la comarca són: *Iberpotash*, *Denso* i *Tous*. Com s'ha comentat en l'inici d'aquest apartat, aquestes empreses s'enduen el 80% de la totalitat de facturació del territori de la comarca (Estructura empresarial del Bages, 2016). El 2016 no ha estat el primer any que es realitza aquest document sinó que ha estat la desena edició d'aquest estudi i que anualment s'investiga, s'analitza i es publica la situació econòmica del Bages. L'anàlisi de l'estructura econòmica es fa a partir de les 2.700 empreses que es van registrar el 2016, any en el qual s'hi van facturar 5.103 milions d'euros i es mostrava una ocupació de treball de 25.820 treballadors. Tot i que en les dades corresponents del 2013 i 2014, només s'inclouen Societats Limitades amb un total de 2.398 i 312 Societats Anònimes l'any 2014. Les empreses que no s'hi presenten, en els exercicis 2013 i 2014, és perquè són públiques o bé fundacions com per exemple: *UManresa* o *Althaia*. Entre altres empreses, com les del sector primari, que s'en registra un gran nombre on el titular és individual, és a dir a causa d'aquest factor no es representa aquesta tipologia d'empreses en els exercicis del registre mercantil.

En conclusió, hi ha empreses importants que no es mostren reflectides en els exercicis 2013 i 2014 perquè ja han passat quatre i cinc anys des d'aquests últims exercicis realitzats i s'ha de tenir en compte que Manresa en aquests darrers anys ha canviat. Per tant, seria necessari que la capital del Bages actualitzés la distribució de facturació per sectors i es mostressin públicament.

4.1.5 PES I DINÀMICA GENERAL DEL TURISME

En aquesta part es comenta l'anàlisi de la dinàmica turística de la ciutat de Manresa, a partir de les dades facilitades per part de l'Oficina d'Informació Turística de Manresa (OIT Manresa).

Pel que fa a la preparació de projectes, l'Ajuntament de Manresa ha prioritzat en aquests últims anys dos principals camps d'actuació:

- I. Agenda Turística: actualment el Pla Director Manresa 2022 ja està elaborat. És un programa on el protagonista és Sant Ignasi de Loiola i es preveu que repercuteixi en el creixement de l'activitat turística a la ciutat, a la vegada de revitalitzar l'economia i generar més dinamisme cultural a la capital del cor de Catalunya. Durant el 2018 es va realitzar un Pla d'Accions on es demostra que la gestió que s'està realitzant en el patrimoni de la ciutat està focalitzada en la temàtica ignasiana. És a dir, per donar a conèixer el valor afegit de la destinació amb una visió enfocada en l'època medieval i en el llegat que va deixar posteriorment Ignasi de Loiola. Des del 2015 fins els propers anys es destinen i es destinaran gran part dels esforços i energies locals a aquesta àrea. Tanmateix aquest any 2018 es celebra la capitalitat de la cultura catalana a la ciutat.
- II. Eficiència energètica i sostenibilitat: a part del mateix ajuntament del municipi, diversos actors locals, com és l'associació Meandre, estan treballant amb diversos projectes que estan donant molt bons resultats degut a la sostenibilitat de la zona.

Manresa destaca que vol donar veu i actuar en àmbit internacional i per tant, es planteja la necessitat de desenvolupar i posar en funcionament l'estratègia principal de la ciutat amb un horitzó fixat, l'any 2022. El que s'està aconseguint és integrar el Pla Director Manresa 2022 en el marc dels principals programes i estratègies tant a nivell europeu com català.

Per a poder entendre la situació actual de la ciutat des d'un punt turístic cal tenir en compte la seva història: Manresa era una ciutat clarament industrial que va patir un procés de desindustrialització causant una depressió pels manresans. En conseqüència, la majoria dels ciutadans no creuen que Manresa pugui ser una gran ciutat. La capital del Bages va ser una ciutat industrial rellevant a nivell del territori català, però a causa dels tancaments de les grans indústries com la *Pirelli* (més de 6.000 treballadors) i la *Fàbrica Nova* (més de 4.000 treballadors) l'autoestima dels ciutadans va patir un gran declivi. Tot i així les següents generacions van deixar de lamentar-se des de fa relativament poc i es va començar a buscar solucions per veure com podien tornar a engegar el motor econòmic de la ciutat. És a dir, buscar noves oportunitats i extreure potencialitat a aquelles instal·lacions que en un moment van ser punteres per l'activitat econòmica i el renom de la ciutat.

Però encara ara, la majoria de la població manresana continua sense creure en la seva ciutat, a causa de la comparació constant amb altres ciutats pròximes com la capital d'Osona, Vic.

És per aquesta raó que des de la Regidoria de Projecció de Ciutat i Festes de l'Ajuntament s'insisteix en què no hi ha res a Vic que no hi sigui a Manresa. El dinamisme de l'activitat turística de la capital del Bages es soluciona amb temps i amb gent que vegi oportunitats i potencialitat a la ciutat amb esforç i treball.

Convé remarcar, també, que històricament Manresa era la localitat comercial de la comarca del Bages i encara ara ho continua sent.

Pel que fa als serveis que ofereix l'OIT de Manresa, a partir de les seves visites guiades creatives i interactives, han assolit un nivell de satisfacció molt positiu i alt per part dels seus usuaris i visitants. Es va poder accedir i afirmar aquesta informació de l'usuari i visitant a partir de les enquestes de satisfacció de les visites guiades que es van realitzar l'any 2017.

Cal destacar que l'OIT de la capital del Bages també informa del territori en el conjunt de la comarca. Els agents informatius turístics solen realitzar explicacions exhaustives als seus visitants, en el cas que aquesta vulguin ser informat i gaudir d'una experiència plena del territori. Des de l'OIT de Manresa es treballa dia a dia per seguir impulsant el turisme: mantenint-se actualitzats, cercant novetats, creant nous productes, etc. L'any 2017 va ser molt positiu per Manresa i pels seus punts d'informació turística, gràcies a la posada en marxa de les noves iniciatives.

A partir de les dades que es van registrar aquest mes d'abril en una de les principals visites guiades que organitza i gestiona l'OIT de Manresa, es demostra amb clara evidència que aquest 2018 està superant les expectatives que s'esperaven l'any 2017. Manresa ha obtingut 720 visitants al llarg del mes d'abril, amb altres paraules, hi ha una línia de treball que demostra que s'està fent bé la feina sense haver tingut una base teòrica, utilitzant la intuïció.

Els visitants i usuaris de l'OIT de Manresa poden escollir visites guiades especials de diferents temàtiques. Des del cementiri de Manresa amb la seva part més artística, com la part més industrial de la ciutat. També podran escollir noves intervencions i interaccions de les fires creades per l'OIT de la ciutat, com és el cas de *Vestits al Carrer del Balç*, que es va realitzar per primera vegada durant la Fira de l'Aixada 2018.

Actualment l'OIT de Manresa ja està preparant, iniciant noves modalitats i propostes de comercialització de les visites guiades de la temporada primavera- estiu 2018, anomenades *Vespres Modernistes*. Fins el moment no s'havia executat cap acció de comercialització fins ara que s'estan treballant accions de comunicació, difusió i promoció: fulleteria, assistència a fires, publicitat. A més, aquest 2018 s'està treballant conjuntament amb una empresa especialitzada que defineix quins són els mercats que li pot resultar més interessants a Manresa a l'hora d'oferir i posicionar els seus productes. A banda d'aquesta acció, des del 2017 s'ha fet un gran pas en relació a la creació de noves propostes per captar visitants en el mercat regional, com són els *Vespres Modernistes* o els *Cicles Quinze Vint-i-dos*. Aquest últim neix amb el projecte 2022, amb la voluntat de donar a conèixer la ciutat a través de la música i les arts escèniques.

Pel que fa a les visites modernistes, anteriorment ja existien com a oferta turística creada per l'OIT del municipi, però es realitzaven de dia pel Passeig Pere III on es localitzen la majoria d'edificis modernistes de la ciutat. Però gràcies a les iniciatives i propostes creatives de l'equip de treball de l'OIT de Manresa, s'ha aconseguit crear un valor afegit de les visites modernistes. Canviant tan sols el moment en el qual es realitza visita, és a dir, en comptes de realitzar-se de dia es fa al vespre, convertint-se així amb *Vespres Modernistes*. Aquesta nova modalitat reinventa la visita donant més contingut i originalitat perquè pel vespre els edificis modernistes queden il·luminats i dóna un valor afegit a la visita original.

La visita guiada *Vespres Modernistes* comença a la casa Modernista per excel·lència: *Ca la Buresa*, on s'entra en la primera planta que s'ha rehabilitat com a museu, i el visitant pot conèixer com vivien les famílies adinerades de la ciutat a principis del segle XX. Tot seguit es visiten cotxes d'època (1900) prestats per *Clàssic Motor Club del Bages*. Seguint la visita s'arriba fins a la Casa Lluvià (Seu del Col·legi d'Arquitectes de Manresa) que es localitza davant de l'edifici del Casino on es visitarà el despatx del famós arquitecte manresà, Ignasi Oms. En aquesta casa es realitza una visita, explicació exposició de la importància històrica del modernisme a Manresa. Com a penúltim punt de la visita, els visitants es trobaran amb empresaris de *Mosaics Martí*, empresa que des de principis del segle XX fabricaven les famoses rajoles modernistes, on els visitants gaudiran d'un documental en el qual s'expliquen com les feien i les aconseguien en la seva originalitat.

Finalment els visitants seran guiats fins a l'*Hotelet- Casa Padró*, també edifici modernista, on gaudiran d'una copa de vi DO Pla del Bages amb unes vistes nocturnes de tot el Passeig Pere III.

El resultat de la nova versió de les visites modernistes és una experiència diferenciada i enriquidora que se li ofereix al visitant per a què pugui entendre la història de la ciutat de Manresa. A hores d'ara, com comenta l'OIT de Manresa, aquesta nova modalitat de visita té tant d'èxit que hi ha llista d'espera.

Pel que fa a l'oferta d'activitats de turisme de natura, el volum de visitants o interessats per aquesta tipologia de productes és encara relativament baix, si es compara amb els productes de turisme cultural. Cal tenir en compte que és un producte molt estacional, és a dir, es sol realitzar a la primavera i a la tardor. A més és difícil recollir les dades dels visitants perquè no es fa cap registre dels visitants i/o usuaris que surten a caminar o fan rutes en bicicleta. L'única dada que es té comptabilitzada són els visitants de la Torre Lluvià, la qual és el punt de partida de moltes rutes. Incidir en què aquesta instal·lació es va revitalitzar i es va obrir al públic el mes de juny de l'any 2017 i només se'n registren dades els diumenges al matí, quan es realitzen rutes guiades. Es comptabilitza que en aquest darrer any es van assolir vora els 500 visitants a la Torre Lluvià.

En quant als visitants al Parc de la Sèquia, comptant els tres espais que es gestionen, en són més de 21.000 visitants registrats l'any 2017. I pel que fa els usuaris que acaben l'últim trajecte del Camí Ignasià passant per Manresa, s'en van registrar 372 al llarg de l'any 2017.

Tanmateix, les caminades i rutes guiades pels treballadors de l'OIT de Manresa pel Camí Ignasià, s'està preparant un nou format per l'últim tram d'aquest atractiu camí. Una de les caminades que també realitza l'OIT de la ciutat és el camí Manresa-Montserrat.

El producte d'enoturisme en el qual està treballant actualment l'OIT són: les visites guiades *Manresa, Cor de Catalunya*. Inclouen un tast de vins de la DO Pla del Bages al final de la visita, a banda de donar a conèixer els cellers de la comarca. Però actualment no es percep un especial interès dels visitants de Manresa per a aquest tipus de productes, tot i que mica en mica està creixent la seva demanda.

Tenint en compte el punt de vista de l'oferta, actualment està creixent molt el nombre d'habitatges d'ús turístic, on més endavant es farà una valoració sobre aquest punt específicament.

Generalitzant, al voltant de la ciutat hi ha diverses tipologies d'allotjaments: des de càmpings a allotjaments rurals, hotels ubicats en el centre de la ciutat i cada vegada amb més presència els habitatges d'ús turístic. No obstant això, la plataforma *Airbnb* està fent molt de mal en l'evolució i creixement econòmic dels establiments d'allotjaments legals de la ciutat. Des de la Regidoria de Turisme tenen molt clar que volen aturar aquest volum d'entrades de visitants que pernocten en pisos no legalitzats per l'Ajuntament. És complicat aturar l'activitat d'una plataforma com *Airbnb*, però intenten informar i donar a conèixer al visitant de les seves ofertes d'habitatges d'ús turístic que caracteritzen el mercat d'allotjament de la ciutat. A més, des de la plataforma de l'OIT de Manresa donen un llistat d'allotjaments que facilita l'accés al visitant a aquest servei, sobretot en el cas que aquests siguin estrangers. També, en el cas que el visitant volgués informar-se millor de l'oferta d'allotjament, en els punts d'informació turística que hi ha a la ciutat es solen recomanar establiments segons pressupost, zona i tipus d'experiència que vulguin duu a terme al llarg de la seva estada i visita a la ciutat i/o voltants.

També, és de gran importància tenir en compte que Manresa gràcies al suport de la Diputació de Barcelona, l'any 2015 va estrenar nova senyalització turística sobre experiències i llocs ignasians. Aquestes noves senyals, com bé destaca el Regidor de Turisme, contribueixen en projectar la Manresa 2022 i orienten als visitants sobre els espais d'interès turístic. A la vegada que existeixen plaques informatives en els edificis emblemàtics i d'interès de la ciutat que incorporen el codi QR i altres símbols que fan referència a aquella instal·lació que forma part de la ruta ignasiana i si pertany o no a la *Manresa Medieval* o a la *Manresa Barroca*. El que es volia assolir des de l'Ajuntament era que el pelegrí anés transitant per la ciutat amb explicacions i senyalitzacions acurades al seu pas. Cal dir però que, aquesta tipologia de perfil de visitant, des de l'*Hotel 1948*^{***} comenten que: "*el perfil de pelegrí no sol pernoctar a Manresa o si més no, pernocta a La Cova*".

Tot i així la senyalització per connectar els diferents punts de la ciutat en diferents barris hauria de millorar-se. I així poder garantir una millor estada i experiència al visitant, el qual pugui anar d'un punt de la ciutat a un altre seguint les senyalitzacions.

4.2 IDENTIFICACIÓ I AVALUACIÓ DEL POTENCIAL DELS RECURSOS TURÍSTICS

Segons l'OMT (1978) denomina recursos turístics a *"tots aquells béns i serveis que per mitjà de l'activitat de l'home i dels seus mitjans, fan possible l'activitat turística i satisfan les necessitats de la demanda"*. Tot i que la UNESCO (2004), també defineix els recursos turístics de manera molt semblant a l'OMT: *"tots aquells elements de qualsevol espai geogràfic que s'utilitzen per al gaudi dels visitants i turistes en una destinació específica"*. Aquesta última organització també classifica els recursos turístics segons el seu origen natural o creats per l'ésser humà.

En resum, els recursos turístics són aquells béns i serveis que són capaços d'atraure per si sols o en un conjunt d'ells, una destinació en concret. Per tant són la base per a la pràctica d'activitats turístiques de diferent caire. És per això que els recursos turístics són la raó per la qual els visitants es senten atrets per desplaçar-se a la destinació i visitar-la.

Aquest apartat és important per poder avaluar els recursos determinats de la destinació-Manresa. Però s'haurà de tenir en compte que s'han d'analitzar tots aquells recursos turístics que formin part d'aquesta destinació. No només aquells que es localitzin en el domini territorial estrictament sinó que també es consideraran els diversos recursos ubicats en el territori que tinguin un grau elevat d'importància per a la ciutat de Manresa, és a dir, aquells recursos susceptibles per a atreure visitants a la destinació d'estudi.

L'anàlisi dels recursos de Manresa es realitza a partir de la classificació de recursos turístics en funció de: les seves característiques, el seu atractiu i per la seva potencialitat turística. Respecte a la classificació per la potencialitat turística dels recursos, es diferenciaren aquells que tenen una bona planificació turística del territori per part de l'administració pública i les entitats privades. És important que aquestes tinguin en compte tant els recursos d'ús turístic, com els recursos amb potencialitat turística del territori de Manresa per a la creació i disseny de línies estratègiques amb una visió de futur pel desenvolupament i dinamisme de l'activitat turística de la ciutat.

Vers al criteri que s'utilitzarà per la selecció de recursos serà: en base al criteri propi justificat, a les dades i informacions per part de l'OIT de Manresa i del gerent de la *Fundació de Turisme i Fires de Manresa*, Albert Tulleuda. Aquesta identificació, inventari i categorització de recursos turístics es realitza d'aquesta manera perquè no existeix cap document oficial on es valoritzin els recursos d'ús turístic ni dels recursos amb potencialitat turística de la ciutat d'estudi.

A partir de les informacions per part de l'OIT de Manresa, els recursos turístics amb més interès per part dels visitants són: La Cova de Sant Ignasi, juntament amb les rutes Ignasianes, la Basílica de la Seu de Manresa, el Carrer del Balç, la zona modernista de la ciutat, la Sèquia, i cada vegada està agafant més importància l'Anella Verda de Manresa. Actualment, aquest últim recurs turístic està agafant més força i atracció pels visitants, gràcies als esforços i lluita de l'Associació Meandre, entre d'altres organitzacions.

Tot i així és necessari realitzar un inventari d'aquells recursos turístics amb potencialitat turística, justificant perquè són capaços per atraure visitants a la capital bagenca.

Primerament s'ha realitzat una classificació a partir de la *Catalogació del patrimoni natural i cultural en l'àmbit CETS*, com es pot observar en la taula 2. Per tant els recursos turístics de la ciutat queden dividits entre: recursos culturals i recursos naturals. Tot i que hi han alguns recursos turístics que han estat classificats com a naturals i culturals perquè tenen característiques dels dos tipus.

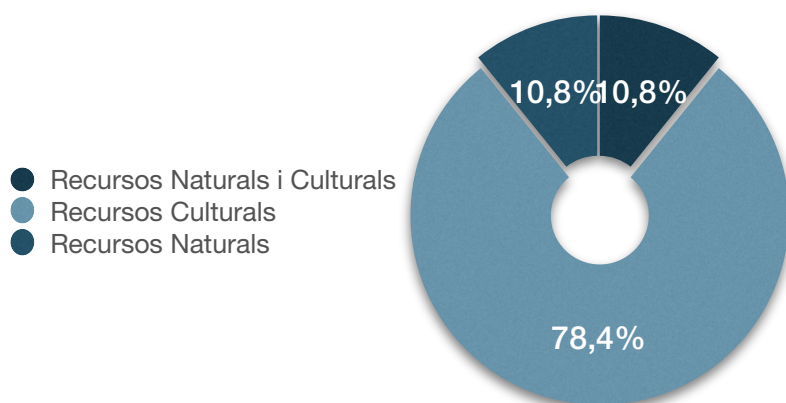
Taula 2. Categoria de la naturalesa dels recursos a l'àmbit local

CATEGORIA	DEFINICIÓ
Recurs Natural	Atractiu que es situa a la natura i es caracteritza per atraure flux de visitants gràcies a les seves particularitats biològiques i/o paisatgístiques.
Recurs Cultural	Atractiu que disposa d'un elevat i important llegat cultural i tradicional del territori i/o localitat que inspira l'atracció turística de la zona. Els recursos culturals es classifiquen entre patrimoni material i patrimoni immaterial.

Font: *Catalogació del patrimoni natural i cultural en l'àmbit CETS.*
Elaboració Pròpia.

En el gràfic 11 s'observa el cens de les categories de recursos turístics de la ciutat de Manresa. La totalitat dels recursos seleccionats en base a la seva capacitat per atraure visitants i per la seva potencialitat turística se'n registren 37. A partir de la seva classificació en base a la seva categoria, dels 37 recursos turístics: 29 són recursos culturals (78,4%), quatre són recursos naturals (10,8%) i els quatre restants són recursos amb naturalesa cultural i natural (10,8%).

Gràfic 11. Categories de recursos turístics a la ciutat de Manresa

Font: *Elaboració pròpia.*

En l'**annex 1** s'indiquen els 37 recursos turístics de Manresa, els quals es diferencien en base a: la seva categoria, del tipus i subtipus de recurs els quals cadascun d'ells corresponen. En aquest inventari de recursos de la ciutat de Manresa és clar com els recursos culturals hi predominen, a part de ser una ciutat on la natura hi és molt present i de fàcil accés. A la vegada que la capital del Bages compta amb recursos propis que són molt singulars i molt presents a la ciutat des de fa molt temps. Per tant, els recursos que s'identifiquen es caracteritzen per ser rics gràcies al seu llegat històric, tradicional i cultural.

Quant al tipus de la categoria dels **recursos turístics culturals**, s'hi representen dues categories: patrimoni material i patrimoni immaterial. Els recursos culturals classificats com a **patrimoni material** es defineixen com aquells recursos que ajuden a entendre la història del municipi. Manresa n'ofereix 23 dels quals 17 són classificats com a **edificis arquitectònics** (esglésies, convents, santuaris, la Cova, masies i cases, museus). D'aquesta classificació se'n destaquen: la Basílica de la Seu, La Cova de Sant Ignasi, l'Espai 1522, el Centre d'Interpretació del Carrer del Balç, el Museu de la tècnica, el Museu de la Geologia Valentí Masachs, el Palau Firal, el Convent i Església del Carme i el Teatre Kursaal que va obrir les seves portes a principis del segle XX i va rebre el permís per funcionar com a sala de cinema, on actualment s'hi realitzen concerts, espectacles, teatre, etc. Al mateix temps, dins de la mateixa categoria, hi han sis recursos dins de la tipologia com **element arquitectònic**: la Torresobrerroca, la Torre Santacaterina, el Pou de Llum, la Creu de la Culla, la Creu del Tort i la Torre Lluvià que va ser projectada per l'arquitecte manresà Ignasi Oms i Pons a l'any 1908 i és probablement la obra més reeixida de la ciutat perquè en ella es desplega un estil plenament modernista. I en aquesta tipologia de recurs de patrimoni material, s'hi mostra un **equipament sociocultural**: el Parc de la Sèquia, institució que gestiona els espais i equipaments vinculats a la sèquia medieval del segle XIV i divulga la importància de l'aigua pel desenvolupament humà. Tanmateix en la mateixa categoria i tipus de recurs turístic hi ha un subtipus que s'anomena **ciutats i nuclis històrics**. L'únic que s'ha cregut que té suficient potencial i que té capacitat per atraure turistes és el Centre Històric del municipi de Manresa que si des de l'Ajuntament es realitzés un bon pla urbanístic del casc antic pel desenvolupament de l'activitat turística en aquesta localització, seria un recurs d'ús turístic on els visitants i turistes voldrien passejar-s'hi beneficiant l'economia de la localitat. És a dir, Manresa podria revitalitzar el seu Centre Històric tenint com a model el procés d'evolució del Barri Vell de Girona des del 1982.

Pel que fa als recursos culturals catalogats dins de la tipologia de **patrimoni immaterial**, són aquells atractius de la destinació que s'han portat a terme durant al llarg dels anys d'història d'aquesta i que es caracteritzen per ser efímers i és la ciutadania qui els viu i els gaudeix amb la seva participació. En el cas de Manresa se'n destaquen sis: la Festa Major, les Festes de la Llum, la Fira de la Mediterrània, l'ExpoBages, la DO del Pla de Bages i el Festival del Vi.

S'ha de tenir en compte la importància del patrimoni immaterial que va deixar com a llegat Sant Ignasi de Loiola a la ciutat de Manresa i que gràcies a aquest factor, Manresa és coneguda com a ciutat espiritual internacionalment.

En quant als quatre **recursos naturals** que s'han escollit com a recursos d'ús turístic i recursos amb potencialitat turística, han estat classificats a partir de la seva tipologia: relleu, patrimoni geològic i hidrografia. Com a **relleu** s'hi destaca l'Anella Verda i el Parc de l'Agulla que és un recurs natural caracteritzat per la seva enorme zona de lleure que pertany al Parc de la Sèquia i en el qual es localitza el llac on es poden gaudir diferents pràctiques esportives programades, organitzades i regulades, ja que l'aigua va destinada al consum d'aigua per la ciutadania. En el mateix Parc també s'hi ubica un centre d'interpretació on s'explica la importància de la Sèquia en la història de Manresa.

Seguint en aquest punt l'únic recurs categoritzat com a **patrimoni geològic** és el GeoParc, el Parc Geològic i miner de la Catalunya Central. El GeoParc és un projecte que posa en valor els atractius geològics i miners del territori (Coves del Toll, les Coves del Salnitre, la Conca Potàssica Catalana, les Coves de Collbató, ...) i treballa de manera activa per a la protecció d'aquest patrimoni integrant dins una estratègia territorial de desenvolupament econòmic sostenible. Una de les seves funcions és distribuir el territori del Bages i complementar aquesta marca amb altres comarques del voltant.

Pel que fan els recursos naturals dins la subcategoria d'**hidrografia** es destaca el Gorg Blau, tot i no ser blau és com se l'identifica i està localitzat a l'extrem oest del municipi. No només té la particularitat de ser preciós a la vista i de formar part a un dels trams de l'Anella Verda, sinó que té una cruïlla de camins pels amants de la natura que vulguin desconnectar i perdre's per diferents i diversos itineraris.

Respecte a la justificació del per què s'han escollit aquests 37 recursos turístics i no en la seva totalitat, es deu a que Manresa és una ciutat dotada de més d'un centenar de recursos, però no en la seva majoria són capaços d'atraure visitants ni tampoc en la seva potencialitat. D'entrada doncs, és necessari fer-ne una tria justificada a partir de la particularitat del recurs, la seva representativitat territorial i pel que fan els recursos de patrimoni material, es justifiquen a partir del seu estat de conservació. No s'ha de confondre patrimoni amb turisme perquè el patrimoni no sempre té un atractiu pels visitants. Per tant, el que s'intentarà en aquest projecte és transformar aquests recursos amb pols d'atracció turístics.

Convé remarcar que des de l'OIT de Manresa i el gerent de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*, es considera que són plenament recursos turístics:

- La Basílica de la Seu
- La Cova de Sant Ignasi
- Carrer del Balç
- Parc de la Sèquia
- Museu de la tècnica
- Oller del Mas i DO Pla de Bages

Aquests sis recursos turístics consten en l'inventari de l'**annex 1**, seleccionats i classificats com aquells que actualment ja són capaços d'atraure un flux de visitants rellevant per a la ciutat i són un reclam pels turistes i visitants. No només aquests es classifiquen com a tal sinó que s'ha fet una anàlisi d'altres recursos a partir de: l'impacte econòmic, les línies estratègiques de promoció invertides, el nivell de creixement de visitants que augmenten any rere any i per l'ampli ressò que aquests han tingut en els mitjans de comunicació. En resum, els següents elements també es podrien classificar com a recursos d'ús turístic de la destinació-Manresa:

• Festes de la Llum	• GeoParc	• Transèquia
• Fira de la Mediterrània	• Festival del Vi: Vi_Suals	• Anella Verda
• Camí Oliba	• ExpoBages	• Museu de la Geologia
Valentí Masachs
• Camí de Sant Jaume	• Festa Major de la ciutat	• Torre Lluvià
• Rutes Ignasianes	• Teatre Kursaal	

Tenint en compte els 16 recursos restants que s'han seleccionat en aquest estudi i anàlisi de recursos turístics, es classificarien com a recursos amb potencialitat per atraure flux de visitants:

• Museu Comarcal	• Creu del Tort	• Parc de l'Agulla
• Palau Firal	• Pou de Llum	• Centre Històric de la ciutat
• Capella de Sant Ignasi
Malalt	• Gorg Blau	• Antic convent i Església del
Carme
• Santuari de la Salut a
Viladordis	• Casa Lluvià, Col·legi
d'arquitectes	• Convent de les Caputxines
• Creu de la Culla	• Torre Santa Caterina	• Pou de Llum
	• Torre Sobrerroca	• Fàbrica Pirelli

L'anterior recull de recursos amb potencialitat turística es regeix a partir de que són recursos que reflecteixen el tret característic, atractiu i històric de la ciutat. Aquests podrien reutilitzar-se per desenvolupar la diversitat de l'oferta turística que existeix actualment a la ciutat de Manresa.

En la taula següent es pot observar quines estratègies es podrien realitzar per tal de convertir aquests recursos amb potencialitat turística en recursos d'ús turístics de Manresa. Les possibles reconversions que es presentaran tot seguit podrien ser un ajut per a la captació d'atenció de possibles visitants:

Taula 3. Reconversió dels recursos amb potencialitat turística en recursos turístics

RECURSOS AMB POTENCIALITAT TURÍSTICA	POSSIBLE REUTILITZACIÓ
Museu Comarcal, Antic col·legi de Sant Ignasi	Actualment en rehabilitació. El fet de ser un museu pluridisciplinari (exposicions temporals i permanents, espectacles, visites guiades, itineraris per la ciutat i organitzacions de jocs de rol), podria ser el punt de partida de moltes visites de la ciutat que es realitzen des de l'OIT de Manresa, i a la vegada un centre d'exposició i d'informació de nous productes turístics obert al públic. També seria rellevant poder crear més ambient dins del món del turisme, com per exemple crear una nova fira destinada al turisme, més a prop que no pas el Palau Firal, i presentar-la en aquest espai. Seria el cas la presentació d'una exposició de petits estancs representant la fira del turisme ayurvèdic).
Palau Firal	No només s'haurien de realitzar fires com l'EcoViure o l'ExpoBages, sinó també utilitzar aquesta instal·lació per obrir les portes a més fires amb destí turístic però, que siguin originàries de Manresa i d'aquesta manera donar a conèixer el Palau Firal com un centre de fires en àmbit turístic. Així, agents privats externs de la ciutat podrien presentar les seves creacions i innovacions en aquesta instal·lació. També s'hauria de millorar la seva accessibilitat per tal d'esmenar la seva situació perifèrica: hi hauria d'haver autobusos que en dates concretes de celebracions d'esdeveniments accedissin directament des del centre de la ciutat.
Capella de Sant Ignasi Malalt	Primerament, hauria de rehabilitar-se i també els seus voltants. Capella que no només hauria de ser lloc de culte, sinó que podria reconvertir-se en un punt d'interès dins de les rutes ignasianes. En el cas que es fes el tram del camí que comença a Manresa, iniciar-lo des d'aquest punt. També seria una possible reutilització de la instal·lació com a un centre d'interpretació, tenint com a model el centre d'interpretació del Carrer del Balç.
Santuari de la Salut a Viladordis	També coneguda pel pas d'Ignasi de Loiola, es podria reconvertir en una església- museu i que es poguessin fer visites organitzades dins dels recorreguts ignasians, amb el valor afegit que hi haguessin obres i representacions històriques de la Manresa medieval. Tanmateix, s'hi podrien realitzar petits concerts de música barroca i portar algun director o músic reconegut perquè els visitants tinguin un motiu més d'atracció.

RECURSOS AMB POTENCIALITAT TURÍSTICA	POSSIBLE REUTILITZACIÓ
Creu de la Culla	Actualment forma part de l'Anella Verda. Compartint la proposta amb el Museu Comarcal i la basílica de la Seu, es podria realitzar un producte turístic on el tema principal sigui el gòtic a Manresa. Primerament, una exposició i presentació de la història de la ciutat i del patrimoni gòtic de Manresa. Seguidament realitzar un recorregut de tots els racons de la ciutat que es caracteritzin per aquesta temàtica fins arribar a la Creu de la Culla.
Creu del Tort	Forma part de l'inventari del Patrimoni Arqueològic del municipi, conjuntament amb altres recursos. Es podria parlar amb el GeoParc perquè ajudés en la seva difusió. Es podrien realitzar diferents recorreguts de caire natural i cultural al mateix temps, i que també es pogués establir un centre des d'on iniciar el guiatge i posar en context als visitants.
Pou de Llum	Situat a la vora del Cardener i a l'entrada Oest de Manresa, representa una experiència mística extraordinària pel visitant. Es podria plantejar construir una petita instal·lació a la vora o bé un petit altell, destinats a l'art (fotografia i música barroca per exemple) i commemorar Ignasi de Loiola i el xilè Fernando Prats. A la vegada que la seva ubicació des de d'alt d'un turonet es pot tenir unes vistes extraordinàries de Manresa i de la basílica de la Seu.
Gorg Blau	Actualment forma part de l'Anella Verda però, tot i així, caldria endreçar els camins i la riera per a poder fer que l'experiència del visitant sigui més plena i satisfactòria. El fet que el món esportiu també mou molta gent, seria idoni crear alguna sortida en una data concreta amb una temàtica rellevant per a poder atraure visitants en aquesta zona, com passa per exemple amb la <i>Transèquia</i> . Tanmateix, millorar la senyalització i l'accessibilitat per arribar-hi. Intentar que des de l'OIT de Manresa es realitzin grups per fer sortides a la natura i visitar aquest indret en grup. També es podria utilitzar aquesta zona d'alt valor paisatgístic pel territori de Manresa realitzant activitats educatives pels ciutadans i pels visitants que volguessin inscriure's a través de l'OIT de Manresa i de l'Anella Verda.

RECURSOS AMB POTENCIALITAT TURÍSTICA	POSSIBLE REUTILITZACIÓ
Casa Lluvià- Col·legi d'Arquitectes	És coneguda gràcies a les visites organitzades <i>Vespres modernistes</i> . És la seu de la Fira de la Mediterrània que té tan d'èxit a la ciutat i que cada vegada està tenint més pes en activitat turística. Tot i així s'hauria de poder realitzar una estratègia de promoció més forta per a poder fer que aquest recurs guanyés més protagonisme per si sol. Per exemple, crear un esdeveniment o tallers que es realitzessin durant la primavera i focalitzar la temàtica en els arquitectes populars que va tenir i té Manresa. També realitzar visites i circuits guiats per arquitectes, on l'epicentre fos la Casa Lluvià.
Torre Santa Caterina	Actualment s'està començant a endreçar el seu espai, però es podria utilitzar l'espai on s'ubica la torre per crear un establiment hotelier sostenible i responsable amb el seu espai, com per exemple un allotjament de turisme de salut i ayurvèdic. D'aquesta manera, també s'estaria renovant la imatge que actualment té l'espai de la Torre Santa Caterina. La seva ubicació és excel·lent per desconnectar de la ciutat, amb unes vistes paisatgístiques i de la ciutat excel·lents, a la vegada que l'estació de la RENFE està a pocs minuts de la Torre Santa Caterina.
Torre Sobrerroca	A hores d'ara ja és un element arquitectònic notori en les visites que es realitzen des de l'OIT de Manresa, però tot i així no s'ha considerat un recurs que mogui un flux important de visitants, ja que hauria de millorar l'acondicionament i la senyalètica de l'entorn i il·luminar-la. Sobretot caldria una reconversió de la imatge del Centre Històric que és on s'ubica la torre. Es podria crear des de l'OIT de Manresa un producte turístic medieval, donant a la torre un cert protagonisme.
Parc de l'Agulla	Concentrar més esdeveniments d'oci i lleure en aquest parc, fent més accessibles els seus camins a peu i bicicleta. A la vegada que la seva senyalització hauria de millorar-se, i col·locar-ne pel centre de la ciutat.
Centre Històric de la ciutat	Com s'ha comentat amb anterioritat, es podria agafar com a model el de Girona dels anys 80, per Joaquim Nadal, i reconvertir un centre històric gris en un barri imprescindible per visitar i passejar.
Antic convent i Església del Carme/ Convent de Santa Clara	Antiga església gòtica que podria ser reconvertida en un alberg i refectori per pelegrins.

RECURSOS AMB POTENCIALITAT TURÍSTICA	POSSIBLE REUTILITZACIÓ
Convent de la Caputxines	Realitzar visites guiades al convent. No només a aquest recurs sinó fer un circuit de visites amb temàtica històrico-religiosa, reafirmant la importància de la religió històrica i encara vivent a la ciutat.
Fàbrica Pirelli	Actualment tancada i sense servei. Crear una instal·lació que sigui un centre d'interpretació d'art i que representi la història industrial de Manresa. A la vegada es podrien realitzar exposicions temporals d'art contemporani.

Font: *Elaboració pròpia a partir de treball de camp.*

Com es pot observar en la taula 3 s'hi representen els recursos amb potencialitat turística que destaquen a la capital del Bages. A la vegada es presenten possibles propostes estratègiques amb un mateix objectiu: **Reconversió de recursos amb potencialitat en àmbit turístic.**

Tot i que en el treball es presenta un apartat de plans d'accions on s'hi conformen fitxes de propostes estratègiques, en aquest inventari de recursos turístics de la ciutat s'hi mostra la justificació del per què s'ha escollit aquest seguit de recursos amb potencialitat turística per transformar-los en recursos d'ús turístic.

Des de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa* deixen clar que es prefereix perfeccionar, remodelar, ampliar i endreçar els recursos de la ciutat que són actualment turístics que no pas anar obrint fronts. S'argumenta que actualment la ciutat es mostra en una fase de dinamització turística i de creació per convertir els recursos turístics en productes, creant un major flux de visitants del que a hores d'ara es té registrat.

Tot i així s'haurien d'analitzar primmiradament tots aquells recursos amb potencialitat turística que podrien atorgar a la ciutat un valor afegit davant la resta del seu entorn competitiu, i d'aquesta manera augmentar el volum de visitants com bé es desitja.

4.3 AVALUACIÓ DE L'OFERTA D'ALLOTJAMENT

El nombre d'allotjaments a dia d'avui a Manresa està creixent. Al voltant de la ciutat hi ha tot tipus d'allotjament: des de càmpings a allotjaments rurals, hotels en el centre de la ciutat i diverses empreses que gestionen apartaments d'habitatge turístic.

Manresa es caracteritza per una oferta d'allotjaments de diverses tipologies, però les places existents són més reduïdes: 118 places d'hotels, 234 places de càmpings i 6 places de turisme rural, registrades l'any 2016 per l'*Idescat*. Tot i que a l'*Idescat* no s'hi representin, a Manresa també hi consten habitatges d'ús turístic, hostals i albergs.

S'ha de tenir en compte que dins d'aquesta classificació on es pot observar en la taula 4 dels allotjaments registrats l'any 2016, no es comptabilitzen els habitatges d'ús turístic ni cases de segona residència. Tot i així com comenta l'OIT de Manresa, els habitatges d'ús turístic representen la primera elecció d'allotjament per part del visitant. Les reserves d'aquesta tipologia d'allotjament es poden realitzar a través de les agències manresanes: *Apartaments La Farola*, *Urbi Apartments*, *Apartament les Bases*, *Manresa Apartments*, *Apartaments Cèntric Infants*, *Apartaments Somiarte*, *Co- Jorba apartaments*.

Segons dades de l'*Idescat*, l'any 2011 es registraven 1.099 cases de segona residència a la ciutat i 6.010 arreu de la comarca del Bages. En conseqüència, aquesta tipologia d'oferta d'allotjament a la capital del bagenca i arreu de la comarca, té un pes considerable.

Taula 4. Allotjaments turístics registrats l'any 2016 per l'*Idescat*

ALLOTJAMENTS TURÍSTICS						
Any	Hotels	Places d'hotels	Càmpings	Places de càmpings	Turisme rural	Places de turisme rural
2016	6	118	1	234	1	6

Font: *Idescat. Nombre i tipologia d'allotjaments turístics registrats l'any 2016.*
Elaboració pròpia.

En la taula 4 s'observa com Manresa té una capacitat de 358 places comptabilitzades en totes les tipologies d'allotjament turístic establerts i registrats per *Idescat*. Però no es comptabilitzen les places dels habitatges d'ús turístics, hostals, albergs, les cases de lloguer ni les cases de segona residència.

A partir de les dades aportades per l'OIT de la ciutat i del treball de camp realitzat, s'ha elaborat la següent taula sobre l'oferta d'allotjament del municipi:

Taula 5. Nombre d'establiments i places d'allotjament 2017 per l'OIT de Manresa

	NOMBRE D'ALLOTJAMENTS	HABITACIONS	PLACES
Hotels	3	30	54
Habitatges d'ús turístic	8	73	154
Albergs	1	23	101
Hostals	3	23	46
Càmpings	1	78*	234
Allotjament Rural	1	3	7
Total	17	230	596

*En el cas dels càmpings són unitats d'acampada.

Font: *Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OIT de Manresa i treball de camp.*

La ciutat d'estudi té una capacitat de 596 places comptabilitzades en totes les tipologies d'allotjament turístic. Però des de la Regidoria de Turisme tenen clar que no es necessiten més places d'allotjament perquè encara no hi ha una demanda suficient per crear més oferta. Quan hi hagi una demanda suficient ja es crearan més establiments, deixa clar el Regidor de Turisme, Joan Calmet. Des de la regidoria de turisme, han parlat més d'una vegada amb la família Tous a l'hora d'invertir en el turisme a la ciutat. L'empresa manresana deixa clar que quan la ciutat comenci a créixer en visitants i hi hagi una demanda turística, estaran disposats a contribuir en l'activitat turística de Manresa, construint establiments d'allotjament per exemple.

En la taula 5 es veu clarament com els habitatges d'ús turístic són els que destaquen com a oferta d'allotjament que té la ciutat. *Apartaments La Farola* tenen una ocupació prou important entre dimecres i diumenge durant tot l'any. Per tant l'ocupació dels apartaments turístics compleix les seves expectatives.

Manresa exerceix la capitalitat de la generositat del territori, és a dir que la capital bagenca utilitza el coixí d'allotjament de les diverses localitats de la comarca com per exemple: San Benet, Mas del Camp, Cardona i Montserrat. En definitiva, Joan Calmet considera que no necessàriament la capital del Bages ha de ser una ciutat hotelera sinó una ciutat amb una gran, diversa i àmplia oferta d'habitatges d'ús turístic.

L'oferta d'allotjaments de la ciutat de Manresa es troba en la seva majoria disponible tot l'any, excepte: l'*Alberg de Joventut del Carme* que roman tancat del 5 d'agost al 25 d'agost aquest mateix any 2018, l'*Hotel 1948**** que tanca durant les vacances de Nadal i per la Festa Major de Manresa, i en el cas del càmping que obra a partir de les dates de Setmana Santa fins el mes d'octubre. Des de l'*Hotel 1948**** comenten que prefereixen tancar en aquestes dates perquè no hi ha demanda. Tot i que si el seu client més fidelitzat vol realitzar una reserva, respondran amb versatilitat i romandran oberts en el cas que els hi surti més a compte. Roger Sanllehí, copropietari de l'*Hotel 1948****, explica que entre tots els establiments d'allotjaments, tan de la ciutat com de la comarca, tenen una relació estreta i es comuniquen entre ells. La gran majoria dels allotjaments del territori actuen com l'*Hotel 1948****, és a dir, que tenen un període en el qual tanquen l'establiment sempre i quan no hi hagi una demanda interessada i s'obtinguessin bons resultats.

Per tant, es demostra que la majoria de l'oferta d'allotjament de Manresa, sense tenir en compte els habitatges d'ús turístic, tanquen durant un període en concret perquè no hi ha demanda. Tot i així Roger Sanllehí assegura que Manresa no té una estacionalitat de grans pics de pujades i baixades sinó que es manté i es demostra prou estable. En resum, Manresa no té una època més bona o més dolenta sinó que el fet que es realitzin esdeveniments com la Fira de la Mediterrània, que atrau un volum important de visitants a la ciutat, fa que també hi hagi una baixada de visitants després d'aquesta.

Pel que respecte l'ocupació dels hotels, l'*Hotel 1948**** per exemple, deixa clar que cada any la mitjana d'ocupació es supera. Roger Sanllehí puntualitza que el perfil de visitant que sol tenir en el seu establiment és un públic empresarial de caps de setmana i familiars dels estudiants francesos de la FUB els caps de setmana. A la vegada que deixa molt clar que cap manresà viu purament del turisme.

Per finalitzar aquest apartat, el mercat d'allotjament de Manresa encara li falta temps i recursos per poder-se consolidar com a destinació turística. Tanmateix, Roger Sanllehí comenta que els empresaris del sector hotelier i de restauració de la comarca del Bages van crear una associació anomenada *Bages Impuls!*. Amb l'objectiu de fer possible un Bages turístic superant les debilitats del territori i aprofitant les seves oportunitats. Per tant els bagencs, i de retruc els manresans, ja comencen a crear i fer propostes per dinamitzar el sector.

Taula 6. Nombre d'allotjaments per categories

	HOTEL	HABITATGE ÚS TURÍSTIC	HOSTALS	ALBERGS	ALLOTJAMENT RURAL	CÀMPINGS	TOTAL
5 estrelles							0
4 estrelles							0
3 estrelles	1						1
2 estrelles	2					1*	2
1 estrella							0
Sense classificar		8	3	1	1		13

**En el cas del càmping, la categorització de l'any 2012 corresponent a 2 estrelles era 3a categoria.*

*Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OIT de Manresa
i dels establiments d'allotjament.*

En la taula 6 es relacionen els establiments d'allotjament turístic de la ciutat segons la seva categoria. Es fa evident que la majoria dels establiments no estan classificats en cap categoria, o bé són de categoria mig-baixa. L'*Hotelet- Casa Padró*, però, comenta que la categoria que se li adjudica, dues estrelles, no significa que sigui de baixa qualitat. L'*Hotelet- Casa Padró* es presenta com un *Hotel- Boutique* en un edifici modernista i es considera un hotel amb un servei eficient, localització única, amb un ambient *chill* al centre de la ciutat, amb diferents espais per diferents motivacions i gustos pel client, etc. El que es vol transmetre en aquest punt és que a vegades els visitants i turistes es deixen portar pels prejudicis de la categorització que s'assignen en els establiments d'allotjament, però a vegades s'ha de donar un vot de confiança i trencar amb els convencionalismes que estableix la societat.

L'allotjament manresà compta amb un ampli i divers inventari de serveis. Cal destacar que la majoria dels establiments tenen com a serveis complementaris pels seus clients: les seves pròpies places d'aparcament mostrant-se gratuïtes o bé pagant un import addicional, amb servei de connexió a Internet i sales de convencions. A més d'aquests serveis cal dir que tots els hotels compten amb serveis bàsics com habitacions climatitzades, bar i restaurant.

Un element a remarcar de l'oferta d'allotjament de la ciutat d'estudi és que l'hostal *La Masia* es presenta com un establiment *Gay Friendly*. Entenen així que l'establiment té coneixement que aquest segment de mercat es mou per Manresa i que és un molt bon perfil de visitant.

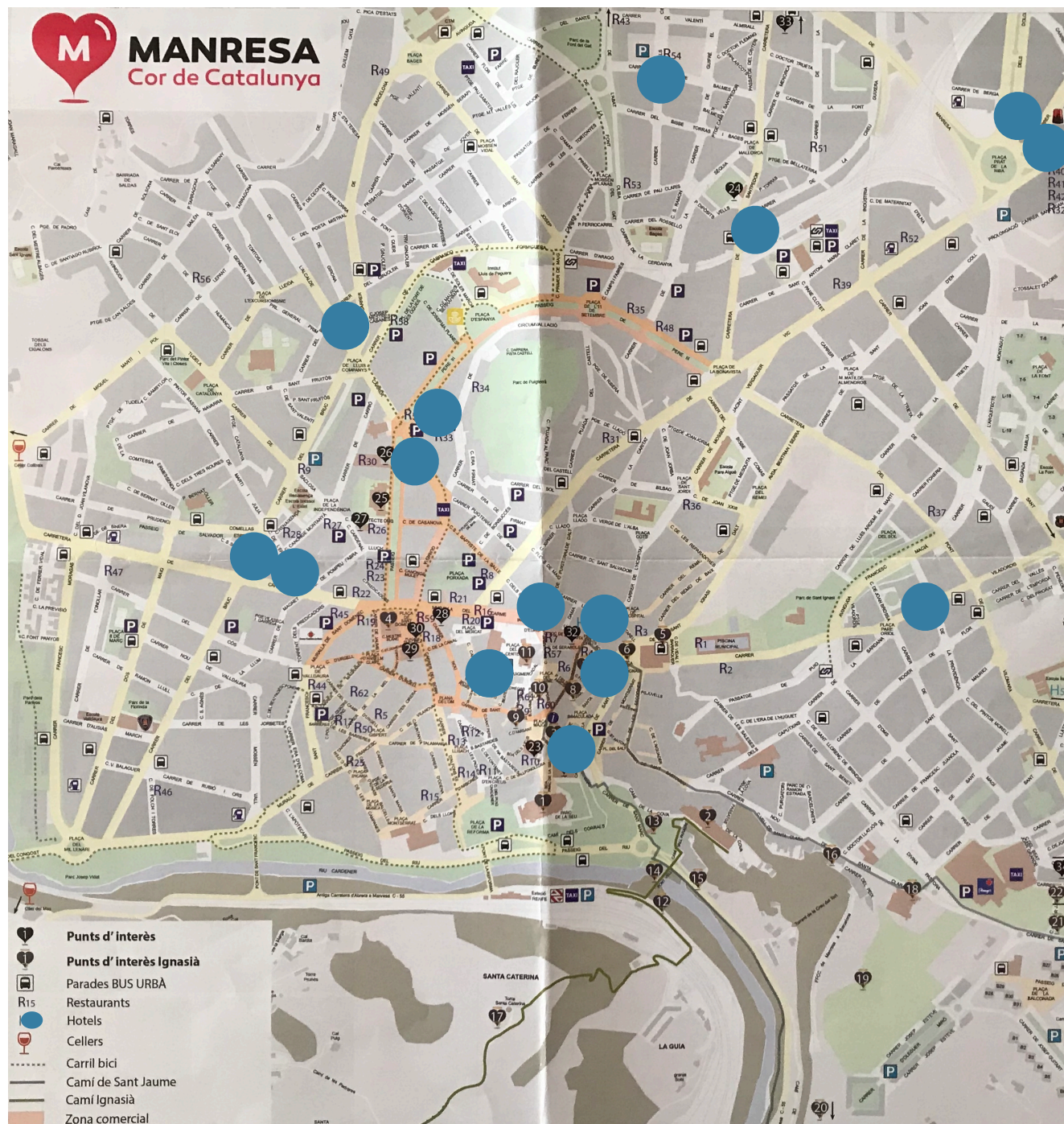
És interessant que en aquest apartat es doni veu a La Cova de Sant Ignasi, el punt d'allotjament internacional de Manresa. La Cova es dona a conèixer com a *Centre Internacional d'Espiritualitat*, és a dir, una instal·lació de pregària i recolliment per a Sant Ignasi de Loiola que durant l'any 1522 hi va passar 11 mesos, un temps rellevant de la seva vida i per la que seria més endavant la Companyia de Jesús. És així com La Cova s'ha convertit en un centre internacional d'espiritualitat ignasiana i rep visitants de tot el món els quals realitzen estades de meditació i Exercicis Espirituals. Es tracta d'una instal·lació situada en un lloc privilegiat: sobre el puig de Sant Bartomeu i del riu Cardener a prop del Centre Històric. La Cova és on va tenir l'experiència Ignasi de Loiola i per tant, aquesta instal·lació va ser l'origen del llibre Exercicis Espirituals de Sant Ignasi de Loiola. A prop dels 500 anys, el Santuari de la Cova encara pateix diverses transformacions i adaptacions. Conjuntament amb la Seu de Manresa, representen les icones internacionals de la ciutat.

Per aquesta raó La Cova és un dels establiments d'allotjament que també s'haurien de tenir en compte a l'hora de realitzar l'oferta d'allotjament de la ciutat. Un dels seus serveis principals és l'oferta d'allotjament que brinda als seus usuaris. Tot i que s'ha de tenir en compte que els usuaris de la Cova no visiten la ciutat sinó que només tenen una principal i única motivació: la realització dels Exercicis Espirituals, estades de silenci i/o d'altres activitats que presenta el Santuari i la seva Casa d'Exercicis. La finalitat del servei d'allotjament d'aquesta instal·lació és exclusiva i la demanda té una motivació molt específica la qual, en la seva majoria, no inclou visitar la ciutat. En resum, tot i que La Cova sigui el punt internacional turístic de la ciutat de Manresa els visitants són invisibles als ulls de la ciutat, com bé diu Joan Calmet.

La missió de La Cova és donar a conèixer Manresa com a ciutat mil·lenària. Al llarg d'aquests 500 anys d'història, la capital bagenca és el bressol de les espiritualitats ignasianes i de tota la seva obra cultural i social. Per poder duu a terme la seva missió, i projectant a la seva vegada el Pla Director Manresa 2022, la Cova de Sant Ignasi segueix el seu programa i agenda anual d'Exercicis Espirituals que es va iniciar l'octubre del 2017 i finalitzarà el setembre del 2018. En aquest programa s'hi presenten: exercicis espirituals, propostes de silenci i pregària, seminaris, cursos internacionals, tallers de caps de setmana, i molts més, els quals estan programats al llarg de la seva agenda 2017-2018. Tot i que a La Cova no els preocupa el turisme, l'entitat busca fidelitzar i rebre nous usuaris. És per aquesta raó que treballen internament amb la Companyia de Jesús que aporta alumnes de les escoles jesuïtes. Aquest perfil també és molt interessant per la ciutat perquè són una demanda que tenen curiositat i motivació per conèixer i visitar la ciutat d'Ignasi.

Destacar que Manresa gràcies al Santuari de La Cova i la temàtica Ignasiana, la ciutat rep visitants i és coneguda arreu del món per aquells que estiguin familiaritzats amb la seva història.

Mapa 3. Localització de l'oferta d'allotjament de Manresa

Font: Elaboració pròpia a partir d'un dels mapes que lliura l'OIT
I altres punts d'informació de la ciutat.

Tal i com s'observa en el mapa la gruixària de l'oferta d'allotjament de la ciutat de Manresa es localitza al Centre Històric, com són: l'*Hostal La Masia*, *Urbi Apartaments*, l'*Alberg del Carme*, *Apartaments Cèntric Infants* i l'*Hostal Manila*. Tot i que tenint en compte que l'oferta d'allotjament no és gaire àmplia, es localitzen diversos allotjaments en el centre de la ciutat com per exemple: els *Apartaments La Farola*, *Manresa Apartaments*, *Habitatge turístic Ca la Cris*, *Apartaments Somiarte* i l'*Hotelet Manresa 1914* o conegut també com l'*Hotelet- Casa Padró*. I pel que fa l'*Hotel1948***, *Apartaments 1948*, *Hostal Turó de la Torre*, *Apartament les Bases* i el *Càmping Emili Freixa*, es localitzen a altres barris com Les Bases o a la perifèria de la ciutat.

Per tant es podria afirmar que l'oferta d'allotjament de la ciutat és prou diversa i dispersa en el mapa de la localitat de Manresa.

Pel que fa a l'oferta d'allotjament d'habitatges d'ús turístic de la ciutat, aquests estan repartits equitativament entre el Centre Històric, el centre de la ciutat i la perifèria. En el cas de l'allotjament rural, *Casa Ferreras*, es localitza a la perifèria de la ciutat relativament a prop del celler de l'*Oller del Mas*. I, finalment, en el cas del *Càmping Emili Freixa*, es localitza a prop de la carretera C-55 i de la carretera convencional C-16C en direcció el Camí del Grau, és a dir, també localitzat a la perifèria de la ciutat.

4.4 AVALUACIÓ DE L'OFERTA COMPLEMENTÀRIA

L'oferta complementària referent a activitats del sector turístic o de lleure que ofereix la ciutat de Manresa són:

Espais de reunions:

Manresa té una àmplia oferta d'espais de reunions, convencions i/o conferències en diferents instal·lacions i institucions:

- La Cambra de Comerç de Manresa disposa de 5 espais fins a una capacitat de 81 persones com és l'Auditori de dos mòduls.
- El Centre Cultural del Casino on es disposa d'una sala de reunions que també és habilitada com a sala d'estudi quan la Biblioteca del Casino roman tancada.
- El Teatre Kursaal que es caracteritza per acollir tota tipologia d'esdeveniments i lloga les seves sales per a poder realitzar conferències, convencions, reunions, cursos de formació, rodes de premsa, trobades d'empresa, presentacions de producte, lliurament de premis, juntes d'accionistes, *mítings*, presentacions i debats polítics i retransmissions de televisió.
- El Col·legi d'Enginyers Graduats i d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa que lloga tres de les seves instal·lacions com a sala de reunions, aules de formació i sala d'actes.
- La Fundació CTM Centre Tecnològic que disposa de set sales d'actes i de reunions.
- L'Ateneu les Bases on es concentra una gran i diversa oferta d'activitats, serveis i espais per a tothom. Compta amb tres grans àrees: l'esportiva, la social i la cultural. I en el centre social de l'Ateneu es mostra disponible per llogar un auditori i una sala de reunions, a part de les aules d'estudi i quatre despatxos.
- L'*Hotel 1948**** popular per tenir un perfil de clientela empresarial i disposa d'una sala de reunions amb una capacitat de 12 persones.

Restauració i gastronomia: Manresa es caracteritza per una oferta àmplia de restauració localitzats al centre de la ciutat, en el Centre Històric i en la perifèria de la ciutat. L'OIT de Manresa precisa de 65 restaurants i bars en el seu mapa. Tot i així cal especificar que en el cas d'alguns hotels i hostals presenten també oferta de restauració a part dels seus serveis com a establiments d'allotjament. I pel que fa a l'oferta de bars musicals, discoteques i pubs s'hi consten 30 locals.

El sector de restaurants és molt variat, la ciutat compta amb una gran varietat de cuines d'arreu del món i d'estils culinaris que caracteritzen a cada restaurant. És interessant nombrar al restaurant *Aligué* com a l'únic restaurant de la ciutat que consta en la il·lustre guia francesa Michelin.

Programació d'espectacles: Cal destacar l'oferta d'esdeveniments culturals que es realitzen a la ciutat, és a dir, l'agenda d'activitats que s'ofereix al llarg de l'any. Tot i així, fent èmfasi en la taula 7, s'han escollit les activitats que es mostren en cada mes de l'any, a partir de les informacions de l'OIT de Manresa i a partir del pla d'accions d'aquest últim any.

Taula 7. Calendari d'activitats

MES	ACTIVITAT	DEFINICIÓ
Gener	Cavalcada de reis	Els tres reis i les seves carrosses passen per Manresa a repartir caramels i regals als nens de la ciutat.
Febrer	Fira de l'Aixada (Festes de la Llum)	Recreacions Medieval.
Març	Quinze vint- i- dos	Acollida difusió Manresa 2022.
Abril	- Marxa del pelegrí - Batecs	- Incorporació de modalitat familiar. - Festival de Dansa.
Maig	- Vespres modernistes - ExpoBages	- Visita guiada pels edificis modernistes més significatius de la ciutat. - Fira multisectorial del Bages.
Juny	Festival Vi_Suals'18	Festival de fusió entre l'art i el vi.
Juliol	Festes de Sant Ignasi - Sons del Camí	Consta d'una programació pròpia d'activitats que es realitzen en diferents dates concretes.
Agost	Festa Major de Manresa	Programació d'actes pensats per a tots els públics.
Setembre	Caminada nocturna del tram Montserrat- Manresa	Caminada nocturna guiada pel tram del camí Ignasià entre Manresa i Montserrat.
Octubre	- Fira de la Mediterrània - Fira Ecoviure	- Mercat d'espectacles amb caràcter mediterrani. - Fira destinada a la sostenibilitat.
Novembre	Quinze vint- i- dos	Transformació i difusió Manresa 2022.
Desembre	Fira de Santa Llúcia	Activitats de Nadal al Balç.

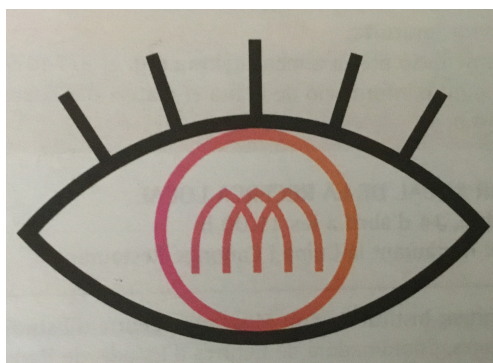
Font: *Elaboració pròpia a partir del Calendari del Pla d'Accions de Manresa 2018.*

Però el fet que aquest 2018 Manresa sigui la Capital de la Cultura Catalana, l'Ajuntament de Manresa amb la total llibertat de donar el contingut que es vulgui, ha preparat un ampli programa d'activitats culturals i que per tant es desenvoluparan al llarg de tot aquest any, funcionant amb la seva capitalitat. S'ha realitzat una taula on s'hi pot observar la programació cultural de Manresa d'aquest 2018. Aquesta es mostra adjunta en l'**annex 2** d'aquest treball.

És important tenir en compte que s'han anat incorporant, ampliant i completant activitats, esdeveniments i actuacions, és a dir, el programa anual CCC'18 Manresa s'ha dividit en tres trimestres: el primer (gener- març) i el segon trimestre (abril- juny), en els quals el segon trimestre està a punt de finalitzar el seu últim mes, i el tercer trimestre es mostra molt avançat i amb gran expectativa per la ciutadania. Des de l'Ajuntament han realitzat un programa molt especial per l'últim trimestre.

Neus Comellas, Regidora de Projecte de Ciutat i Festes i juntament amb la seva regidoria, han fet una aportació en aquest esdeveniment cultural anual pel proper tercer trimestre (juliol- desembre). Aquesta aportació dona contingut a la cultura enfocada des d'una altra mirada, és a dir, Manresa utilitza la seva capitalitat per innovar en aquest esdeveniment, transformant la cultura en un moviment culte. Ja des de que va nèixer el projecte de la capitalitat, la regidoria de Projecte de Ciutat i Festes ja tenien el projecte *Cultura des d'una altra mirada* debatut amb tot el govern. Des de l'inici de la capitalitat fins el segon trimestre s'ha realitzat una tipologia de campanya promocional anomenada *Campanya Teaser*, la qual té com a objectiu que la gent es preguntin en què tracta la següent imatge:

Il·lustració 4. Imatge de la campanya Teaser en la CCC'18 Manresa

Font: *Elaboració pròpia a partir del programa Manresa CCC'18.*

Així doncs al llarg del tercer trimestre es tractaran valors de diferents temàtiques que caracteritzen els ciutadans de Manresa. A la vegada que la *Cultura des d'una altra mirada* vol donar a entendre als seus usuaris que compartir és cultura.

És per això que aquest últim trimestre es realitzaran conferències i col·loquis que tractaran els conceptes: compartir, saber i cultura. Aquest últim trimestre representa: *Compartir el saber és cultura*, en el qual es concentraran temes diferents per a poder fer una oferta més diversa i amplia pels visitants i també pels propis manresans:

Taula 8. Programació mensual de l'últim trimestre de Manresa CCC'18

MES	TEMÀTICA	DEFINICIÓ
Agost	Entreteniment és cultura	Inclou activitats d'oci i entreteniment per a tots els públics.
Setembre	Salut és cultura	Com aprendre a envellir amb dignitat, és a dir, com alimentar l'ànima.
Octubre	Esport és cultura	L'objectiu no està en guanyar títols sinó en saber guanyar i perdre en equip.
Novembre	Solidaritat és cultura	Perquè Manresa és coneguda històricament com una de les ciutats més solidàries?
Desembre	Universitat és cultura	Oda a tots els estudiants que estan precedint des de Manresa, i que en un futur són els que tindran la ciutat a les seves mans.

Font: *Elaboració pròpia a partir de l'entrevista amb Neus Comellas.*

En aquest últim trimestre doncs, com es pot observar en la taula 8, s'haurà fet una gran reflexió més enllà de la capitalitat.

Neus Comellas afirma que després d'aquest any 2018, sent Manresa com la capital de la cultura catalana, la ciutat obtindrà més rendiment. No és l'única oportunitat que s'ha tingut a la ciutat i s'ha utilitzat per seguir creixent en àmbit turístic. Fins i tot a conseqüència del gran èxit obtingut en la programació del primer trimestre on la dansa era la protagonista, realitzada amb molt d'esforç per la regidoria d'Anna Crespo, Regidora de Cultura i Joventut, s'ha creat un nou lloc a l'Ajuntament: Coordinador/a del Festival de Dansa.

Per descomptat també s'han consolidat altres festivals com és el *Festival FAVA*, localitzat a la *Fàbrica Nova*. L'any 2017 es va realitzar una prova *test* d'aquest esdeveniment per analitzar les expectatives i els resultats que donava als seus visitants. El *Festival FAVA* es va crear per part de la iniciativa del Comissionat del Centre Històric i aquest té com a objectiu revitalitzar el Centre Històric de la localitat.

En aquest sentit Manresa té l'oportunitat d'amplificar i impulsar l'impacte de la Manresa 2022 i d'altres projectes culturals de la ciutat a partir del ressò que s'obtingui de la CCC'18. En resum, ha de ser un gran incentiu i un element catalitzador per a la ciutat en termes culturals, turístics i de desenvolupament. Per tant la Manresa CCC'18 s'ha de tenir com a propòsit legítim, un esdeveniment cultural anual que deixi empremta a la ciutat. I així és com Neus Comellas s'ha pres la capitalitat a Manresa, sobretot en aquest últim trimestre, a partir d'una ambició intel·lectual la qual fa èmfasi en la recerca, creació, pensament, reflexió, transformació i capacitat crítica de la societat manresana.

En conclusió, la programació de la CCC'18 s'ha realitzat en base a fer alguna cosa més que una gratificació instantània i caduca, i així poder dir d'aquí un any que la ciutat és una altra i els manresans també.

Oferta d'esport, oci i lleure: Manresa es considera una ciutat activa i esportiva, sobretot són uns grans aficionats del bàsquet. Tot i que es practiquen una gran varietat d'esports per part dels manresans. La ciutat consta de 76 instal·lacions esportives i un total de 64 entitats esportives, d'oci i lleure.

Oferta comercial: Manresa es caracteritza per exercir històricament com a capital comercial de la Catalunya Central, constituint així amb un equipament comercial d'acord amb aquest rol. L'equipament comercial de la ciutat demostra que té amplia oferta i el gran conjunt dels establiments acaben generant un entorn de comerç de qualitat. S'hi consten 10 equipaments de comerç, fires i mercats.

Parcs i jardins: A finals de l'últim segle s'ha anat creant més consciència de la importància de l'espai públic i concretament de les zones verdes de la capital bagenca. La qualitat de vida dels ciutadans va molt lligada a la qualitat natural que aquest entorn ofereix. La Unitat de Parcs i Jardins de la ciutat s'encarrega del manteniment dels 8 parcs i jardins de Manresa amb l'objectiu de conservar la qualitat d'aquestes zones verdes fent-ne una gestió eficient. Els parcs i jardins que es localitzen a la ciutat d'estudi són:

- Parc Pintor Vila Closes
- Parc de la Plaça Espanya
- Parc del Pujolet
- Parc del Casino
- Parc Vic- Remei Casa Caritat
- Parc del Bruc
- Parc de l'Agulla
- Parc de Puigterrà

Centres d'informació: La ciutat de Manresa no disposa tan sols de l'Oficina de Turisme de Manresa situada a la Plaça Major de la ciutat sinó que la ciutat ofereix serveis d'informació en altres punts de la ciutat:

- Centre d'Acol·lida de Pelegrins
- Centre d'Informació del Carrer del Balç
- Centre d'informació Torre Lluvià
- Espai 1522

Tots aquests centres, incloent l'Oficina de Turisme de la destinació, estan gestionats per la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*.

Les oficines d'atenció i informació turística també ofereixen els seus propis productes turístics, es tracta de visites guiades i temàtiques pel Centre Històric en llengua catalana, castellana o anglesa i francesa. Tot i que la majoria de visitants que realitzen aquestes visites proposades pels centres d'informació solen ser de parla catalana. A més de visites guiades, l'OIT de Manresa i els altres centres d'informació turística també ven productes, és a dir, productes de *merchandising*.

4.5 INFRASTRUCTURES

Gràcies a la bona localització geogràfica de la ciutat fa que aquesta sigui com una cruïlla de diversos eixos:

- Eix Transversal (C- 25) uneix la Plana de Lleida amb les comarques gironines. Per tant aquest eix permet que la comunicació viària de Manresa entre est i oest sigui bona.
- Eix del Llobregat uneix mar i muntanya a nivell regional. El tram nord d'aquest eix enllaça Manresa amb els Pirineus mentre que el tram sud uneix la capital del Bages amb Barcelona, amb diverses alternatives de via.
- Eix Diagonal (C-16) uneix Barcelona amb París passant per Toulouse, Limoges i Orléans.

De la infraestructura viària que es caracteritza Manresa, també té una molt bona connexió a partir de les infraestructures de ferrocarrils gràcies a que la ciutat gaudeix de dues operadores ferroviàries:

- RENFE explota la línia de rodalies C-4 que uneix Manresa i Sant Vicenç de Calders, i la línia de mitja distància que realitza el trajecte entre l'Hospitalet de Llobregat i Lleida. També gestiona el transport de mercaderies fins al port de Barcelona. Uneix Manresa i Plaça Catalunya de Barcelona de forma més ràpida que no pas amb l'operadora catalana. Tot i que l'operadora estatal incorpora elements d'incertesa als seus usuaris pel que fa al seu servei, a causa de que el seu punt fort no és la puntualitat. Aproximadament amb RENFE s'arriba a Plaça Catalunya entre els 70 i 80 minuts, a més cadascun dels trens que surten diàriament amb aquest destí són cada 30 minuts.
- Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FFGG) gestiona la línia R-5 de la línia Llobregat- Anoia. Tanmateix gestiona dues línies utilitzades pel transport de mercaderies que uneixen Manresa amb Súria i Manresa amb Sallent. Aquestes línies són la base del transport de sal i potassa que l'empresa *Iberpotash* extreu de Sallent i Súria amb destinació Martorell i port de Barcelona. També uneix amb sortides a diari Manresa amb Plaça Espanya de Barcelona. Els trens que surten de la línia dels FFGG, en surten 22 diàriament de la capital del Bages amb destinació Plaça Espanya, però amb una durada de més de 80 minuts.

Mapa 4. Xarxa de comunicacions de Manresa

Font: Ajuntament de Manresa. Elbaoració pròpia.

Tal i com es demostra en el mapa 2 es podria tenir la impressió que Manresa gaudeix d'una ubicació privilegiada dins del sistema de comunicacions ferroviari català. Però canvies d'opinió quan ets un usuari d'algun dels trens que circula per Manresa, sobretot pel que fa als horaris en relació a les distàncies que realitzen els trens i la seva durada. Conseqüentment, el servei ferroviari presenta algunes mancances (horaris i durada de trajectes) i unes infraestructures i instal·lacions deteriorades que necessitarien urgentment una restauració.

4.6 SISTEMA ORGANITZATIU I INSTITUCIONAL DEL TURISME

La composició total del consistori de l'Ajuntament de Manresa està format per 25 regidors. Els òrgans que dirigeixen el govern són: l'Alcalde, els Tinents d'Alcalde, el Ple de la Corporació i la Junta de Govern Local. Actualment s'està seguint al llarg d'aquest mandat el Pla de Govern 2016-2019 que recull els compromisos pactats entre el govern de CiU i el grup municipal d'ERC.

Il·lustració 5. Organització del Govern a Manresa del 2017

Font: Ajuntament de Manresa. Elaboració pròpia.

S'ha realitzat l'organigrama de la pàgina anterior per a poder entendre el sistema organitzatiu del govern i de l'administració pública local. Però l'objectiu és enfocar la situació institucional del turisme de la ciutat i conèixer què és el que s'està fent des de les diferents regidories per l'activitat turística de Manresa.

Joan Calmet és des del 2015 el Regidor de Turisme de Manresa i coopera conjuntament per a la vigília i dinamisme de l'activitat turística del municipi amb Albert Tulleuda, gerent de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa* la qual el soci majoritari és l'Ajuntament, conjuntament amb la Cambra de Comerç. Però és l'Ajuntament qui decideix en què s'ha d'apostar pel desenvolupament turístic de la ciutat i és la Fundació a qui té com a eina per tal d'assolir aquest gran i principal objectiu. Per tant la Fundació marca quina és la voluntat política, s'analitzen quines són les possibilitats de desenvolupament que té la ciutat i a la resta de la comarca. A la vegada que realitza tots els procediments de col·laboració i cooperació amb el Consell Comarcal del Bages, amb la Diputació de Barcelona i amb l'Agència Catalana de Turisme. Albert Tulleuda remarca que és molt important aquesta col·laboració i cooperació entre aquestes institucions perquè és clau pensar en Manresa com un gran conjunt.

Tanmateix la regidora de Projecte de Ciutat i Festes, Neus Comellas, presenta projectes per la ciutat els quals tenen relació amb el turisme. Neus Comellas és qui aporta eines i estratègies per a poder projectar la ciutat tan fora (visitants) com dins (ciutat). També cal tenir present el Consell Comarcal del Bages que treballa conjuntament amb l'OIT de Manresa en molts projectes com el GeoParc o els altres punts d'informació turística de la ciutat.

Pel que fa al sistema organitzatiu dins de l'OIT de Manresa, l'organigrama està format per una coordinadora de turisme que dirigeix la planificació general, un coordinador de serveis que s'ocupa de gestionar els horaris i l'equip de personal a cadascun dels equipaments. Incidir en què a l'OIT de Manresa sempre hi han dues persones que treballen a jornada completa i realitzen tasques de *back-office* i *front-office*. Com a *back-office*, es té el control d'inventari de materials, gestió de visites guiades, control de caixa, entre altres funcions, i sempre es reparteixen les tasques entre aquestes dues persones. Pel que fa a les funcions que es porten a terme des de l'oficina de cares al 2022, estan treballant en l'organització d'un congrés internacional vinculat a l'educació i en el nou paradigma social. En canvi no intervenen en la gestió de Manresa com a Capital de la Cultura Catalana d'aquest 2018 perquè qui ho està portant a terme és el departament de cultura dins l'Ajuntament.

Joan Calmet confirma que l'actual pla que s'està portant a terme a la ciutat és el Pla Director Manresa 2022. Aquest pla és l'aposta que es fa des de l'Ajuntament amb l'ajuda d'altres entitats com *La Caixa* i a partir de fons públic de l'administració pública local per impulsar aquest sector a la ciutat. Tot i que el Regidor de Turisme deixa molt clar que el pressupost que disposa l'Ajuntament dóna molt poc per desitjar. S'estan realitzant molts esforços per destinar prou pressupost per assolir una Manresa del 2022 com una ciutat acollidora i preparada pel turisme.

L'Ajuntament no recull subvencions empresarials per al sector turístic de la ciutat. Però com s'ha dit anteriorment a nivell de promoció turística de Manresa, pel que fa al Pla Director Manresa 2022, l'única empresa amb qui es té un conveni és *La Caixa* des de fa tres anys. El Regidor de Turisme incideix en què gairebé totes les accions que es realitzen a l'Ajuntament es fan gràcies a les subvencions d'aquesta entitat bancària. Tot i així si hi han subvencions d'altres entitats són per part de la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i del Fons de Desenvolupament Regional Europeu (Fons FEDER) que per part d'aquesta última Joan Calmet especifica que han aconseguit diverses subvencions. És a dir, la majoria de finançament ha estat bàsicament de recursos públic i per tant, la part privada per rebre subvencions hauria de ser una opció i caldria treballar-la més des de l'Ajuntament.

Joan Calmet explica que els precedents del turisme a Manresa no són gaire bons. La ciutat no s'havia plantejat mai seriosament, fins el 2015, l'activitat turística com a un motor econòmic més per a la ciutat. I es va poder observar, des de l'OIT de Manresa, com el darrer any 2017 les dades turístiques eren clarament positives i a dia d'avui el nombre de visitants segueix en constant creixement.

A la ciutat no existeix Patronat de Turisme denominat com a tal, però d'una banda hi ha l'Òrgan Municipal de Manresa que compta amb el Consell Municipal de Turisme, que és aquell òrgan que engloba diferents entitats turístiques del municipi: l'Ajuntament de la ciutat, establiments d'allotjament, restaurants, agències de viatges, etc., és a dir, tots els agents que participen en el sector turístic de la ciutat. Entre tots aquests agents que participen en l'activitat turística de la ciutat, es reuneixen un cop a l'any per iniciar propostes i continuar amb un creixement de l'activitat turística del territori del Bages, per no estancar-se com a una destinació de dos o tres dies, o bé de caps de setmana. I per altra banda, hi ha la *Fundació Turisme i Fires de Manresa* que com s'ha comentat anteriorment, és una fundació que en un principi es va crear per gestionar el Palau Firal, la qual el seu principal objectiu era gestionar el sector de les fires (*Ecoviure, ExpoBages, ExpoNeu, ...*). No obstant això, el sector de les fires ja estava molt treballat i per poder donar un impuls al turisme a la ciutat, l'Ajuntament va aprofitar la funció de la Fundació per canviar el seu destí social en els estatuts i que a més de gestionar les fires, també poguessin gestionar el turisme de la ciutat conjuntament amb l'administració local. Incidir en què l'Ajuntament envia un fons de 300.000€, com a pressupost ordinari municipal anual, a la Fundació. Per tant la *Fundació Turisme i Fires de Manresa* és un òrgan públic que per encàrrec del mateix Ajuntament del municipi gestiona el turisme de la ciutat i les seves funcions principals són:

- I. Desenvolupar activitat turística a la ciutat.
- II. Promoció econòmica a través de fires i esdeveniments.

Dit d'una altra manera, no hi ha un ens anomenat "Patronat de Turisme de Manresa" però si que existeix el Patronat de Fira i Turisme de Manresa a càrrec de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*.

Però les funcions que es realitzen a la Fundació són molt similars a les que es realitzen en un patronat de turisme.

Tot i que la capital del Bages es caracteritzi per tenir atractius turístics, no s'han treballat suficientment fins fa relativament poc, però no significa que no s'hagi treballat mai en el sector. Silvia Gratacós, precedent de Joan Calmet, com a Regidora de Turisme entre el període 2011- 2015 coincidint que el 2022 hi havia una fita important i per tant una aposta per començar a desenvolupar una política dins del camp del turisme més ferma, és com es va decidir iniciar una exploració per veure si Manresa tenia camp per córrer en el món del turisme. D'aquesta manera, Manresa va començar a explorar els recursos que tenia i a endreçar-los i reconvertir-los en productes per a poder presentar-los com oferta turística de la ciutat. En altres paraules, el 2015 es va fer un estudi de la situació turística de Manresa la qual requeria tenir els recursos mínimament endreçats per a poder comercialitzar-los.

Pel que fa al pressupost destinat al Pla Director Manresa 2022, l'any 2015 es va preveure l'impacte econòmic que aquest tindria a la ciutat. És a dir, es va fer una comptabilització del projecte que es fixava al voltant dels nou milions d'euros. Ara bé, es té ple coneixement que a hores d'ara ja s'han invertit més de tres milions d'euros per endreçar i organitzar els recursos de cares al 2022. El que també s'hauria de tenir en compte, en el pressupost d'aquest projecte, és la inversió que suposa la promoció i comunicació dels recursos per donar a conèixer la ciutat mil·lenària.

Insistir en què un destí turístic no és tant sols qüestió de diners sinó també de temps, esforç i treball. Un clar exemple per poder entendre que el pressupost destinat en turisme no és l'únic element important per a poder desenvolupar i créixer l'activitat turística de la localitat, és el Priorat. Aquesta destinació amb un pressupost ben empleat, d'entre quatre i cinc milions d'euros, ha passat de ser una ciutat deprimida a una destinació que tria quin és el perfil de visitant que vol rebre.

Es pot concloure que, dins del model de cicle de vida d'una destinació turística per R. Butler, Manresa estaria en l'etapa de desenvolupament.

4.7 IDENTIFICACIÓ I AVALUACIÓ DELS MERCATS

A través de l'OIT de Manresa, el Regidor de Turisme i el gerent de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa* s'ha analitzat: quins són els segments de mercat en els quals es posiciona la ciutat, com és el visitant o turista, quina és la seva motivació, quin tipus de turisme es pot atraure a la localitat i si pernocten o no a la zona.

Focalitzant aquest punt en l'anàlisi de la promoció i comercialització que realitza la ciutat d'estudi, Manresa no es posiciona en un segment de mercat específic. És a dir, es prefereix dissenyar un producte en base a les exigències i preus de les touoperadores i agències de viatge que no pas investigar dins del mercat, posicionar-se i escollir segments i nínxols de mercat per a poder vendre els seus propis productes. Tot i així des de la Fundació s'estan realitzant una sèrie d'estudis previs per avançar i poder posicionar-se en diferents segments del mercat.

És així doncs com la capital del Bages encara no té cap segment de mercat definit, però per definició ja es té un perfil de turista cultural i religiós. Gràcies al punt d'interès turístic internacional com és La Cova de Sant Ignasi i tots els elements que envolten a aquesta temàtica, atrauen un perfil segmentat de visitants amb un alt nivell adquisitiu i que sol consumir cultura, patrimoni i espiritualitat.

Des del punt de vista de la demanda, a partir de les observacions i dades de l'OIT de Manresa, la gran majoria de visitants simplement estan de pas un dia sencer, o part del dia. Tot i que es detecta que quan és festiu i/o escau amb pont, moltes famílies pernocten al municipi. En el cas dels pelegrins solen restar i dormir almenys una nit. Per tant la tendència actual de la demanda és de visitants durant el dia (excursionistes). Tot i que, aquest últim estiu 2017 es va detectar que molts visitants van fer estada a Manresa o pels voltants sobretot durant els caps de setmana. S'ha de remarcar però que els visitants que realitzen una estada mínima d'una nit solen combinar la visita a la capital bagenca amb altres indrets de la comarca.

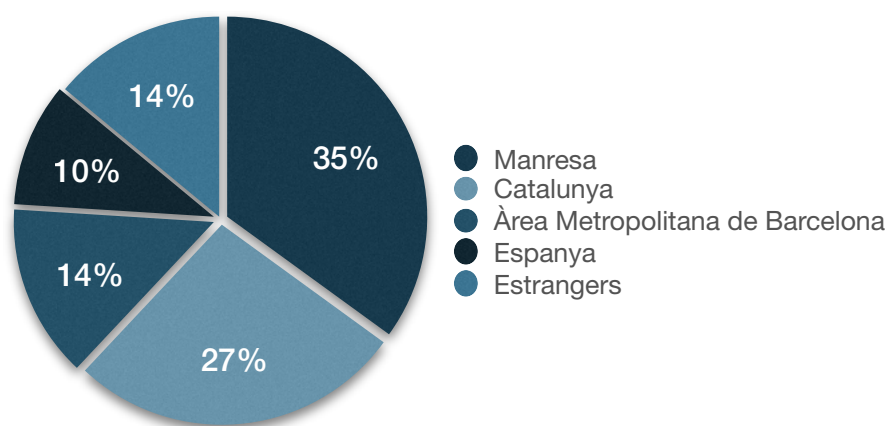
Pel que fa a les motivacions principals del visitant, que s'han reconegut durant l'any 2017, sol ser conèixer el patrimoni o bé el Santuari de la Cova de Sant Ignasi (37.377 visitants), la basílica de la Seu (21.069 visitants), el Museu Comarcal (12.639 visitants), el carrer del Balç (21.966 visitants) i la part més modernista de la ciutat. Concretant, l'OIT de Manresa manifesta que no han realitzat enquestes per conèixer quines són les principals motivacions que tenen els usuaris i visitants que entren a l'oficina, localitzada a la Plaça Major de la ciutat. Tot i no tenir una resposta exacte, a partir de les interaccions dels visitants, es té clar que les principals motivacions de la visita són:

- I. Patrimoni de la ciutat.
- II. Comerç.
- III. Activitat cultural i esportiva.

Es va tancar l'any 2017 amb **13.421 usuaris** els quals es va atendre a través de l'OIT de Manresa. Altrament, s'ha de tenir en compte que l'OIT de la ciutat atén altres perfils de visitants i/o usuaris, tant per inscripcions determinades d'activitats que es realitzen al llarg de l'any, com per visites guiades especials o caminades. En resum, no tots els usuaris que passen per punts d'informació turística tenen el perfil de turista o visitant sinó que els mateixos manresans o si més no del Bages o del Barcelonès passen per l'OIT per demanar informació turística de la ciutat o altres matèries.

Tal i com es pot observar en el gràfic 16 és clar com la majoria dels usuaris que vénen a l'OIT de la capital del Bages són els propis manresans (35%). És així doncs com el ciutadà vol conèixer les ofertes i productes que crea i organitza l'Oficina de Turisme de la seva ciutat i per tant, el manresà es demostra actiu culturalment. Seguidament, de gran importància són els visitants provinents de la resta de localitats de Catalunya amb un 27%, sense tenir en compte Barcelona que representa un 14%, un percentatge prou elevat com a perfil de visitant a la capital del Bages. Pel que fa als visitants nacionals (10%) no es té tan d'èxit en comparació amb els internacionals (14%).

Gràfic 12. Procedència dels usuaris de l'OIT de Manresa

Font: *Oficina de Turisme de Manresa. Elaboració pròpia.*

A través de l'OIT no es tenen dades precises sobre la procedència exacte dels visitants estrangers. Tot i que en el cas del darrer any 2017 són: França, curiosament Alemanya, Regne Unit, Amèrica Llatina i Estats Units, que estan dins el rànquing de major nombre de visitants estrangers. Tenint en compte que es fa referència als usuaris de l'OIT de Manresa, no significa que siguin visitants de la ciutat. Convé remarcar, en aquest punt, que el percentatge de visitants internacionals en ciutats d'interior de Catalunya semblants a Manresa, se'n registren entre el 6% i 8%. Però en el cas de la capital bagenca rondan entre el 14% fins el 16%. Concretant, el municipi té molt més públic internacional que la resta de ciutats d'interior, sobretot és gràcies al món Ignasià.

El fet que Barcelona sigui tan pròxima a Manresa, i l'ocupació i preus siguin factors criticats negativament a la capital catalana, de retruc Manresa és seleccionada per un públic d'estrangers que solen llogar un cotxe i allotjar-se a Manresa, fent el trajecte Manresa-Barcelona, Barcelona-Manresa, durant la seva estada.

La tendència actual del visitant sol ser per passar el dia perquè estan de pas. Aquest últim estiu del 2017 es va detectar un creixement en les estades de caps de setmana a la ciutat. Fins i tot un percentatge, relativament baix, d'un públic que hi passava les seves vacances d'estiu. Tot i que solen combinar-ho amb altres ciutats i/o poblacions del voltant de la capital del Bages.

Pel que fa a l'edat del perfil del visitant, té una mitjana d'entre 30 i 60 anys i solen venir acompanyats per la parella, en família o bé en grup.

Tot i que el ciutadà de Manresa no es pot definir com a visitant, l'OIT de Manresa subratlla que els mateixos habitants s'apunten a llistes de visites programades i organitzades per la mateixa oficina turística i altres centres d'informació.

En resum, no només els visitants estan interessats en conèixer la destinació sinó que a més a més, el treball que s'està realitzant a través de la regidoria de turisme i de l'OIT de Manresa, estan donant molt bon resultat. Els manresans comencen a treballar la introspecció i a conèixer la seva pròpia ciutat.

Perfil del visitant potencial:

Després d'haver identificat que el visitant per definició que té la ciutat de Manresa és l'espiritual i cultural, també es pot tenir en compte que la natura i l'esport juguen un molt bon paper. Però des de la regidoria de turisme s'aclareix que Manresa no té una posició específica en el mercat turístic.

Tanmateix, a partir dels visitants que passen per l'OIT de Manresa i se'n registren les seves dades amb la seva autorització, es pot concloure que el visitant potencial que busca la ciutat és:

- Un públic internacional dins del nínxol de mercat del turisme espiritual i místic relacionat amb el món Ignasià.
- Un públic de proximitat dins del segment de mercat de turisme de natura i esportiu que pernocti a la ciutat els caps de setmana. Cada dissabte es realitzen activitats amb la marca *Manresa, Cor de Catalunya* i els últims diumenges de cada mes es realitzen recorreguts, circuits i caminades de la marca *Manresa, la ciutat de Sant Ignasi*.

4.8 COMUNICACIÓ I PROMOCIÓ

Seguint el que s'ha dit anteriorment al llarg del treball, Manresa no és una ciutat amb un gran fons econòmic públic i per tant, la promoció i la comunicació és un *handicap* per a la localitat perquè és un factor que requereix una inversió notòria per a poder projectar i donar a conèixer la destinació a l'exterior.

La ciutat de Manresa es dona a conèixer a través de diferents institucions, com són la Diputació de Barcelona, l'Agència Catalana de Turisme, en xarxes locals com la Xarxa de Turisme Industrial de Catalunya (XATIC), l'Associació de Rutes del Romànic, la Companyia de Jesuïtes que gestionen el Camí Ignasià (des de Lloia fins a Manresa), la *Fundació de Turisme i Fires de Manresa*, i clarament a través de la pàgina web de turisme del municipi. Però més enllà, Manresa té un conveni amb l'Ajuntament de Barcelona que també ajuda a donar a conèixer la localitat. És important sortir al portal web de *Barcelona Turisme* perquè només pel simple fet de ser-hi tens una presència en un portal on hi entren milers de persones cada dia.

Com a estratègies publicitàries per tal de promoure la destinació, anualment s'elabora un pla d'accions consensuat i compartit amb el departament de comunicació de l'Ajuntament de Manresa. Les accions inclouen mitjans locals, regionals i nacionals, tan *online* com *off-line*. Els missatges sempre són vinculats a la marca de ciutat *Manresa*, *Cor de Catalunya* i tots els valors que s'extreuen d'aquest concepte és d'una ciutat amb ànima, una ciutat que batega. I així elaboren tot el material publicitari, com per exemple: a totes les falques telefòniques s'acaba amb un batec del que seria el cor de la ciutat. A banda d'això, sempre col·laboren amb la marca *Catalunya i Paisatges de Barcelona*. S'ha de tenir en compte que la capital del Bages té tres marques principals que conformen el punt més alt del paraigües però, es dirigeixen a diferents perfils de visitants:

- I. *Manresa, Cor de Catalunya*, es dirigeix al públic nacional.
- II. *Manresa Ignasiana*, s'enfoca al públic internacional.
- III. *GeoParc- UNESCO*, engloba tot el territori per a que sigui un atractiu turístic.

Des de l'Agència Catalana de Turisme, existeix una estratègia de comercialització i promoció amb la qual aquesta s'ha agafat com a producte propi la Ruta Ignasiana, i d'aquesta manera es dona a conèixer més fàcilment a nivell regional.

Pel que fa a la Diputació de Barcelona, des de *BCN és +: Marques i segells i Paisatges de Catalunya*, iniciativa que es va crear amb l'objectiu que les localitats d'arreu de Catalunya intentessin definir-se i diferenciar-se amb un element distintiu davant de la resta. D'aquesta manera, el que s'intenta és potenciar un producte de Catalunya en un conjunt on cada localitat té un valor afegit davant de la resta i que tots sumen la marca *Catalunya*. Manresa hi consta en la classificació de *Ciutats amb Caràcter*, i es distingeix amb els seus elements d'interès turístic com el tema Ignasià amb la Manresa 2022.

El 23 de març d'aquest any, es va presentar un pla d'accions anomenat **Pla d'accions 2018**. Creat per a poder fer front a les mancances que té actualment el municipi en l'àmbit turístic i es presenta amb set eixos estratègics, on cadascun d'aquests s'hi concentren diversos objectius i accions:

Taula 9. Eixos estratègics 2018

EIXOS	OBJECTIUS	ACCIONS
E1. Gestió i enfortiment institucional	Reforçar les relacions institucionals, millorar i incrementar la col·laboració amb el públic manresà, els agents econòmics.	Promocions i serveis especials pels ciutadans, generar aliances i col·laboracions amb els agents, establiment de convenies amb la coordinació i supervisió de l'Ajuntament.
E2. Lideratge turístics	Buscar l'excel·lència i la gestió eficient de les instal·lacions, a la vegada de reforçar el paper de Manresa a les xarxes temàtiques i territorials.	Formació internes i jornades de treball, organització de jornades formatives adreçades als agents turístics de la ciutat.
E3. Destinació turística	Desenvolupament de qualitat, equilibrat i integral.	Creació de fluxos de circulació en funció dels diferents tipus de públics i reforçar la seguretat i la neteja del Centre Històric.
E4. Promoció i Comunicació	Millora del posicionament de Manresa com a destinació turística.	Redacció d'un pla de comunicació i millorar l'aplicació de tecnologies.
E5. Gestió d'equipaments	Augmentar el nombre de visitants als equipaments.	Plans de dinamització del Carrer del Balç i de l'Espai Manresa 1522.
E6. Producte i mercat	Millorar la qualitat de l'experiència turística del visitant i creació de productes turístics basats en les necessitats dels mercats.	Revisió de la satisfacció dels visitants en les visites guiades, creació de paquets promocionals amb els agents turístics comarcals i desenvolupar productes de nínxols de mercats concrets.
E7. Canals de comercialització	Incloure la destinació a grans distribuïdors online i disposar d'un pla d'acció segons segmentació del mercat.	Atracció de mercats concrets, creació d'oferta enfocada a nínxols de mercat, situar-se en nous posicionaments i executar campanyes de pagament i vendes comissionades a <i>Tripadvisor</i> , <i>Booking</i> , <i>Atrápalo</i> , etc.

Font: *Elaboració pròpia a partir de treball de camp.*

Pel que fa a les accions estratègiques i promocionals que s'han desenvolupat en aquest últim any per donar a conèixer la destinació *Manresa, Cor de Catalunya*, han estat a través de fires i *workshops* com *Fitur*, *la Fira de l'Aixada*, *BTravel*, *Expovacaciones*, *Sant Jordi*, *Congrés Nacional de Màgia*, *Rider1000*, *Fira modernista de Terrassa*, *Fira Gastronòmica del GeoParc* i a la *Fira de la Mediterrània*. Tanmateix s'han realitzat tres *presstrips* durant el 2017 amb la premsa italiana i a més a més, en el mateix any un *blogtrip* amb els *Barcelona Travel Bloggers*. En la taula que ve a continuació es presenten les fires i *workshops* les quals s'hi presenta la ciutat.

Taula 10. Assistència de Fires i *Workshops* on hi és present Manresa

NOM	DATA	LOCALITZACIÓ
Fitur	Gener	Madrid
Fira de l'Aixada	Gener	Manresa
Fira BTravel	Abril	Barcelona
Fira Modernista	Maig	Terrassa
Congrés Nacional de la Màgia	Juny	Manresa
Rider1000	Juny	Manresa
Fira Gastronòmica	Setembre	GeoParc, Manresa
Fira Mediterrània	Octubre	Manresa

Font: *Oficina de Turisme de Manresa. Elaboració pròpia.*

Pel que fa a la *Fira BTravel*, Manresa hi és present gràcies a la Diputació de Barcelona, en un estanc compartit amb altres localitats com Vic i Berga, entre d'altres. En aquesta fira, la comarca del Bages i la ciutat de Manresa han presentat els recursos més atractius que destaquen en el seu territori: Montserrat, San Benet de Bages i la Ciutat de Manresa que són els recursos que s'hi presenten amb la marca *Paisatges de Barcelona*.

En quant a la fira més popular que es realitza al Palau Firal, *ExpoBages*, s'hi presenten estancs d'agències de viatges i d'altres destinacions que estan davant del públic i d'empreses, per donar a conèixer les seves ofertes. És a dir, l'*ExpoBages* és una fira del turisme molt semblant a la *Fira BTravel* però en una dimensió molt més reduïda i no especialitzada concretament en el turisme. Tanmateix, Joan Calmet comunica que en aquests últims anys el Festival del Vi, *Festival Vi_Suals*, està aconseguint ser un gran pol d'atracció de visitants. Aquest any 2018 s'afegeix l'element gastronòmic a aquest esdeveniment enològic.

4.9 L'ENTORN COMPETITIU

Les ciutats capitals més properes a Manresa són: Vic, Berga, Solsona, Igualada, Terrassa i Sabadell, i Granollers. Tot i que Vic i Terrassa tenen una oferta molt semblant, les quals cadascuna d'aquestes tenen elements diferencials molt potents que podrien perjudicar a l'hora del procés de selecció pel visitant. Tret d'això, la capital del Bages es veu afectada per les mateixes localitats de la comarca que tenen trets més atractius pels visitants en comparació amb la pròpia capital bagenca. Però per sort, no acaben sent una competència com estableix la mateixa definició sinó que, aquests municipis que formen part del Bages, esdevenen una oferta complementària per a la destinació de Manresa.

Seguidament, s'observen les diferents comarques amb les quals hi pot haver una possible competitivitat, a partir de l'anàlisi dels seus valors afegits davant la resta i les semblances que podrien ser més o menys atractives en relació al tipus d'oferta que disposa el municipi de Manresa:

- **Vic**, és també capital de comarca d'Osona i una forta competència per la capital del Bages. Vic té una àmplia diversificació d'oferta molt semblant a Manresa, però un dels valors afegits de Vic és que els ciutadans creuen i estimen la seva ciutat. El centre històric de Vic està revitalitzat però segueix recordant tota la història catalana, a la vegada que col·labora conjuntament amb Manresa i altres ciutats amb els productes turístics naturals com els camins Oliba i de Sant Jaume. Vic també és un centre important i de gran èxit de fires i mercats, com per exemple es pot veure amb els populars esdeveniments del Mercat Medieval o del Mercat de Música Viva (MMV).
- **Terrassa**, exerceix conjuntament amb Sabadell la capitalitat de la comarca del Vallès Occidental. Primerament, Terrassa forma part de l'entorn competitiu de la ciutat d'estudi perquè és una localitat més pròxima a Barcelona que no pas Manresa i els seus recursos turístics són en majoria recursos turístics culturals de gran importància sobre el modernisme i la industrialització, igual que la capital del Bages. Altrament, Terrassa realitza i presenta activitats culturals cada mes, entre les que destaquen: el Festival de Jazz i la Fira Modernista. Aquests esdeveniments atrauen fluxos de visitants des de Barcelona. A més a més, Terrassa utilitza la seva desindustrialització per la creació de noves ofertes turístiques, com per exemple: explotar el turisme industrial a la ciutat realitzant rutes innovadores. L'entorn natural de Terrassa també es localitza molt a la vora del centre ciutat, s'hi distingeix el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, serralada que en el seu cim té situat un monestir romànic que funciona actualment com un restaurant i museu.

- Per una altra banda, **Sabadell**, capital de la comarca del Vallès Occidental conjuntament amb Terrassa. Igual que Terrassa, Sabadell també té una localització excel·lent perquè és veïna de la ciutat capital de Catalunya, i a la vegada que està perfectament connectada a aquesta. Sabadell té una àmplia oferta de teatres, cinemes i centres culturals. Entre els més importants s'hi troben: el Teatre del Sol o el Cinema Imperial, aquest últim es localitza en un dels principals carrers de la capital que és la Rambla. També existeix oferta turística natural molt a prop del centre de la ciutat, com per exemple: el Parc Agrari, on es pot gaudir d'una vista panoràmica de la ciutat. Pel que fa a les festivitats i esdeveniments, Sabadell realitza la festa de l'*Ap/lec* que fa 300 anys que és vigent i té èxit. Tot i així no és una ciutat amb una oferta de celebracions, fires i festivals més remarcable que les altres ciutats que formen part de l'entorn competitiu de la capital bagenca.
- La capital de l'Anoia, **Igualada**, també té basílica com Manresa, la Basílica de Santa Maria. Conté un retaule barroc realitzat per Josep Sunyer i Jacint Morató. La ciutat també presenta el cementiri com un punt d'interès turístic pel visitant. Igualada, igual que Manresa, ha estat una ciutat purament reconeguda com a Industrial fins que a principis del segle XXI les dues ciutats van patir un procés de desindustrialització. El centre històric d'Igualada està constituït per atractius molins medievals i edificis modernistes, com l'espectacular fàbrica Cal Sabaté. Els que siguin aficionats a la naturalesa podran realitzar excursions al Parc Natural de Montserrat i aprofitar així ofertes de turisme actiu, com per exemple: els recorreguts en globus i els famosos *paintball*. Tot i així, Igualada pateix del mateix problema que Manresa, els visitants del Santuari de Montserrat passen de llarg i no pernocten a la ciutat.
- **Berga**, la capital del Berguedà, identificada regionalment per la seva festa de la Patum, declarada el 2015 per la UNESCO com a patrimoni mundial, és coneguda com a una destinació per un perfil de visitant que estigui motivat pel turisme rural i familiar. Tot i que Berga es presenta com una ciutat petita i amb poca activitat, l'oferta de turisme a Berga dóna la possibilitat de realitzar diverses activitats com per exemple visites culturals, activitats esportives, festes i esdeveniments, i una àmplia oferta gastronòmica. Igual que Manresa, la ciutat de Berga és més atractiva gràcies a la imatge complementària i conjunta que té el territori amb tota la comarca.
- **Granollers**, capital del Vallès Oriental, coneguda per recursos turístics culturals com La Porxada, el monument més emblemàtic de la ciutat que està aprovada com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN). Granollers és una ciutat mitjana molt pròxima al mar, al massís del Montseny i a Barcelona. Per tant, la seva situació converteix a la capital del Vallès Oriental en una ciutat accessible i en un punt de trobada de totes les persones que conformen i viuen a la comarca. La tradició comercial de la ciutat fa que sigui una de les ofertes turístiques que atrau més als visitants. Igual que passa a Manresa, des de l'Oficina de Turisme de Granollers creen rutes culturals com per exemple: la ruta modernista i itineraris per la ciutat que ressegueixen els bombardejos del 1938. Pel que fa a l'entorn natural de Granollers s'hi troben dos parcs molt a prop de la ciutat, com són el Parc Natural del Montseny i el Parc Natural del Montnegre-Corredor.

- **Solsona**, capital del Solsonès, però a diferència de la ciutat de Manresa i de les altres ciutats que formen part del seu entorn competitiu, Solsona no forma part de la província de Barcelona sinó de Lleida. En només una hora, es podrien visitar tots els edificis emblemàtics del centre històric de Solsona. Com Manresa, la capital del Solsonès té una ampli ventall de recursos turístics culturals centrada en edificis i elements gòtics i barrocs. Pel que fa a la seva oferta de turisme de natura s'ofereixen diferents i diverses tutes per a descobrir la comarca a través del seu paisatge, és a dir, rutes que ajuden a conèixer al visitant l'entorn de la ciutat de Solsona i la seva comarca. Un dels valors més positius de la ciutat és que es presenta una destinació que té ofertes complementàries disponibles al llarg de l'any, i que permet a la destinació de Solsona no tenir pics estacionals.

En definitiva, i com a resum de les ciutats que formen part de l'entorn competitiu de Manresa, gran part d'elles tenen una situació molt pròxima a la ciutat de Barcelona i/o al mar, tot i que siguin ciutats-capitals interiors. Tenen ofertes molt àmplies i diverses i cadascuna d'elles sap vendre molt bé la seva identitat i a quin perfil dirigir-se. Cal dir que totes les destinacions que conformen l'entorn competitiu tenen una majoria de recursos amb un perfil cultural, i a la vegada presenten recursos turístics naturals que ajuden a crear nous productes enfocats a un altre perfil de visitant.

Manresa té un valor afegit davant del seu entorn competitiu: la història de Sant Ignasi és un relat que distingeix la capital del Bages a escala internacional. Amb altres paraules, la figura de Sant Ignasi de Loiola dona a Manresa una singularitat excepcional que s'ha d'aprofitar.

Tot i així, des de la regidoria de turisme de l'Ajuntament del municipi i des de la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*, no veuen cap destinació com a rival sinó com una manera d'interès i de profit de l'arribada de visitants del seu entorn. Es vetlla perquè destinacions properes com Montserrat, Barcelona, Vic, Cardona i Terrassa, tinguin informació de les propostes i iniciatives per part de l'Oficina de Turisme de Manresa, i per tant, des de l'Ajuntament del municipi i des de la *Fundació de Turisme i Fires de Manresa*, els visitants que vénen de les destinacions de l'entorn competitiu de Manresa puguin sentir-se convidats.

Existeix una col·laboració entre el municipi de Manresa i el poble de Cardona consistent en un producte turístic permanent. I amb Montserrat hi ha una col·laboració històrica per qüestions del tram Manresa-Montserrat del Camí Ignasià, igual que amb San Benet sempre hi ha hagut una col·laboració i cooperació en activitat turística.

En conclusió, Manresa no qualifica les ciutats pròximes i similars a la ciutat com a competència sinó com un entorn en el qual es puguin donar un cop de mà entre tots plegats, creant complicitats i treballant cooperativament. A la vegada que el fet que la destinació no es dirigeixi a un perfil de visitant concret fa que també sigui molt complicat definir i senyalar la competència.

5. Diagnosi

En aquest punt es desenvolupa una diagnosi reconeguda com a format DAFO, marcant així les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats de l'activitat turística actual de Manresa. Aquesta matriu es realitza a partir de l'anàlisi de la destinació que s'ha realitzat al llarg del treball.

Per a poder desenvolupar la diagnosi, l'apartat es dividirà entre l'anàlisi de les propietats internes (debilitats i fortaleces), i seguidament es presentarà la diagnosi de la situació externa (amenaces i oportunitats) de la destinació, és a dir, en el context global i com aquesta es situa en el món. Aquesta síntesi de la matriu de Manresa ajudarà a realitzar la formulació d'accions estratègiques per afavorir un creixement continu en el desenvolupament de la destinació de la ciutat d'estudi.

5.1 ORIGEN INTERN- DEBILITATS

Les debilitats es defineixen com els punts febles que té l'activitat turística a la capital del Bages. Per tant, els següents punts són els que es caracteritzen per presentar-se com a una barrera pel funcionament competitiu de la destinació:

- La majoria de l'oferta de restauració no té les cartes en anglès, francès, alemany i/o japonès.
- RENFE-Rodalies i FFGG (Ferrocarrils de la Generalitat) amb serveis deteriorats i amb greus manques d'eficàcia a nivell d'horaris d'aquests transports públics: infraestructures obsoletes (especialment en el cas de la RENFE), absència d'un servei de tren-llançadora directe entre les dues ciutats en horari de matí i tarda, velocitat del trajecte excessivament lenta amb una durada massa considerable, és a dir, durada íntimament lligada amb l'estat de les infraestructures. Aquests elements de comunicació frenen de manera molt negativa tota proposta de desenvolupament turística i, en general, econòmica, de la capital bagenca a causa també de la cridanera manca de facilitat de mobilitat que hi poden veure els agents externs que vulguin invertir en la destinació-Manresa.
- Tot i que fa relativament poc que des de l'Ajuntament van decidir col·locar noves senyalitzacions turístiques, continua mancant senyalització fora del centre històric i del Passeig Pere III. Tota la ciutat ha d'estar ben connectada i senyalitzada.
- El ciutadà no està sensibilitzat amb la seva ciutat, és a dir, el manresà no s'esforça en conèixer i estimar la pròpia riquesa de la seva ciutat. Actualment, una gran part dels ciutadans estan "deprimits" des de la desindustrialització de la ciutat.
- No hi ha una bona gestió de base de dades (*big data*) i polítiques de vincle permanent amb els clients per generar fidelització.

- No es tenen recursos ni eines suficients per a poder fer bones campanyes promocionals per donar-se a conèixer com a una destinació atractiva.
- Escassa oferta d'allotjament.

5.2 ORIGEN INTERN- FORTALESES

En aquest punt es realitzarà la part en què es marquen tots aquells elements d'origen intern que marquen la diferència en la destinació. És a dir, en aquest apartat es defineixen les fortaleeses que són les capacitats singulars, avantatges i recursos més estratègics i superiors que fan de Manresa una destinació competitiva:

- Manresa es caracteritza per ser una destinació amb una adaptació constant de les tendències turístiques en el mercat. Fins i tot els mateixos establiments d'allotjament s'adapten a la demanda, és a dir, molts dels allotjaments de la ciutat romanen tancats en un període de l'any, però són molt flexibles depenent de la demanda que hi hagi.
- La Cova de Sant Ignasi, és el punt internacional de la ciutat i per tant, un gran pol d'atracció turístic que mou un volum molt important de visitants.
- Gran potencialitat de recursos culturals i naturals. Pel que fa els recursos naturals de la ciutat, s'han explotat molt bé a través de l'Anella Verda de Manresa.
- Plaques informatives davant de cada instal·lació, edifici o carrer representatiu i amb un alt valor cultural i històric de la destinació.
- Funcionament d'una associació anomenada *Bages Impuls!*, la qual té com a principal objectiu millorar l'autoestima del territori i ser un referent de la Catalunya central.
- Gràcies a la potència de les empreses *Iberpotash*, *Denso*, *Tous* i entre d'altres, Manresa és una ciutat que es caracteritza per tenir un nombre important d'espais de reunions de diferents característiques i atrau un gran flux de turisme de negocis, conegut també com turisme MICE. Per tant, Manresa té una oferta complementària de negocis atractiva.
- Creativitat, proposicions, predisposició i posada en comú d'estratègies en reunions entre agents turístics, fa que la destinació creï nous productes i s'actualitzi constantment en aquest món tan dinàmic com és el turisme.
- Des de l'Ajuntament i la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*, estan aconseguint convertir els recursos turístics en productes.
- El grau de satisfacció per part dels usuaris de l'oficina d'informació turística de la ciutat és alt, i a la vegada els propis productes de l'OIT de Manresa cada vegada tenen més demanda tan per part del visitant com pels propis ciutadans per a conèixer la seva ciutat.

5.3 ORIGEN EXTERN- AMENACES

Les amenaces de Manresa són aquelles on es desenvolupen les situacions negatives, externes a la destinació, i que representen un obstacle pel creixement i desenvolupament de l'activitat turística de la ciutat:

- La percepció d'una Manresa grisa que es té des de fora. Manresa és una destinació que no es posiciona en cap segment ni nínxol en concret en el mercat del turisme, i per tant és complicat poder establir estratègies de comunicació i promoció en un perfil de demanda en concret. Per moltes estratègies comunicatives i promocionals que realitzi la ciutat en el mercat turístic, el fet que no es dirigeixi en un perfil en concret, fa que perdi la seva pròpia atracció a aquells que podrien estar més motivats i interessats, perquè no tenen un producte/oferta especial i dirigits a aquesta demanda específica.
- Com a entorn competitiu hi han destins molt ben posicionats, com és el cas de Vic.
- Clima: molta calor a l'estiu i molt fred a l'hivern.

5.4 ORIGEN EXTERN- OPORTUNITATS

En aquest punt es marquen els factors positius que es destaquen i es generen a l'entorn de la destinació i que poden ser elements aprofitables de forma efectiva per contribuir en el creixement i desenvolupament de l'activitat turística de Manresa:

- Aprofitar la imatge, la creació d'esdeveniments culturals i la força definida a la ciutat a partir de la capitalitat de la cultura catalana. És a dir, utilitzar l'oportunitat de la capitalitat de la cultura catalana 2018, per donar-se a conèixer i seduir el públic regional amb un perfil cultural.
- GeoParc, que destaca com a Patrimoni Mundial de la Humanitat per l'UNESCO.
- Utilitzar la situació privilegiada de la centralitat de la ciutat en el mapa regional, per tant, facilitar l'arribada de visitants tant regionals, nacionals i internacionals durant la majoria de mesos de l'any.
- Creixent interès en el segment de mercat del turisme de salut i ayurvèdic i Manresa té els recursos, espais i professionals suficients per posicionar-se en un nou nínxol de mercat com és aquest.
- Tendència de perfils de visitants, com per exemple: *MAMIL (Middle Aged Men In Lycra)*, *Female Solo Travel* (dones que viatgen soles), *Singles* (perfil amb una disponibilitat econòmica molt bona i no tenen responsabilitats), perfil de visitant que viatja amb la seva mascota. Manresa podria utilitzar la dinamització de les tendències del món turístic per a poder realitzar nous productes per un perfil de visitant amb una necessitat específica.

6. Propostes estratègiques de millora

A partir de l'anàlisi que s'ha realitzat tant al llarg del treball com en la diagnosi en format DAFO de l'apartat anterior, s'han dissenyat un seguit de propostes estratègiques per tal de contrarestar totes les debilitats i amenaces que té la ciutat, potenciant les seves fortaleeses i visualitzant les oportunitats actuals del mercat. A la vegada les accions estratègiques que es proposen també serveixen per assolir alguns dels objectius plantejats a l'inici del treball.

Primerament, per introduir les fitxes de les accions estratègiques proposades per aquest projecte, s'expliquen breument els conceptes **prioritat**, **termini**, **periodicitat** i **pressupost**.

La prioritat alta, mitja o baixa que s'identifica en cada fitxa es defineix com la preferència de posada en marxa de les accions proposades. És a dir, s'especifiquen quines són les accions que s'han de realitzar abans que les altres i d'aquesta manera les accions proposades no s'acumulen en un mateix punt cronològic.

Pel que fa al termini de cadascuna de les propostes ve a dir quina és la durada o temps de realització que cadascuna d'elles comporta i siguin disponibles al públic de manera oficial:

- Curt termini: accions d'una durada d'entre sis mesos i un any.
- Mig termini: accions que comporten una durada d'entre un i tres anys.
- Llarg termini: el temps de realització d'aquestes accions comporten d'entre tres i cinc anys.

Tanmateix, en cadascuna de les accions proposades en aquest projecte es pot observar com s'especifica la periodicitat la qual equival en quin període es realitza l'acció. Per exemple, si les accions es realitzen de forma continuada o anualment, o bé en un període anual establert.

Quant al pressupost marcat en cada fitxa es classifica per: alt, mig o baix. Malgrat no haver-hi una xifra exacte, es pot entreveure quin seria el valor de pressupost que es necessitaria a partir de la definició que es presenta en cada proposta. És a dir, en el cas que una acció suposi un pressupost alt significa que es necessiten més recursos econòmics, inversors i recursos d'agents públics i/o agents privats que no pas una acció d'un pressupost baix.

Finalment, en les següents pàgines es podran observar les propostes estratègiques que s'han seguit a través de diferents tipologies d'accions:

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°1

Nom de l'estratègia	Reconversió industrial
Objectiu	Reutilitzar instal·lacions sense ús, la <i>Pirelli</i> , com un recurs turístic cultural innovador en l'àmbit regional.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidora de Cultura i Regidor de Turisme.
Descripció	Utilitzar les colònies tèxtils com a residència d'artistes i d'exposició de creacions d'art, conferències d'experts d'història. Per exemple, utilitzar l'antiga instal·lació de la fàbrica <i>Pirelli</i> com a centre d'interpretació cultural i residència d'artistes, on també s'hi realitzin exposicions temporals.
Termini	Llarg termini.
Periodicitat	Continuada.
Prioritat	Mitja.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament de Manresa, Diputació de Barcelona, inversors de grans empreses com <i>Tous</i> i una associació cultural com pot ser el <i>Foto Art Manresa</i> .
Pressupost	Alt.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°2

Nom de l'estratègia	Parc Fluvial del Cardener
Objectiu	Creació d'un punt d'interès d'oci i lleure per un turisme familiar i responsable.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidor de Turisme i Regidor de l'Entorn Natural.
Descripció	Utilitzar el riu Cardener no només com un recurs natural que utilitza per exemple l'Anella Verda, sinó reconvertir un recurs natural en un de turístic, d'oci i lleure, partint sempre des d'un model responsable. Tenint com a referència el Parc Fluvial del Segre, construir la idea d'un parc fluvial a la vora del riu Cardener on es puguin realitzar interpretacions de flora i fauna, punts d'activitats de lleure, activitats educatives amb el CAE, una guingueta sostenible que pugui servir begudes refrescants i aliments catalogats com a <i>slow- food</i>.
Termini	Mig termini.
Periodicitat	A partir de Setmana Santa fins a finals d'octubre. No té una continuïtat a causa del factor meteorològic.
Prioritat	Mitja.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament de Manresa, Diputació de Barcelona, Associació Meandre, AMPANS, el CAE i agents privats.
Pressupost	Alt.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°3

Nom de l'estratègia	Diversificació oferta enològica a Manresa
Objectiu	Explotar més l'oferta enològica que aglutina la capital del Bages amb nous productes i creacions.
Responsable en l'acció	Regidor de Turisme, DO del Pla de Bages i implicació de tots els cellers de la comarca que no estan en la DO.
Descripció	Cellers que tinguin una doble funcionalitat: per exemple que el celler de l'Oller del Mas sigui un centre d'allotjament i coneixement de l'enologia del Bages, amb un espai que també tingui una funció d'enoteca, és a dir, que els propis usuaris puguin tenir un espai on puguin fer una copa de vi DO Pla de Bages i llegir llibres amb un entorn adequat. El territori del Bages i la seva capital és rica en vi i per tant, s'hauria d'explotar més la seva oferta enològica. A la vegada, a partir d'aquesta proposta, Manresa es pot posicionar en un segment de mercat turístic- enològic (visita comentada de les vinyes, dels processos de vinificació, cates i gastronomia entre les vinyes).
Termini	Mig termini. Però també podria ser llarg termini en el cas que els cellers vulguin apostar per crear i construir un establiment d'allotjament.
Periodicitat	Mantenir-ho tot l'any.
Prioritat	Alta.
Entitats involucrades/Agents implicats	Propietaris d l'Oller del Mas, DO Pla de Bages, Gremi hotelier, agents privats, touroperadores i agències de viatge físiques.
Pressupost	Mig- Alt (el pressupost s'eleva en el cas d'adaptació hotelera).

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°4

Nom de l'estratègia	Creació producte turístic cultural i natural- Rutes del Romànic
Objectiu	Enriquir l'oferta d'allotjament rural a través dels recursos culturals i naturals propis del territori de Manresa.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidor de Turisme, Regidora de Cultura, Gremi Hoteler.
Descripció	Federar els diferents punts de la ruta del romànic al voltant de Manresa, per tal d'aprofitar els recursos culturals de l'entorn natural del territori de Manresa i el seu allotjament rural. És a dir, realització de ruta del romànic lligada amb una oferta d'allotjament local fins ara marginal.
Termini	Curt termini.
Periodicitat	Continuada durant tot l'any.
Prioritat	Mitja.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament, Associació del Romànic, <i>El Camí Oliba</i> , Gremi Hoteler, Diputació de Barcelona.
Pressupost	Mig.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°5

Nom de l'estratègia	Adjudicació d'imatge de cada gremi
Objectiu	Donar a conèixer cada gremi per una imatge atractiva que els identifiqui.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidora de Cultura, Regidora de Projecte de Ciutat i Festes.
Descripció	Creació d'una imatge representativa de cada gremi que conforma la ciutat de Manresa, i donar-la a conèixer com una marca. D'aquesta manera tant els visitants com els manresans tindran una referència visual i identificaran cada gremi amb la seva oferta. Això augmentaria la sinèrgia entre tots els agents de cada gremi i alhora amb l'Ajuntament.
Termini	Curt termini.
Periodicitat	Continuada.
Prioritat	Baixa.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament, agents privats de cada gremi.
Pressupost	Baix.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°6

Nom de l'estratègia	Turisme de salut i ayurvèdic
Objectiu	Creació de producte de turisme de salut i ayurvèdic per un perfil de visitant que vulgui relaxar-se i recuperar el seu benestar.
Responsable en l'acció	Regidor de Turisme, <i>Fundació Turisme i Fires de Manresa</i> .
Descripció	Utilitzar l'entorn natural de la ciutat i crear un establiment d'allotjament d'entre 5 i 10 habitacions on la motivació del visitant sigui venir a relaxar-se amb massatges naturals i rejuvenidors, on també s'hi realitzin exercicis com yoga i realització d'activitats en contacte amb la natura. També podria servir per un perfil de visitant/turista esportiu. Tanmateix s'estaria potenciant una zona d'alt valor paisatgístic i natural de Manresa. L'allotjament es podria localitzar a la Torre Santa Caterina, aprofitant aquest recurs i reconvertint-lo en ús turístic. El món del turisme és dinàmic i per tant, cal una actualització constant. En aquests moments el món de la salut i dels productes naturals està agafant més rellevància.
Termini	Llarg Termini.
Periodicitat	Mantenir-ho obert tot l'any.
Prioritat	Baixa.
Entitats involucrades/Agents implicats	Diputació de Barcelona, Ajuntament de Manresa, EspaiYoga com a centre professional ayurvèdic manresà, inversors locals, touoperadors i agències de viatges físiques.
Pressupost	Alt.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°7

Nom de l'estratègia	Promoció i comunicació de la destinació
Objectiu	Millorar la promoció i comunicació de la destinació a partir de noves estratègies que en algun cas suposarien un cost inferior.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidor de Turisme, Fundació Turisme i Fires de Manresa, Regidora de Projecte de Ciutat i Festes, els propis manresans.
Descripció	La destinació de Manresa podria donar-se a conèixer a través de vídeos promocionals, tenint com a model Dinamarca. Aquest país va obtenir un gran èxit a partir dels seus vídeos promocionals <i>Do it for Denmark</i> i <i>Do it for your mother</i>. Manresa doncs, a partir d'una estratègia promocional i comunicativa estaria projectant la seva oferta a partir d'un element divertit, educatiu i d'entreteniment. A la vegada que utilitzar més tècniques de comercialització <i>push</i> (fires per professionals, agències de viatge) i <i>pull</i> (fires pel públic, <i>street marketing</i>). També seria una bona estratègia realitzar viatges de familiarització a la destinació.
Termini	Curt termini.
Periodicitat	Continuada al llarg de l'any realitzant diferents estratègies comunicatives.
Prioritat	Mitja.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament de Manresa, Diputació de Barcelona, touroperadores, agències de viatges, <i>performers</i> i altres agents privats que s'hi podrien involucrar ajudant a conèixer la destinació- Manresa.
Pressupost	Mig- Alt (depenent de les accions promocionals i de comunicació que es presenten en la proposta).

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°8

Nom de l'estratègia	Incorporació de llengües estrangeres en l'oferta de restauració
Objectiu	Incorporació de llengües estrangeres a les cartes dels restaurants de Manresa.
Responsable en l'acció	Gremi de Restauració.
Descripció	Tenint en compte que el percentatge de visitants estrangers a Manresa és superior al percentatge de visitants nacionals, és molt important que l'oferta gastronòmica a la ciutat contempli que se li ha de facilitar al màxim la informació i el menú al visitant. Per tant, és important incorporar-hi els idiomes estrangers com són l'anglès, el francès, l'alemany i el japonès. La gastronomia és un element molt rellevant per l'activitat turística de la ciutat. Per tant, és una imatge cultural per aquesta i s'ha de tenir aquesta mirada més empàtica cap al visitant.
Termini	Curt termini.
Periodicitat	Continuada.
Prioritat	Alta.
Entitats involucrades/Agents implicats	Gremi de Restauració i Gremi Hotelier de Manresa.
Pressupost	Baix.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°9	
Nom de l'estratègia	Instal·lació dirigida al turisme MICE
Objectiu	Instal·lar un petit complex on realitzar reunions, conferències i convencions a Manresa.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidor de Turisme
Descripció	Observant que el turisme de negocis és un segment rellevant per la destinació- Manresa, seria una gran proposta poder construir o reutilitzar una petita instal·lació, per exemple en l'edifici modernista Cal Jorba, on el pis de baix seria un espai de conferències i convencions, en el segon pis es situa la Cambra de Comerç, i el tercer i quart pis es podrien separar en espais de reunions. Pel que fa a l'àtic seria una gran proposta revitalitzar aquest espai com a restaurant de terrassa i bar <i>chill- out</i> . És important que el perfil de visitant de negocis, pugui gaudir d'una experiència plena per una oferta definida pel seu perfil, a la vegada que Manresa podria arribar a ser una destinació on moltes empreses arreu del món podrien realitzar reunions, conferències i convencions. El turisme de negocis és un segment que si des de l'Ajuntament es tingués més en compte, hi hauria una pujada d'autoestima per part de la ciutadania, ja que el turisme de negocis aportaria importància i valor a Manresa.
Termini	Mig termini.
Periodicitat	Mantenir-ho tot l'any.
Prioritat	Baixa.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament de Manresa, <i>Fundació Turisme i Fires de Manresa</i> , Diputació de Barcelona, Cambra de Comerç de Manresa, actual propietari Cal Jorba, Consell Comarcal del Bages, agents privats.
Pressupost	Alt.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°10

Nom de l'estratègia	Oferta d'allotjament per pelegrins
Objectiu	Arribar a consolidar la imatge de Manresa com a ciutat de pelegrins diversificant l'oferta d'allotjament.
Responsable en l'acció	Alcalde, Regidor de Turisme i <i>Fundació Turisme i Fires de Manresa</i> .
Descripció	El fet que Manresa sigui l'últim punt del Camí Ignasià, seria una bona estratègia a portar a terme: crear i construir un alberg humil com a oferta d'allotjament que es dirigeixi a un perfil de visitants que són pelegrins i realitzen aquesta caminada i recorregut. Per tant, restaurar i adaptar l'església i convent del Carme com a allotjament orientat als pelegrins.
Termini	Mig termini.
Periodicitat	Continuada durant tot l'any.
Prioritat	Alta.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament, les organitzacions; <i>Camino Ignaciano</i> , <i>El Camí Oliba</i> , Comunitat Jesuïta, Diputació de Barcelona, Generalitat de Catalunya.
Pressupost	Alt.

PROPOSTA ESTRATÈGICA N°11

Nom de l'estratègia	Millora dels serveis de transport
Objectiu	Millorar els serveis del transport públic de RENFE i FFGG de Manresa, i de l'autovia Barcelona-Manresa.
Responsable en l'acció	Alcalde i Diputació de Barcelona.
Descripció	La connexió de Manresa amb la capital catalana a través d'un servei públic de transport ràpid i eficaç convertiria automàticament Manresa en un "barri allunyat" de Barcelona i la faria atractiva tant a nivell de la població barcelonina per establir-se i treballar a la capital catalana, com per als visitants exteriors per convertir la capital bagenca en base d'operacions per visitar Barcelona i, de pas, descobrir els centres d'interès turístic de Manresa i el seu hinterland. Entre 35 i 40 minuts de trajecte farien aquesta aposta factible, com ho ha demostrat l'arribada de l'AVE a Girona. Així mateix, l'actual autopista entre BCN i Manresa, plena de defectes de concepció (traçat sinuós, car, poc àgil i segur) demanen l'urgent construcció d'una autovia digne d'aquest nom en l'actual comarcal que segueix el recorregut del riu Llobregat i que és altament perillosa, lenta i carregada de trànsit.
Termini	Llarg termini.
Periodicitat	Continuada.
Prioritat	Alta.
Entitats involucrades/Agents implicats	Ajuntament de Manresa, Diputació de Barcelona, Generalitat de Catalunya, ADIF i Ministeri de Foment.
Pressupost	Mig.

7. Conclusions

Tal i com s'ha seguit al llarg d'aquest projecte, Manresa tot i no haver estat mai una ciutat turísticament puntera, en aquests darrers anys ha començat a ser més activa. Encara ara és necessari revitalitzar el Centre Històric de la ciutat, fent-ne un barri segur i net, tenint en compte que és la zona on es localitzen la major part dels recursos turístics i dels recursos amb potencialitat turística. Tant la capital de comarca com la majoria de la resta del territori del Bages, no s'han beneficiat de la turistificació territorial que s'ha produït en la resta de Catalunya durant les dues últimes dècades. Tanmateix, des de la Regidoria de Projecte de Ciutat i Festes s'estan fent veritables esforços per a poder projectar la seva activitat turística, tant internament com externament, per així generar sinèrgies pel desenvolupament turístic local.

Manresa no és una ciutat que destaquï per sobre del seu entorn competitiu (ciutats d'interior), però sí que la figura de Sant Ignasi contribuiria a generar una experiència diferenciada i única pel visitant: la temàtica ignasiana també inclou el patrimoni material de la ciutat com és el gòtic i el barroc. El primer objectiu secundari classificat a nivell social i cultural, s'ha assolit analitzant l'estratègia des de la Regidoria de Turisme i la *Fundació Turisme i Fires de Manresa*, que actualment fonamenta tot plantejament i pla d'accions a l'entorn d'Ignasi de Loiola. No es pot perdre l'oportunitat d'aquest Pla Director Manresa 2022 perquè podria obtenir grans possibilitats d'èxit com a destinació turística singular vinculada al llegat cultural i religiós ignasià.

Seguint la hipòtesi que es planteja en l'inici del treball, Manresa està en ple desenvolupament turístic tenint en compte que cap manresà viu exclusivament del turisme i això obre una extensa potencialitat en el camp socio-econòmic, com bé diu Roger Sanllehí. Arran d'això, des de l'Ajuntament tenen molt clar que volen seguir contribuint al creixent turístic de la ciutat i arribar a consolidar-se com a destinació. Per aconseguir-ho és molt important poder superar i afrontar totes les debilitats i amenaces que té la ciutat, però és essencial que aquesta sàpiga utilitzar i potenciar les seves fortaleces i aprofitar les oportunitats que hi ha en el mercat per tal de créixer turísticament.

Per poder realitzar el segon objectiu d'àmbit social i cultural, s'ha redactat una proposta estratègica en la qual s'identifiquen diverses accions promocionals per tal de donar a conèixer la destinació. Però abans és necessari que la capital del Bages millori la seva gestió i obtenció de dades dels visitants des de l'OIT de Manresa i dels altres punts d'informació, per poder sintetitzar un bon estudi de la demanda. D'aquesta manera Manresa podria concentrar els seus recursos en estratègies de comunicació i promoció dirigides a diversos i específics nínxols de mercat. És important que el visitant quedi satisfet i sigui un element multiplicador i potenciador de l'atractivitat turística de la ciutat. Fins i tot la mateixa demanda es podria convertir també en una eina promocional per la destinació.

Alhora s'ha de tenir en compte que per poder incrementar l'activitat turística de Manresa és necessari que des de la Regidoria de Turisme observin i analitzin les necessitats que hi ha el mercat, en comptes d'esperar l'arribada dels visitants. El mercat turístic és un món molt dinàmic on la demanda és molt exigent i busca experiències úniques. Així doncs, Manresa ha d'explorar el seu territori, coneixes millor a si mateixa i crear ofertes possibles i factibles per satisfer les necessitats del mercat, tot i tenir un perfil de demanda per definició. Aquest element també afectaria positivament en la població, augmentant la seva autoestima a partir d'un procés d'exploració del seu territori. És important que el ciutadà estigui orgullós i estimi el seu municipi perquè inconscientment aquest parlarà positivament de la seva ciutat, factor que contribueix a augmentar el volum de visitants a la destinació.

Convé remarcar que la comarca del Bages contribueix com a garantia de creixement de l'activitat turística de Manresa, és a dir, que gràcies a recursos turístics com Montserrat, San Benet, DO Pla de Bages i Cardona, Manresa és coneguda i situada en el mapa. Aquests recursos turístics són grans pols d'atracció de turisme i podrien intervenir amb la capital del Bages, creant una proposta conjunta amb la qual Manresa pugui obtenir un major flux de visitants. En aquest sentit és imprescindible el treball en xarxa de tots els agents de la comarca del Bages. Tots ells han de ser conscients de la responsabilitat que cadascú té per a poder consolidar tant la comarca del Bages com la seva capital, Manresa. Concretament, crear un destí turístic de qualitat en tots els aspectes, vetllant per un turisme responsable i sostenible sense perdre la identitat cultural que caracteritza la capital bagenca.

Pel que fa a les propostes estratègiques, s'han realitzat per tal d'assolir alguns dels objectius marcats a l'inici del treball, considerant que algunes d'elles segueixen l'anàlisi de la diagnosi de la situació turística de Manresa. Simultàniament, es posen en valor alguns dels recursos amb potencial turístic de la capital del Bages perquè passin a ser recursos d'ús turístic; alhora que diferents actors treballin en xarxa creant sinèrgies entre agents públics i privats. Així és com s'han assolit el tercer i últim objectiu secundari amb vessant social i cultural.

Cal incidir en què la majoria de les accions que s'han proposat en aquest projecte tenen una periodicitat continuada durant tot l'any, fomentant la creació de llocs de treball estable. D'aquesta manera és com s'ha acomplert el segon objectiu econòmic. També s'han pogut assolir tots els objectius secundaris plantejats a nivell mediambiental, a partir de les propostes estratègiques del Parc Fluvial del Cardener, les Rutes del Romànic i el Turisme de Salut Ayurvèdic. Aquestes tres accions estratègiques promouen una zona d'alt valor paisatgístic compatibilitzant l'activitat turística amb els recursos naturals d'una forma sostenible.

Recordar que al llarg del projecte s'ha identificat que: el motor econòmic històric era la indústria i la construcció, mentre que a hores d'ara predomina el sector de serveis. Actualment la restauració, el comerç, l'educació, la sanitat i el turisme tenen un major pes en l'economia de la ciutat que no pas altres activitats econòmiques dels sectors primari i secundari. Per aquesta raó s'ha creat una acció que proposa reconvertir la popular fàbrica *Pirelli*, encara en desús, en una residència d'artistes on s'involucrin agents públics i privats en aquest projecte turístic. Així doncs, a partir de realitzar l'anàlisi de la situació econòmica històrica i actual de Manresa, i projectant una proposta turística en la qual s'involucrin diversos agents públics i privats, s'assoleixen el primer i últim objectius secundaris classificats en el nivell econòmic.

En definitiva, avui en dia l'activitat turística està globalitzada i evoluciona de forma constant. Actualment els turistes i visitants es desplacen per motivacions més específiques. És per això que és necessari que la capital del Bages utilitzi els seus recursos per diferenciar-se com a destinació amb un o diversos valors afegits, com per exemple: l'empremta d'Ignasi de Loiola a Manresa, reconeguda internacionalment.

La finalitat d'aquest projecte és que aquest pugui ser utilitzat com a vector de creixement de l'activitat turística de Manresa i que aquesta deixi de ser una destinació en vies de desenvolupament a una destinació consolidada com s'identifica en el model de cicles de vida d'una destinació segons Butler.

8. Bibliografia i Webgrafia

Ajuntament de Manresa. (2015). *Pla de Projectió exterior de Manresa 2015- 2022*. Barcelona.

Ajuntament de Manresa (2016). *Estructura Empresarial del Bages*. Manresa. Recuperat de: https://www.manresa.cat/docs/arxius/estructura_empresarial_del_bages_2016_web.pdf. Data de consulta: 22/02/18.

Ajuntament de Manresa (sd). *Pressupost Projecte Manresa 2022*. Recuperat de: https://www.manresa.cat/docs/docsArticle/4518/doc_contingut_4724.pdf. Data de consulta: 19/02/17

Ajuntament de Manresa (sd). *Capital de la Cultura Catalana*. Recuperat de: <https://www.manresa.cat/web/article/7420-manresa-capital-de-la-cultura-catalana-2018>. Data de consulta: 19/10/17.

Ajuntament de Manresa (sd). *Manresa Turisme*. Recuperat de: <http://www.manresaturisme.cat/cat>. Data de consulta: 19/10/17.

Andriotis K. i Vaughan. (2003). *Urban Residents Attitudes Toward Tourism Development. The Case of Create*. 42, pp. 172- 185.

Banco de España. Boletín Económico. (Setiembre 2004). *La competitividad del sector turístico*. Recuperat de: <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/BoletinEconomico/04/Fich/be0409-art5.pdf>. Data de consulta: 12/12/17.

Bañuls, A., Rodríguez, A. I Jiménez, M. (2007). *El Capital Humano como factor estratégico para la competitividad del sector turístico*.

Barrado Timón, D.A. (2001). *Ordenación territorial y desarrollo turístico. Posibilidades, modelos y esquemas de ordenación territorial del turismo en la España de las Autónomas*. Instituto de estudios turísticos, Madrid.

Bravo, S. (2004). *La competitividad del sector turístico*. Boletín Económico, Banco de España, Septiembre.

Bucal is, D. i Law, R. (2008). *Progress in information technology and Tourism Management: 20 years on and 10 years after the Internet- The state of eTourism research*. Tourism Management, 29, PP. 609-623.

Butler, R.W. (1980). *The concept of a tourist area cycle of evolution: implication for management of resources*. University of Western, Ontario. Recuperat de: https://www.researchgate.net/publication/228003384_The_Concept_of_A_Tourist_Area_Cycle_of_Evolution_Implications_for_Management_of_Resources. Data de consulta: 29/03/18.

Consell Comarcal del Bages (sd). *Activitat econòmica del Bages*, Manresa. Reucperat de: <http://www.ccbages.cat/territori-del-bages/activitat-economica-del-bages/>. Data de consulta: 22/02/18.

Crouch, G.I., i Ritchie, B. J. R. (1999). *Tourism competitiveness and societat prosperitat*. Journal of Business Research, 44(3), pp. 137- 152.

Delgado, J. (2004). *Turismo Responsable: Una visión homostàtica*. Recuperat de: http://www.nativas.org/documentos/turismo_responsable_homeostatica.rtf. Data de consulta: 12/12/17.

Diputació de Barcelona i Oficina de Promoció Turística (2008). *Turisme a prop de Barcelona. Rutes, sortides, propostes i agenda*, Barcelona.

Donaire, J.A. (2005). *Pot ser sostenible el turisme? Noves platges, vells problemes*. Fundació Cidob. 2014.

Dwyer, L., Forsyth, P. i Rao, R. (2000). *The price competitiveness of travel and tourism: a comparison of 19 destinations*. Tourism Management, 21(1), pp. 9-22.

Dwyer, L., i Kim, C. (2003). *Destination Competitiveness: A model and determinants*.

European Comission (2018). *Creative Europe. Supporting Europe's Cultural and Creative Sectors*. Recuperat de: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en. Data de consulta: 19/10/17.

Fernández Tabales, A. (2004). *Turismo y Ordenación del Territorio*. Departamento de Análisis Geográfico Regional. Universidad de Sevilla. Recuperat de: <https://www.uv.es/qpe/revista/num7/fernandez7.pdf>. Data de consulta: 21/04/18.

Forn, M., i Pascual, J.M (1995). *La planificació estratègica territorial. Aplicació als municipis*. Diputació de Barcelona, Barcelona.

Freeman, R.E (1984). *Strategic management. A Stakeholder Approach*. University of Minnesota.

Gascón, J. i Cañada, E. (2005). *Viajar a todo tren. Turismo, desarrollo y sostenibilidad*. Barcelona. Icaria.

Hunter, C. (1997). *Sustainable Tourism as an adaptative paradigm*. Annals of Tourism Research, 14, 4, 850- 867.

Institut d'Estadística de Catalunya. (En línia). *Manresa en xifres*. Recuperat de: <https://www.idescat.cat/emex/?id=081136>. Data de consulta: 03/01/18.

Ivars, J. A. (2001). *La planificación turística de los espacios regionales en España*. Tesis Doctoral. Alicante, Instituto Universitario de Geografía de la Universidad de Alicante.

Lanquar, R. (1985). *Sociologie du tourisme et des voyages*. Presses Universitaires de France, París.

Llurdés i Coit, J.C. i Caballé i Rivera, A. (2000). *Los espacios rurales en el cambio de siglo: Incertidumbres ante los procesos de globalización y desarrollo*. Universitat de Lleida, Lleida.

Llurdés i Coit, J.C. (2016). *La huella de San Ignacio de Loyola en Manresa. ¿Otra oportunidad perdida para el turismo religioso?*. Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

Manresa Jove. (2012). *Habitatge, Manresa*. Recuperat de: <http://www.manresajove.cat/web/index.php/habitatge>. Data de consulta: 03/01/18.

Morales Cortijo, G.i Hernández Mogollón, J.M. (2011). *Los Stakeholders del turismo*. Tourism & Management Studies, vol.1. Universidade do Algarve, Portugal.

Muñoz, A., Fuentes, L. (2013). *La Cooperación público privada en el ámbito de la promoción de los destinos. El análisis de redes sociales como propuesta metodológica*. Universidad Rey Juan Carlos, Madrid, España.

Oliveras i Samitier, J., Giménez i Ruiz, J. (1992). *El Bages, Transició Industrial i Centralitat territorial*, Barcelona.

Organización Mundial del Turismo (sd), *Sustainable Development of Tourism*. Recuperat de: <http://sdt.unwto.org/es/content/definicion>. Data de consulta: 12/12/17

Oyarzún, E. i Szmulewicz, P. (1999). *Fortalecimientos de la Gestión en Destinos Turísticos*. Universidad Austral, Chile.

Pascarella, R., Fontes Filho, J.R. (2009). *Competitividad de los Destinos Turísticos. Modelo de evaluación basada en las capacidades dinámicas y seus implicancias en as prácticas públicas*.

Prat Forga, J. (2014). *La repetición de visitas en el turismo industrial. Aplicación de un modelo de ecuaciones estructurales en el Bages y el Berguedà*. Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona. vol. 602 PP.349- 368.

Román Alzérreca, B. (2007). *Turismo y sostenibilidad*. Recuperat de: <http://ecodes.org/archivo/proyectos/archivo-ecodes/pages/articulos/articulo6593.html?idarticulo=219>. Data de consulta: 12/12/17.

Sancho Pérez, A. (2005). *Impactos del turismo sostenible sobre la población local*.

Snaith, T. i Haley, A. (1999). *Residents opinions of tourism development in the historic city of York, England*. Tourism Management. 20 (5), PP. 595- 603.

Vilarmau i Masferrer, M., Planell i Picas, J., Muntada i Sagrado, F., Meandre. (2017). *Natura i Modernisme al Pla de Bages. Itinerari per la riera de Rajadell*, Manresa.

World Comission on Environment and Development (1987). *Our Common Future. Brundtland Report*. Recuperat de: https://www.are.admin.ch/dam/are/en/dokumente/nachhaltige_entwicklung/dokumente/bericht/our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf.download.pdf/our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf . Data de consulta: 12/12/17

World Economic Forum. (2007). *The Travel & Tourism Competitviness report 2007: Furthering the process of economic development*. Ginebra, Suïza.

9. Annexos

Annex 1. Inventari de recursos turístics

	RECURS TURÍSTIC	CATEGORIA	TIPUS	SUBTIPUS
1	Basilica de la Seu	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
2	Santuari de La Cova de Sant Ignasi	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
3	Espai 1522: La ciutat d'Ignasi	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
4	Centre Interpretació Medieval i Carrer del Balç	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
5	Museu Comarcal- Antic Col·legi de Sant Ignasi	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
6	Museu de la Tècnica	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
7	Parc de la Sèquia	Cultural	Patrimoni marerial	Equipaments socioculturals
8	Capella de Sant Ignasi Malalt	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
9	Creu de la Culla	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
10	Pou de Llum	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
11	Anella Verda	Natural	Relleu	Altres
12	Casa i Torre Lluvià	Cultural	Patrimoni material	Edifici i element arquitectònics
13	Ruta Ignasiana	Natural i Cultural	Relleu i Patrimoni immaterial	Altres i altres activitats culturals
14	Camí Oliba	Natural i Cultural	Relleu i Patrimoni immaterial	Altres i altres activitats culturals
15	Camí de Sant Jaume	Natural i Cultural	Relleu i Patrimoni immaterial	Altres i altres activitat culturals
16	Parc de l'Agulla	Natural	Relleu	Altres
17	Festival del Vi: Vi_Suals	Cultural	Patrimoni immaterial	Comerç i fires
18	Fira de la Mediterrània	Cultural	Patrimoni immaterial	Comerç i fires
19	GeoParc	Natural	Patrimoni Geològic	-

	RECURS TURÍSTIC	CATEGORIA	TIPUS	SUBTIPUS
20	Santuari de la Salut a Viladordis	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
21	Festes de la Llum	Cultural	Patrimoni immaterial	Comerç i fires
22	Torre Santa Caterina	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
23	Torre Sobrerroca	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
24	ExpoBages	Cultural	Patrimoni immaterial	Comerç i fires
25	DO Pla de Bages	Cultural	Patrimoni immaterial	Enologia
26	Centre Històric de Manresa	Cultural	Patrimoni material	Ciutats i nuclis històrics
27	Antic Convent i Església del Carme	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
28	Museu de la Geologia Valentí Masachs	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
29	Pou de Llum	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
30	Creu del Tort	Cultural	Patrimoni material	Element arquitectònic
31	Teatre Kursaal	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
32	Transèquia	Natural i Cultural	Hidrografia i patrimoni immaterial	Rius i rieres, i tradicions
33	El Gorg Blau	Natural	Hidrografia	Gorgs
34	Festa Major de Manresa	Cultural	Patrimoni immaterial	Festes
35	Palau Firal	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
36	Convent de les Caputxines	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic
37	Fàbrica Pirelli	Cultural	Patrimoni material	Edifici arquitectònic

Font: *Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OIT de Manresa.*

Llegenda:

Recursos turístics que actualment tenen la capacitat d'atraure visitants.

Recursos amb potencialitat per atraure flux de visitants

Annex 2. Programació anual de recursos culturals de patrimoni immaterial

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
Desembre'17- Gener Activitats i Concerts de Nadal al carrer	Príncep Assuan	El príncep Assuan recollirà les cartes de totes les nenes i nens de la ciutat.	Plaça Major
	Activitats Infantils	Jocs populars i tradicionals del CAE.	Plaça Major
	Concert de Cap d'any	Concert musical.	Teatre Kursaal
	El Trencanous	Acte teatral.	Teatre Kursaal
	Nit de reis	Cavalcada de Reis de Manresa amb recorregut des de la Plç. St. Domènec fins a la Plç. Major.	Centre Històric
	Exposició de concursos socials	Concurs social de col·leccions i concurs social de fotomuntatges.	Sala Exposicions Foto Art Manresa
	Exposició "Entre Revolucions"	Inauguració d'un nou àmbit expositiu introductori de l'exposició de la cineria.	Museu de la Tècnica
	Machines, el documental del mes	Filmoteca.	Biblioteca del Casino
	Hora del conte "El Ratolí Frederick i les paraules" amb Clara Gavalda	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	Bibliolab: L'hort del Flip-Books	Taller d'iniciació al cinema d'animació i a la vegada una peça de creació contínua, on cada participant dibuixa en un d'aquests <i>flipbooks</i> la collita.	Biblioteca del Casino
	CineMúsica	Homenatge al cine mut.	Teatre Kursaal
	Nit dels Genis	Números de màgia amb mags procedents d'Itàlia, França, Alemanya, Holanda i Rússia.	Teatre Kursaal
	La Donzella	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Xics'n roll, presenta Gossos	Presentació en format familiar del grup de música Gossos.	Auditori Plana de l'Om
	Exposició de fotografies de Ferran Cortadella	Fotografia.	Casal de les Escodines
	Lady Macbeth	Projeccions de cinema.	Auditori Plana de l'Om
	Jarabe de Palo	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Concert de Piano amb Roger Illa	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música
	Hora del conte "La vinya silenciosa: Amagatall d'històries" amb Sandra Rossi	Sessió cultural.	Biblioteca Ateneu Les Bases de Manresa
	El Bages al Paladar	Tast de vins i productes alimentaris de proximitat de la comarca.	Biblioteca Ateneu Les Bases de Manresa
	Els darrers dies de la Catalunya Republicana	Espectacle.	Biblioteca del Casino
	Story Time Cowboys & Indians	Representació teatral en anglès on els nens interactuen, canten i ballen.	Biblioteca del Casino
	Escopíndoles- Mil i un contes	Hora del conte d'entre 30- 40 minuts, per viatjar arreu del món a través dels contes.	Casal de les Escodines
	Jan & Júlia, let's go camping	Espectacle i musical.	Teatre Kursaal
	Presentació de les obres finalistes del premi Joaquim Amat- Piniella, amb Tast de Vins	El club de lectura de la Biblioteca del Casino presenta les quatre obres finalistes del divuitè Premi Joaquim Amat- Piniella	Ateneu Les Bases de Manresa
	Joves Creadors 2017	Exposició de fotografia.	Casal de les Escodines
	Exposició Arrelats d'Elisabet Salat	Exposició d'onze obres pictòriques.	Biblioteca Ateneu Les Bases

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Exposició "de lo catalanisme a la nacionalitat catalana"	Exposició de la celebració del 125é aniversari de l'Assemblea Catalana de Manresa i l'aprovació de les "Bases per a la Constitució Regional Catalana".	Biblioteca del Casino
	Espectacle Inaugural MCCC'18	Espectacle i presentació de la columna vertebral dramàtica de la simbologia de l'element arquitectònic del pont	Teatre Kursaal
	La comunidad de los corazones rotos	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	L'efecte	Teatre.	Teatre Conservatori
	Hora del conte: Els meus primers contes	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	Coses	Concert musical.	Teatre Kursaal
	E.V.A	Teatre.	Teatre Kursaal
	Júlia IST	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	Concert de piano amb Pep Pérez	Concert musical.	Conservatori de Música
Febrer	Petits Ponts de Llum (activitat infantil)	Taller- espectacle basat en el cos, el moviment, el joc, les arts plàstiques, la música, la poesia i la llum.	Museu Comarcal
	Ponts de Llum	Mostra d'art efímer, performance i experimentació sonora amb la llum com a eix central.	Centre Històric
	Úrsula San Cristobal	Performance de la música antiga i el llenguatge audiovisual.	Nau Central de la Fàbrica de l'Anònima (C/Sobrerroca)
	Efrén Razkin i Elara Elvira	Fotografia.	Nau Central de la Fàbrica de l'Anònima (C/Sobrerroca)

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Monocrom	Experimentació sonora.	Nau Central de la Fàbrica de l'Anònima (C/Sobrerroca)
	L'hora del deures, el documental del mes	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	Inèdits sons. Exploracions sonores	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música
	Hora del conte amb Sandra Rossi	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	A corps perdus. Opus 2	Espectacle.	Teatre Kursaal
	Bibliolab: Espurnes	En àmbit científic, els nens podran jugar amb un generador d'electricitat estàtica per entendre millor el concepte d'energia elèctrica i els seus camps.	Biblioteca del Casino
	Coral Escriny i Manel Camp	L'obra musical commemora els 50 anys d'Escriny que actualment dirigeix Marc Reguant.	Teatre Kursaal
	Mishima	Concert Musical	Sala Stroika
	Exposició dels 15 anys del Col·lectiu dels jueus de l'Aixada del Casal Cultural dels dansaires manresans	Sessió cultural.	Casal de les Escodines
	CantaGran	Concert de 200 persones de més de 60 anys de diverses formacions corals de la ciutat i de la comarca cantant junts.	Teatre Kursaal
	Xics'n Roll descobreix a The Beatles amb Abbey Road	Presentació en format familiar on es presenta el grup <i>The Beatles</i> .	Casa de la Música
	Personal Shopper	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Exposició "90 anys: 1927- 2017. Institut Lluís de Peguera"	Recull el treball d'alumnes que van passar per les aules del centre manresà i que han excel·lit.	IES Lluís de Peguera i Biblioteca del Casino
	Exposició del premi Joan Vilanova de Dibuix i Gravat	Obres exposades i lliurament de premis.	Centre Cultural el Casino
	Del PTV al TDK. Com vivíem entre 1940- 1990	Acte inaugural de l'exposició d'elements i mobiliari històric identificatiu de Manresa. <i>Exposició disponible del 17 de febrer al 20 de maig.</i>	Museu de la Tècnica
	Cabaret(a)	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Dos familias	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Story Time: Gina Ginger i Charlie Chives	Representació teatral en anglès on els nens interactuen, canten i ballen.	Biblioteca del Casino
	La dinamització econòmica i territorial de les ciutats no-metropolitanes	Debat cultural.	Auditori Plana de l'Om
	Presentació del web "Dietari de la biblioteca popular de Manresa (1928- 1939"	Sessió cultural.	Auditori Plana de l'Om
	Berto Romero	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Carnestoltes	Rua de Carnestoltes infantil amb comparses del món dels oficis.	Museu Comarcal de Manresa (recorregut per la ciutat)
	Calígula	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Premi Joaquim Amat-Piniella	Premi de reconeixement a aquella obra en prosa que hagi destacat en l'àmbit de la literatura de preocupació social.	Auditori Plana de l'Om

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Bases de Manresa <i>Materials sobre les Bases de Manresa</i>	Exposició dels Fonaments del catalanisme polític- Les Bases de Manresa. <i>Exposició disponible del 10 de febrer al 2 d'abril.</i>	Centre Cultural del Casino
	Después de la tormenta	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	Hora del contecontes amb Clara Gavalrà	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	Exposició impressions de Genis Saez	Exposició fotogràfica.	Sala Exposicions Foto Art Manresa
	Escopíndoles-Mil i un contes	Hora del conte d'entre 30- 40 minuts, per viatjar arreu del món a través dels contes.	Casal de les Escodines
	A tot Gags	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	Màster Class d'acrílic i aquarel·la amb l'artista Lluís Puiggròs	Exposició i sessió amb l'artista de la pintura.	Escola D'ART Guimerà
	Una carretada de contes	Sessió cultural	Auditori Plana de l'Om
	Joana Gomila	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Lliurament Premi Sèquia	Reconeixement de premis per a aquelles persones que treballen amb actitud positiva i constructiva en benefici del progrés de la societat manresana.	Museu de la Tècnica
	Misteri de la Llum (Festa de la Llum)	Peça teatral de caire litúrgic. Encarna el concepte diví de la Santíssima Trinitat i els sentiments humans de Manresa.	Església del Carme
	Jardins de Llum (Festa de la Llum)	Itinerari efímer d'art a l'entorn de llum i aigua.	Centre Històric

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Dia de la Llum (Festa de la Llum)	Tronada a la Manresana: cavallets, gegantons, nans, Hereu i Pubilla, Lleó i l'Àliga, són la imatgeria. També es realitza un concert de la Llum.	Centre Històric
	Fira d l'Aixada, Mercat Medieval de la Llum (Festa de la Llum)	Mercat Medieval de la Llum.	Centre Històric
	Federico García	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Goodbye Berlín	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	El petiti príncep	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Concert de la Llum 2018. 19è memorial Maria Coma	Concert Musical.	Església del Carme
	Terra Baixa	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	Guillamí piano trio	Concert Musical.	Auditori del Conservatori Municipal de la Música
	Quico Pi de la Serra	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Paraules encadenades	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	Orfeo Català i Orfeo Manresà	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Lo de Marras	Concert musical.	Sala Stroika
	Berta Sala Quartet	Concert musical.	Auditori Plana de l'Om
	David Pastor i Massimiliano Rolf	Concert musical.	Teatre Kursaal
	El otro lado de la esperanza	Filmoteca.	Auditori Plana de l'Om
	Katia Michel, Piano Peter Schmidt, Violoncel	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música
Març	Transèquia (34a edició)	Llarg recorregut històric i de tradició. Concentració d'amants de la natura, de l'oci i de l'esport.	Balsareny- Manresa

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Parelles Artístiques	Inauguració de l'exposició d'experiències creatives per la salut mental.	Hospital Sant Joan de Déu de Manresa
	Dia Mundial de la Poesia	Acte d'homenatge a les lletres i la difusió de la poesia entorn del Dia Mundial de la Poesia.	Biblioteca Ateneu Les Bases
	Materials sobre les Bases de Manresa	Motiu de la commemoració dels 125 anys de les Bases de Manresa.	Casal de les Escodines
	Puput	Representació teatral	Teatre Kursaal
	Hora del conte	Sessió cultural	Biblioteca del Casino
	Bibliolab: Conte animat	Sessions familiars on els participants podran elaborar el seu propi conte a través de la creació de personatges, sons, històries i coreografies.	Biblioteca del Casino
	Víctor Ullate Ballet	Dansa	Teatre Kursal
	Xics'n roll descobreixen Queen amb Momo	Presentació musical en format familiar on es presenta el grup de música <i>Queen</i> .	Sala Stroika
	Jazz 4 Laughs	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música
	Exposició fotogràfica del concurs social de Foto Art Manresa	Inauguració d'exposició fotogràfica de concurs social. L'exposició consta de 47 obres seleccionades.	Centre Cívic Selves i Carner
	Don Carlo	Representació teatral.	Sala Kursaal
	Barbes de Balena	Representació teatral.	Sala Kursaal
	Story time: Moussy and the big red ball	Representació teatral en anglès on els nens interactuen, canten i ballen.	Biblioteca del Casino

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Andrés Suárez	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Exposició "Salveu-me la mirada"	Mostra i presentació de l'obra pictòrica de Joan Pere Viladecans.	Centre Cultural del Casino
	La cigala i la formiga	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	El Musical Grease!	Representació teatral i musical.	Teatre Kursaal
	Iseo & Dodosound w// The Mousehunters	Concert musical	Sala Stroika
	Mireia Pintó & Orquestra Terrassa 48	Concert musical.	Teatre Conservatori
	Itinerari Carrers. Significat i origen dels topònims dels carrers	Francesc Comas, geògraf i historiador, explicarà el significat i l'origen dels topònims de diferents carrers.	Recorregut per la ciutat de Manresa. Sortida des de Plç. Major
	Octet de vent del CMMM	Concert musical.	Conservatori de Música
	Escopíndoles- Mil i un contes	Hora del conte d'entre 30- 40 minuts, per viatjar arreu del món a través dels contes.	Casal de les Escodines
	Camut Band	Concert musical.	Teatre Conservatori
	Formidable! Aznavour	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Laboratori de lectura: El llop ha tornat	Els laboratoris de lectura són tallers familiars per endinsar els infants en els contes a través dels jocs i dels personatges.	Teatre Kursaal
	Cyrano	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Núria Gorchs, Viola, i Montserrat Sala, Piano	Concert musical.	Auditori Plana de l'Om
	Les dones de Frank	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Hora del conte: Els meus primers contes	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	El coral al llarg de la història	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Roger Mas	Concert musical.	Teatre Kursaal
	La Fuga i Ekko	Concert musical.	Sala Stroika
	Els tres porquets es caguen de por	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	El despertar de la primavera	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Desfilada armats de Manresa	Tradició de cada Diumenge de Rams a Manresa. Recorregut teatral amb temàtica històrica i religiosa.	Centre Històric
	Passió segons Sant Joan de Bach	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Processó Divendres Sant	Representació i recorregut per la ciutat amb la temàtica religiosa de la Setmana Santa	Centre Històric
Abril	Batecs, Festival de dansa de Manresa	Festival de dansa (Del 6 al 8 d'abril)	Diferents instal·lacions i el Centre Històric de Manresa
	Les branques dels Batecs	Festival de dansa (17, 20 i 28 d'abril) (24 i 30 de maig)	Lagare i Casal Escodines
	XIV Edició Recercat	Jornada de la cultura i recerca local dels territoris de parla catalana.	Plç St. Domènec, Auditori de l' Espai de la Plana de l'Om, Espai Manresa 1522, Plaça Major
	Exposició: Patrimoni oblidat, memòria literària	Posa en relació els elements patrimonials, ja desapareguts o bé abandonats o ruïnosos amb textos literaris que s'hi han referit.	Sala d'Exposicions de l'Espai Plana de l'Om
	Exposició: 125è aniversari Tram Ferroviari Móra la Nova- Faió 1892- 2017	Exposició commemorativa dels 125 anys del tram ferroviari entre aquest municipi i AScó. Impacte, notícies curioses, fotografies històriques.	Sala de la Casa Lluvià

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Exposició: Lingüistes pel carrer	Recull la presència de 54 lingüistes del nostre àmbit lingüístic en la toponímia de poblacions dels territoris de parla catalana.	Sala d'exposicions de la Biblioteca del Casino
	Dinar anual de la Recerca Local	Trobada ciutadana.	Restaurant La Cuina i Canonge Restaurant
	Exposició dels Petits Ponts Imaginaris	Treballs de les escoles pels nens amb temàtica de la capital de la cultura catalana 2018. Projecte AMiC	Espai 7. Centre Cultural el Casino
	Petits Ponts Imaginaris	Projecte Art, Mestres i Creació.	Espai 7, Centre Cultural el Casino
	Womart	Inauguració de la pintura mural realitzada per l'artista Ovni, dins el projecte Womart.	Placeta de la Mel
	Entre Ponts	IX Trobada d'amics de l'art romànic de Catalunya.	Visites guiades per recorreguts dels emblemes romànics de la ciutat.
	CLAM	Festival Internacional de Cinema Social de Catalunya.	Espai de la Plana de l'Om
	Espais de memòria de Manresa	Visita guiada i presentació d'audioguies per recórrer els escenaris de la memòria col·lectiva de Manresa.	Inici de la visita: Plç. Sant Domènec
	IX Marxa del Pelegrí	Caminada.	Sortida des del Monestir de Montserrat
	Exposició "Impressions" de Genís Saez	Exposició fotogràfica.	Sala Exposicions Foto Art Manresa
	Exposició: Montserrat Roig, cronista d'un temps i d'un país.	Exposició virtual sobre una idea original de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya.	CNL Montserrat

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Exposició "La Força dels valors"	Amb les il·lustracions, Francesc Rovira descriu l'alegria, l'amistat, la creativitat, la curiositat, l'esforç, ...	Ajuntament de Manresa i Biblioteca Ateneu Les Bases
	Exposició joves creadors 2017. Fotografies de Judit Feliu- Noemí Roman- Queralt Lanza	Exposició fotogràfica.	Foto Art Manresa, Clínica Sant Josep
	Concert i ballada de sardines del grup Sardanista Nova Crida. Cobla Súria	Concert musical i dansa.	Santuari de Joncadella
	Conferència: antiga, mite i actualitat a càrrec de l'escriptor Lluís Calderer	Sessió cultural.	Centre Cultural El Casino
	Concurs de Punts de Llibre de tema lliure	Concurs on tothom pot exposar la seva vessant artística i literària, i guanyar un lot cultural.	Biblioteca del Casino de Manresa
	Exposició fotogràfica: Trencant el Silenci	Exposició fotogràfica.	Centre Cívic Selves i Carner
	Exposició de pintures sobre fusta i tela d'Aina Sallés	Consta d'una exposició de diferents obres sobre fusta realitzades per l'artista i que plasmen paisatges propers, com Montserrat, i llunyans com Guinea Bissau.	Casal de les Escodines
	A contrallum	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Pessics de vida. Entrevista a Ricard Ustrell	Entrevista d'una periodista manresana al Ricard Ustrell. Durant l'entrevista també, es lliuraran els Premi Plata i Plàtan 2017.	Sala d'actes del Centre Cultural del Casino
	El documental del mes: Les noies d'Alba Daurada	Filmoteca	Auditori de la Plana de l'Om

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Nit de jocs	Promoure el joc com a element a partir del qual es puguin estructurar activitats d'oci per a joves i a adults.	Cafè del Taller (C/ Sobrerroca)
	Derivas. Tribut a héroes del silencio	Concert musical.	Casa de la Música
	IV Edició Ignàgora	Conferència de la Dona i Valors, seguint les causes del Bisbe Pere Casaldàliga.	Sala d'actes del Centre Cultural el Casino
	Música al carrer	Concert musical.	Diferents espais de la ciutat
	Joan Miquel i Oliver	Concert musical.	Sala Stroika
	Bibliolab: "Històries en moviment"	Sessions familiars on els participants podran elaborar el seu propi conte a través de la creació de personatges, sons, històries i coreografies.	Passeig davant de la Biblioteca del Casino
	Xarivari	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	Saurí	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Adossats	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Tast de jocs 2018. Festival de jocs de taula	Jocs de taula pels més petits.	Centre Cultural el Casino de Manresa
	Petit Cineclub- El meu amic Van Gogh	Filmoteca per als més petits.	Auditori Plana de l'Om
	Oficina artística	Exposició dels materials de l'ensenyament artístics.	Sala d'actes de l'Espai Jove Joan Amades
	XIV Edició del RecerCAT	Exposició i fira.	Diferents espais de la ciutat
	Hora del Conte	Sessió cultural.	Àrea infantil Biblioteca Ateneu Les Bases i Biblioteca Ateneu Les Bases

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Club de lectura de poesia. "La clínica de l'abandó" d'Alda Merini	Posada en comú dels temes poètics de l'escriptora Alda Merini.	Sala de suport de la biblioteca Ateneu Les Bases de Manresa
	Story time: "Around the world" a càrrec de Kids&Us, School of english	Representació teatral en anglès on els nens interactuen, canten i ballen.	Biblioteca del Casino
	Exposició de Sonia Segura	Exposició de pintura.	Espai d'Art
	CANTATA: El Petit Príncep	Alumnes de l'IES Lluís de Peguera realitzant un musical.	Teatre Conservatori
	Che Sudakac + Pachawa Sound + DJ Gambeat	Concert musical.	Sala Stroika
	Asian Dub Foundation Sound System	Concert musical.	Sala Stroika
	Entre ponts. Els ponts medievals de Manresa	Trobada d'entitats d'art romànic	Pont Nou de Manresa
	Audició de sardanes. Cobla Ciutat de Girona	Concert musical.	Passeig Pere III
	El metge de Lampedusa	Representació teatral.	Teatre Conservatori
	Revetlla de Sant Jordi	Trobades de lectura, presentacions d'obres, ...	Biblioteca de Les Bases de Manresa i Biblioteca del Casino
	Jornada d'Homenatge nacional a Joan Fuster	Estrena espectacle basat en els aforismes de Joan Fuster i es parla de la vigència del seu llegat.	Auditori de la Plana de l'Om
	Festival del Folk 2018	Concert musical.	Sala Stroika
	Acròstic	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Carrer dels Miserables	És un muntatge original que conjuga música i teatre en un marc miserable.	Centre d'Interpretació del Carrer del Balç
	Saura(s)	Filmoteca.	Auditori de la Plana de l'Om

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Exposició "On és la química?"	Exposició sobre els entorns quotidians, en els quals podem trobar la química a partir dels elements de la taula periòdica i els minerals d'on s'extreuen.	Biblioteca Ateneu Les Bases de Manresa
	Exposició de les obres del concurs de dibuix de Sant Jordi	Exposició de les obres dels concursants i lliurament de premis.	Centre Cívic Selves i Carner
	Celebració de la diada de Sant Jordi	Diada.	La Font dels Capellans
	El camí que va obrir Raimon Panikkar: La humanitat cap a una nova consciència	S'emmarca dins els actes de l'Any Panikkar que el Grup Vivarium Minorisa organitza en motiu del centenari del seu naixement.	Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino Manresa
	Mag Lari	Espectacle de màgia.	Teatre Kursaal
	Xerrada: "Nutrició i salut, els capricis de la química"	Sessió cultural.	Sala de suport de la Biblioteca de l'Ateneu Les Bases
	Obeses	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Cicle de concerts d'artistes independents	Concert musical.	Barlins Teatreria
	Concert dels alumnes guanyadors dels "joves talents"	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Bodas de sangre	Representació teatral.	Teatral Kursaal
	Visita als espais de memòries de Manresa 2018	Visita des del Casino als refugis de la guerra. (Visita als espais de memòria de Manresa)	Inici de la visita: Plç. Sant Domènec
	Creative Control	Filmoteca	Auditori de Plana de l'Om
Maig	Aplec Internacional <i>AdiFolk</i> (Associació per a la Difusió del Folklore)	31a edició Ponts de Cultura: Un viatge d'anada i tornada, Europa- Amèrica- Catalunya.	Parc de l'Agulla, Centre Històric, Passeig Pere III, Plç. Major, Ajuntament.

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	FABA (Festival Artístic del Barri Antic)	Iniciativa social, cultural i artística marcades per la creença del Centre Històric, l'ànima de la ciutat de Manresa.	<u>L'Anònima</u> - Espai MAHOU (concerts durant el dia) - Espai Km0 (propostes artístiques i escenografia de creació pròpia)
	Setmana del Llibre Infantil	Setmana adreçada a tots aquells agents implicats en el món del llibre: infants de diferents edats però també a professionals. Objectiu d'organitzar diferents tipus tant per a prescriptors com a infants.	Biblioteca Ateneu Les Bases, Biblioteca del Casino, Escola d'Art, Patí Kursaal
	Festival VIBA	VI_SUALS'18: L'art i el vi, una fusió per als sentits.	Diversos establiments i comerços de la ciutat, com l'Espai Rubiralta, el Teatre i el pati Kursaal, la FUB, l'Escola jovià, Plana de l'Om, Parc de la Seu, Plç. Sant Domènec.
	Cavalleria Rusticana & Pagliacci	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Exposició "El bosc dels contes del Consell Comarcal del Bages"	Exposició itinerant que posa en marxa el CCBages amb el suport de la Diputació de BCN. Activitats dirigides al conta- contes.	Biblioteca Ateneu Les Bases d Manresa i Ajuntament de Manresa
	Concert homenatge a "Narcisa Freixas"	Concert musical.	Conservatori de Música
	El documental del mes "A better man"	Filmoteca	Auditori de la Plana de l'Om
	Itzipa	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Nit de jocs	El CAE organitza al capvespre jocs per als nens.	Cafè del Taller

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Hora del conte a càrrec d'Anna Garcia	Sessió cultural.	Biblioteca del Casino
	Cloenda del 90è aniversari de l'INS Lluís de Peguera	Xerrades, gales i exposicions formaran part dels actes commemoratius del centre.	INS Lluís de Peguera
	Rat- Zinger + Zerzedilla + MDA	Concert musical.	Sala Stroika
	Exposicions de fotografies del setè concurs social de col·leccions i 14è concurs social de fotomuntatges	Exposició fotogràfica.	Clínica Sant Josep
	Dia Internacional de la Dansa a Manresa	Dansa.	Crist Rei
	20a edició de la moguda a l'Agulla una moguda al mig d'un mar	Folklore.	Parc de l'Agulla
	Sant Andreu Jazz Band & Coma Big Band	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Frankeinstein	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Exposició "10 anys d'Ítaca"	Sessió de celebració i exposició d'obres dels nens.	Casal de les Escodines
	IV Edició Ignàgora conferència: Estima'm perquè me'n pugui anar	Errada i exposició de com els nens poden guanyar la seva autoestima.	Espai Plana de l'Om
	Funció final del projecte Fem Dansa	Alumnes de tercer i quart d'ESO de centres de secundària d'arreu de Manresa i de secundària realitzen presentacions i balls	Teatre Kursaal
	Exposició Sussi García. Fotografies cultura manresana	Exposició fotogràfica.	Espai d'Art

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	31è aplec internacional 2018	Trobada de puntaires.	Parc de l'Agulla
	Jorge Blass	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Setmana del llibre infantil	Setmana d'actes al voltant del llibre i la lectura per a infants.	Diferents centres de la ciutat
	Ramón Escalé Latin TRIO & Camerata Bacasis	Concert musical.	Teatre Kursaal
	Exposició ponts, del curs art, mestres i creació (AMiC)	Activitats per la família a través de la cultura.	Centre Cívic Selves. I Carner
	Classes magistrals	Concert musical.	Espais diferents del Conservatori de la Música de Manresa
	Refraccions	Representació teatral.	Teatre Kursaal
	Dia internacional del joc	Setè torneig de Catan.	Cafè del Taller
	Dia internacional dels museus	El tema de la diada és que els Museus estiguin hiperconnectats; nous enfocaments, nous públics,	Diferents i diversos museus de la ciutat
	Exposició "MANRESES"	Exposició fotogràfica.	Centre cultural del Casino
	Escopíndoles- Mil i un contes	Narració de contes d'arreu del món.	Casal de les Escodines
	Núria Graham	Concert musical.	Sala Stroika
	Narco + Sinaia	Concert musical.	Sala Stroika
	Trobada clubs de lectura del club "Llegir el teatre"	Crear i incentivar el club de lectura de la biblioteca del Casino	Biblioteca del Casino
	Temps de Pau, Temps de Guerra	Representació teatral.	Espai Plana de l'Om
	16a trobada d'intercanvi de col·leccionisme	Sessió cultural.	Plaça porxada

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Xics'n Roll descobreix a U2 amb Please	Presentació musical en format familiar on es presenta el grup de música U2	Sala Stroika
	Dona onada, onada dona	Salut relacional, cos i creativitat. Espai per a totes les dones en totes les seves varietats.	Casal de les Escodines
	Eskorbut + Etsaiak + último Rekurso	Concert musical	Sala Stroika
	Moby Dick	Representació teatral	Teatre Kursaal
	Trobada de diables de Manresa tabalada i cercavila de foc	Folklore.	Plc. Gispert
	Petit o Gran	Exposició i representació teatral.	Sala St. Domènec- Local de la Crica
	Cicle de concerts artistes independents	Concert musical.	Barlins Teatreria
	Cicle de concerts "Una hora de Música al Conservatori"	Concert musical.	Auditori del Conservatori de Música de Manresa
	Club de lectura Zona Bages, Berguedà i Moianès	Exposició i xerrades de lectura amb la zona territorial a prop de la comarca del Bages.	Teatre Conservatori de Manresa
Juny	Festa del Riu	Conjunt d'activitats durant un dia al riu Cardener. Activitat cultural familiar.	Pont Nou, Congost
	Manrusionica	Festival de Música Electrònica.	Parc de la Seu, Reforma i Sala Stroika

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Festival Simfonic	Es visualitza la tasca que realitzen les escoles de música de Manresa,	Teatre Kursaal, Plç. Sant Domènec, Sala Gòtica de l'Hospital de Sant Andreu, Restaurant Vermell, Arrel Espai Música, Voilà!Cafè-teatre, Centre d'Interpretació del Carrer del Balç, Plç. De la Plana de l'Om, Ateneu Les Bases
	Macroescape	Escape room de la iaia Pepita.	Centre Històric- Plç. Major
	Mur, Manresa art urbà	Creació de noves vies per a la participació ciutadana a l'espai públic a través de l'art i l'urbanisme.	Casal de Joves la Kampana, Recinte del Congost
	XIIÈ concurs de fotografia ACR. Armats de Manresa 2018	Exposició fotogràfica i concurs fotogràfic.	Sala d'exposicions del Casino de Manresa
	Concert Orquestres Juvenil i Simfònica	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música de Manresa
	Hora del conte amb "Contes Cantats"	Sessió cultural + concert musical.	Biblioteca del Casino
	Musical: la botiga dels horrors	Representació teatral i musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música de Manresa
	III Mostra economia social i solidària	Tallers, tastet de productes artesans, parades informatives, concerts, activitats culturals, ...	Als voltants de la Fàbrica dels Panyos
	Laboratori de lectura amb "Pim, Pam, Pomelo"	Espai de descoberta i de creació per les famílies, que conviden a experimentar al voltant de la lectura.	Biblioteca Casino
	Manresa, Street Night-Ponts	Activitat esportiva per la ciutat de Manresa	Sortida des de la plç. Crist Rei i arribada a la plç. De l'Ajuntament

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	Story time	Representació teatral en anglès on els nens interactuen, canten i ballen.	Àrea infantil de la biblioteca Ateneu Les Bases
	Trencant el silenci	Exposició fotogràfica.	Espai Jove Joan Amades
	Exposició: Nova Zelanda	30 fotografies en color de Miquel Cortadella	Casal de les Escodines
	El documental del mes "Petitet"	Filmoteca	Auditori Plana de l'Om
	28a exposició Bonsai Natura, 7a fira del Bonsai i 12a trobada de la coordinadora d'entitats catalanes de Bonsai	Exposició de Bonsai.	Centre Cultural El Casino de Manresa
	Exposició Tallers al Cercle	Exposició fotogràfica.	Espai d'Art
	Manresa Express	Cursa per parelles	Inici des de la plç. D'Europa
	Exposició alumnes Foto Art Manresa curs 2017-2018	Exposició de fotografia d'alumnes.	Sala Exposicions Foto Art Manresa
	Escopíndoles- Mil i un contes, narració de contes d'arreu del món	Narració de contes d'arreu del món.	Casal de les Escodines
	Mostra de treballs fets a les aules i tallers de la gent gran de Manresa	Exposició de les obres de la gent gran de la ciutat.	Espai 7. Centre Cultural del Casino
	Exposició "Itineraris d'expressions" obres de Josep Manuel Rigat	Exposició fotogràfica.	Sala d'exposicions de la Casa Lluvià
	Liceu a la fresca	Concert d'Òpera a l'aire lliure.	Parc de la Seu
	Exposició "Punts amb llibre. Parella de fet"	Xerrada i sessió cultural.	Biblioteca del Casino de Manresa
	Concert del Departament de Jazz	Concert musical.	Patí del teatre Kursaal
	Concert de les bandes infantil i simfònica del Conservatori	Concert de música pels més petits.	Passeig Pere III

MES DE L'ANY	ACTIVITAT	DESCRIPCIÓ	LOCALITZACIÓ
	20a revetlla infantil, sense petards	Revetlla de St. Joan	Plç. Major
	Concert de Madrigals del Cor de CAMbra del Conservatori	Concert musical.	Auditori del Conservatori Municipal de Música de Manresa
	Stalow FEST	Festival de cultura urbana	Recinte del Congost

Font: *Elaboració pròpia.*